

**Sorularla
Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**

ERAY KARINCA

Ankara Sekizinci Aile Mahkemesi Hakimi

ERAY KARINCA

Halen Ankara Adliyesi'nde hakim olan Karınca, 1960 yılında doğmuş olup evli ve iki çocuk babasıdır. Son yıllarda kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusundaki, öncü ve örnek nitelikteki kararlarıyla tanınması yanında, bilimsel ve edebi çalışmalarıyla da birçok ödül almıştır.

Karınca'nın bilimsel çalışmalarından öne çıkanlar şunlardır: Şanlıurfa'dan Örneklerle Kan Davaları" (Av. Dr. Faruk Erem Armağanı, Türkiye Barolar Birliği Yayını, Ankara 1999) adlı araştırması, 1986 yılında Türk Sosyal Bilimler Derneği'nce düzenlenen yarışmada, Özendirme Ödülüne değer bulundu. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Kamu Yönetimi Uzmanlık programını bitirme tezi olan, *Dernek Hak ve Özgürlüğü*, (Adil Yayınevi, Ankara, 1997) kitaplaştı. *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri* (Aralık 2008) adlı kitabı, Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü yayınları arasında çıktı.

Son olarak *Milliyet Gazetesi* 2009 yılı Örsan Öymen anısına düzenlenen "Yılın İnceleme Ödülü"nü, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet* adlı çalışmasıyla kazandı.

Karınca'nın edebiyat alanında da ödül alan ve kitaplaşan çalışmaları vardır: Çankaya Belediyesi ile *Damar Edebiyat Dergisi'nin* düzenlediği yarışmada, *Çökelez* adlı öykü dosyasıyla (Çankaya Belediyesi Yayınları, Ankara, 1997) birincilik ödülünü aldı ve kitap olarak basıldı. *Bir Top Sarı Işık* (Ankara, 1998) adlı kitabı, Halkevleri'nce yayınlandı. Aydın'da, arkadaşlarıyla birlikte *Aydınca* adlı edebiyat dergisini çıkardı.

Yetişkinler için son öykü kitabı olan *Erken Açan Papatyalar* (Ankara, 2002) Bilgi Yayınevi tarafından basıldı.

Çocuklar için yazdığı, *Hayvanat Bahçesi'nde Bir Gün* (İstanbul, 1997) ve *Denizkızı* (İstanbul, 1997) Bu Yayınevi, *Perilerin Dansı* (2007), *İki Çılgın Otomobil* (Şubat 2008) adlı kitapları ise Bilgi Yayınevi tarafından yayınlandı. *Keçi Adası* (Ankara, 2005) adlı çocuk romanı da Tudem Yayınevi'nce basıldı.

Sorularla Hukuk Dizisi 7

**SORULARLA
KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET**

ERAY KARINCA

ANKARA SEKİZİNCİ AİLE MAHKEMESİ HAKİMİ

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 179
Sorularla Hukuk Dizisi: 7

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet
Eray Karınca

ISBN: 978-605-5614-46-1
© Türkiye Barolar Birliği
Birinci Baskı: Haziran 2010

Sayfa Tasarımı, Düzelti ve Ofset Hazırlık
Düş Atelyesi (0312.215 70 37)

Baskı
Şen Matbaa
(0312. 229 64 54 - 230 54 50)
Özveren Sokağı, 25/B
Demirtepe - ANKARA
www.senmatbaa.com

Türkiye Barolar Birliği
Oğuzlar Mahallesi
Barış Manço Caddesi, 1366. Sokak No: 3
06520 Balgat - ANKARA
Tel: (0.312) 292 59 00 (pbx)
Faks: (0.312) 286 55 65
web: www.barobirlik.org.tr
e-posta: yayin@barobilik.org.tr

Sevgili eşim, Berrin Karınca'ya

Not: Bu kitap yazarın, *Milliyet Gazetesi'nin*, Örsan Öy-
men anısına düzenlediği 2010 yılı inceleme ve araştırma
yarışmasını kazanan, "*Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin
Önlenmesi*" başlıklı çalışması ile Bilgi Yayınevi tarafından
yayına hazırlanan, "*Kadının Eş Şiddetinden Korunması*"
adlı çalışmalarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	XV
1. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET DEYİNCE NE ANLIYORUZ?	1
2. FİZİKSEL ŞİDDET NEDİR?	3
3. CİNSEL ŞİDDET NEDİR?	5
4. DUYGUSAL YA DA PSİKOLOJİK ŞİDDET NEDİR?	7
5. EKONOMİK ŞİDDET NEDİR?	8
6. SOSYAL ŞİDDET NEDİR?	11
7. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN SEBEPLERİ NELERDİR?	14
8. DEVLET ŞİDDETE UĞRAYAN KADINA İLK ELDE HANGİ HİZMETLERİ SUNMAKTADIR?	17
9. SİVİL KURULUŞLAR ŞİDDETE UĞRAYAN KADINA HANGİ HİZMETLERİ SUNMAKTADIR? .	20
10. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİNİN ANAYASAL DAYANAĞI NEDİR?	22
11. TÜRK CEZA KANUNU'NUN KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI YAKLAŞIMI NASILDIR?	24
12. NAMUS VE TÖRE CİNAYETLERİ AYIRIMININ SAKINCALARI NELERDİR?	28
13. CEZA KANUNU'NA GÖRE, BEKARET KONTROLÜ SUÇ MUDUR?	31

14. EVLİLİK İÇİ CİNSEL SALDIRI SUÇ MUDUR?	33
15. TÜRK CEZA KANUNU'NDA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ CEZALANDIRAN DİĞER HÜKÜMLER HANGİLERİDİR?	35
16. MEDENİ KANUN'DA EVLENME VE BOŞANMADA KADINI KORUYAN HÜKÜMLER HANGİLERİDİR?	41
17. TÜRK MEDENİ KANUNU'NUN ERKEN EVLİLİĞE YAKLAŞIMI NASILDIR?	44
18. MEDENİ KANUN'DA KADINI EKONOMİK AÇIDAN KORUYAN DÜZENLEMELER HANGİLERİDİR?	46
19. MEDENİ KANUN'DA BOŞANMA NEDENİYLE TAZMİNAT İSTEME OLANAĞININ KAPSAMI NEDİR?	50
20. YENİ MAL REJİMİ SİSTEMİ KADINLARA NE GİBİ YARARLAR SAĞLAMIŞTIR?	51
21. KADININ EVLENİNCE KIZLIK SOYADINI TEK BAŞINA KULLANABİLME YASAĞI, ANAYASA'YA AYKIRI MIDIR?	53
22. AİLE MAHKEMELERİNİN KURULUŞ GÖREV VE YARGILAMA USULLERİNE DAİR 4787 SAYILI KANUN'DA KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİ ÖNLEMEK AÇISINDAN HANGİ OLANAKLAR VARDIR?	60
23. AİLENİN KORUNMASINA DAİR 4320 SAYILI KANUN İLE MEDENİ KANUN ARASINDAKİ NASIL BİR İLİŞKİ VARDIR?	65
24. 4320 SAYILI KANUN UYARINCA KORUMA KARARI HANGİ HALLERDE VERİLİR?	67

25. KORUMA KARARINDAN KİMLER YARARLANIR?	68
26. YABANCILARIN 4320 SAYILI KANUN UYARINCA KORUMA KARARINDAN YARARLANMALARI OLANAKLI MIDİR?	72
27. KORUMA KARARI ALMAK İÇİN NERELERE BAŞVURABİLİR?.....	74
28. ŞİDDETE VEYA KORKUYA YÖNELİK DAVRANIŞLARI YAPMAMA TEDBİRİ NE ANLAMA GELİR?	79
29. KONUTTAN UZAKLAŞTIRMA TEDBİRİ NE ANLAMA GELİR?	81
30. EŞYALARA ZARAR VERMEME TEDBİRİ NE ANLAMA GELİR?	83
31. İLETİŞİM ARAÇLARINI KULLANARAK RAHATSIZ ETMEME TEDBİRİ NE ANLAMA GELİR?.....	84
32. SİLAH VE BENZERİ ARAÇLARIN KOLLUĞA TESLİMİ NE ANLAMA GELİR?	85
33. ORTAK KONUTTA SARHOŞ OLMANIN VE UYUŞTURUCU KULLANIMININ YASAKLANMASI NE ANLAMA GELİR?	86
34. BİR SAĞLIK KURULUŞUNA MUAYENE VEYA TEDAVİ İÇİN BAŞVURMA ZORUNLULUĞU NE ANLAMA GELİR?	87
25. ARABULUCULUK VE DANIŞMANLIK TEDBİRLERİYLE ALINABİLECEK DİĞER TEDBİRLER NELER OLABİLİR?.....	89
36. 4320 SAYILI KANUN'UN UYGULAMASINDA HANGİ MAHKEMELER GÖREVLİ VE YETKİLİDİR?.....	92

37. TEDBİR KARARI VERİLMESİNDE ŞİDDETİN GERÇEKLEŞMESİ ARANMALI MIDIR?.....	93
38. TEDBİRLERİN UYGULANMASINDA SORUMLULUK KİMİNDİR?	94
39. TEDBİR KARARINDA NAFAKA TAKDİR EDİLMESİ NEDEN ÖNEMLİDİR?.....	96
40. KORUMA KARARLARI BELLİ SÜRELER İÇİN Mİ VERİLİR?	98
41. KORUMA KARARLARINA KARŞI İTİRAZ YOLU YA DA TEMYİZ ETME OLANAĞI VAR MIDIR?	99
42. KORUMA KARARLARINA UYMAMANIN YAPTIRIMI NEDİR?.....	101
43. TÜRK HUKUKUNDAKİ AİLE KAVRAMI, 4320 SAYILI KANUN UYARINCA BOŞANMIŞ VEYA NİKAHSIZ BİRLİKTELİK YAŞAYAN KADININ KORUNMASINA ENGEL MİDİR?.....	103
44. AİLE MAHKEMELERİNE GÖRE BOŞANMIŞ YA DA NİKAHSIZ BİRLİKTELİK YAŞAYAN KADININ 4320 SAYILI KANUN UYARINCA KORUNMASI OLANAKLI MIDIR?	106
45. KORUMA KARARININ RESMİ EVLİLİKLE SINIRLI TUTULMASI GEREKTİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRETİDEKİ GÖRÜŞLERİN DAYANAKLARI NEDİR?	108
46. AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIK KONUSUNDA TÜRKİYE'YE İLİŞKİN KARARLARI NELERDİR?....	112

47. YARGITAY'IN BOŞANMIŞ YA DA NİKAHSIZ BİRLİKTELİK YAŞAYAN KADINLARIN EŞ ŞİDDETİNDEN KORUNMASINA YAKLAŞIMI NASILDIR?..... 116
48. 4320 SAYILI KANUN'DA YAPILABİLECEK İYİLEŞTİRMELER NELER OLABİLİR? 122
49. KADINA YÖNELİK EŞ ŞİDDETİNİN ÖNLENMESİNE İLİŞKİN İÇ HUKUKTAKİ DİĞER DÜZENLEMELER NELERDİR? 127
50. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM) BELGELERİNDE AİLE İÇİNDE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİ KONUSU NASIL YER ALMIŞTIR? 130
51. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADININ STATÜSÜ KOMİSYONU'NUN ETKİNLİKLERİ NELERDİR? ... 132
52. BM KADINA YÖNELİK HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN TASFİYESİ SÖZLEŞMESİ (CEDAW)'NİN AYIRICI ÖZELLİĞİ ÇERÇEVESİNDE KOMİTEYE HANGİ OLANAKLAR TANINMIŞTIR? 134
53. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TASFİYESİ BİLDİRGESİ'NE NEDEN GEREKSİNİM DUYULMUŞTUR? 139
54. PEKİN DEKLERASYONU VE EYLEM PLATFORMLARININ HEDEFLERİ NELERDİR? 140
55. ULUSLARARASI NORMLAR İÇ HUKUKUN ÜSTÜNDE MİDİR? 142
56. ULUSAL EYLEM PLANLARINDA KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ HEDEFLERİ NELERDİR? 144
57. KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ ÇABALARINDAKİ TEMEL YANILGI NEDİR?..... 146

58. AİLENİN KORUMASINA DAİR 4320 SAYILI KANUN'DA UYGULAMADAN KAYNAKLANAN SORUNLAR NELERDİR?	148
59. ANAYASA VE DİĞER YASALARDA KADINA YÖNELİK AYRIMCILIK VE ŞİDDETE GÖZ YUMAN DÜZENLEMELER HANGİLERİDİR?.....	151
60. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİ İÇİN ERKEKLER NE YAPMALIDIR?	154

ÖRNEK KARARLAR

KARAR 1

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Tedbir İstemine İlişkin, 4320 Sayılı Kanundaki Tedbirlere Farklı Olarak Verilen Tedbirlere İlişkin Karar Örneği	161
--	-----

KARAR 2

4320 Sayılı Kanun Uyarınca, Resmi Evlilik Dışı Birlikteliklerde Korunma İstemine İlişkin Karar Örneği	164
---	-----

KARAR 3

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Verilen Koruma Kararlarının Temyiz Edilemeyeceğine İlişkin Yargıtay Hukuk Dairesi'nin Kararı	167
---	-----

KARAR 4

Boşanmış Ya Da Resmi Nikah Olmaksızın Birlikte Yaşayan Kadının 4320 Sayılı Kanundaki Tedbirlere Yararlanamayacağına İlişkin Olarak Verilen Yargıtay Hukuk Dairesi'nin Kararı ...	169
--	-----

KARAR 5

Boşanmış Ya Da Resmi Nikah Olmaksızın Birlikte Yaşayan Kadının, 4320 Sayılı Kanun'daki Tedbirlerden Yararlanacağına İlişkin Olarak Verilen, Yargıtay Ceza Dairesi'nin Kararı..... 171

KARAR 6

4320 Sayılı Kanun Uyarınca, Aile Mahkemeleri Tarafından Verilen Koruma Kararlarına İlişkin Olarak Sulh Ceza Mahkemelerinin İçerik Denetim Yapamayacağına İlişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun Kararı 177

KARAR 7

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Eşlerin Karşılıklı Olarak Birbirlerine Şiddet Uygulamamalarına ve Ayrıca Erkeğin Evden Uzaklaştırılmasına İlişkin Karar Örneği 188

KARAR 8

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Kadın Aleyhine ve Eşlerin Dışında Diğer Aile Bireyleri Hakkında Verilen Koruma Kararına İlişkin Karar Örneği 191

KARAR 9

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Verilen Bir Karar İle Bu Kararın Yeniden İnceleme İstemi Sırasında, Boşanma Davasıyla Birleştirilme Olanığına İlişkin Karar Örnekleri 194

KARAR 10

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Kusurlu Eşin Bir Sağlık Kuruluşunda Muayene Ve Tedavisinin Sağlanmasına İlişkin Karar Örneği..... 198

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE
İLİŞKİN OLARAK İÇ HUKUKTAKİ ÖZEL
DÜZENLEMELER**

1. AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN	201
2. AİLE MAHKEMELERİNİN KURULUŞ, GÖREV VE YARGILAMA USULLERİNE DAİR KANUN	204
3. AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN'UN UYGULANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK.....	211
4. ADALET BAKANLIĞI CEZA İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN'UN UYGULANMASINA İLİŞKİN 1.1.2006 TARİHLİ GENELGESİ	221
5. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN'UN UYGULANMASINA YÖNELİK GENELGESİ	224
6. BAŞBAKANLIK GENELGESİ (Başbakanlık Genelgesi (2006/17): Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler)...	231
7. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN TÖRE VE NAMUS CİNAYETLERİNİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK TEDBİRLERİN KOORDİNASYONU GENELGESİ.....	245
KAYNAKLAR.....	251
DİZİN	257

GİRİŞ

Kadına karşı olumsuz ayrımcılık ve onun aracı olan aile içi şiddet bir insan hakkı ihlali olmasına karşın çağlar boyunca, hatta modern dünyada bile uzunca bir süre fark edilmemiştir. Örneğin 1789 Fransız İnsan Hakları Bildirgesi'nde kadına yönelik ayrımcılıktan söz edilmemiştir. Kadının cinsiyeti nedeniyle uğradığı eşitsizliğin ayırt edilmesi için Büyük Sanayi Devrimi'nin gerçekleşmesi, yani kadının iş gücüne gereksinim duyulması gerekmiştir. I. ve II. Dünya Savaşı'nda erkeklerin savaşta olmaları kadının iş gücüne duyulan gereksinimi artırarak bu farkındalığı pekiştirmiştir.

Kadınlar, II. Dünya Savaşı'nın ardından oluşan göreceli barış ortamını iyi değerlendirmişler; Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulan komite aracılığıyla cinsiyet ayrımcılığının insan hakları bildirgelerine ve diğer uluslararası sözleşmelere girmesini ve tüm dünyada fark edilmesini sağlamışlardır. "Soğuk Savaş" döneminde Komünist Blok'un ekonomik ve sosyal haklara verdiği öneme karşılık, Kapitalist Blok'un rekabet etme kaygısıyla, bunu kadın haklarıyla dengeleme çabaları yanında, kadın örgütlerinin ve feminist aydınların bilinçli katkıları süreci çok hızlandırmıştır. Buna karşın kadına yönelik ayrımcılığın en etkili aracı aile içi şiddet ise son yirmi yıla dek hep gözden uzak kalmıştır. Öyle ki kadınların insan hakları bildi-

risi olarak da tanımlanan CEDAW'da¹ da çoklukla ayrımcılıktan söz edilmiş, kadına yönelik ayrımcılığın en önemli aracı olarak kadına yönelik aile içi şiddetin zihinlerde yer alması içinse, 1993 yılında Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge'nin kabulü gerekmiştir.

Ülkemizde de 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un² kabulünden sonra Türk hukukunda aile içi şiddet özel ya da mahrem bir alan olmaktan çıkmış; ardından Anayasa ve yenilenen Medeni Kanun ile Türk Ceza Kanunu'nda kadına yönelik ayrımcılığı ve şiddeti hoş gören maddelerin birçoğu elenmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, 25.6.2005 tarihli ve 853 sayılı Araştırma Komisyonu'nun³ önerileri değerlendirilerek çıkarılan, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi'yle⁴ de kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi bir devlet politikasına dönüştürülmüştür. Bu amaçla, 4320 sayılı Kanun'un kapsamı

¹ Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Tasfiyesi Sözleşmesi (*Convention for the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*) kısa adıyla CEDAW, 3 Eylül 1981 tarihinde yürürlüğe girmiş, Türkiye tarafından yöntemine uygun şekilde onaylanarak, 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe konmuştur.

² 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 17.1.1998 tarihli 23233 sayılı *Resmî Gazete*'de yayınlanmıştır.

³ Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Araştırma Komisyonu çalışmalarını 11 Şubat 2006'da tamamlamıştır.

⁴ "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık Genelgesi'nin yürürlük tarihi 4.7. 2006'dır.

genişletilmiş,⁵ hayli zengin içerikli bir ynetmelik⁶ ile iiřleri⁷ ve Adalet Bakanlıkları'nca⁸ genelgeler çıkarılmış, ilgili kamu görevlilerine de cinsiyet ayrımcılığına karşı farkındalık ve bilgi eğitimi verilmiştir. Bu alışmalar sonucu, "Kocandır dver de sever de." döneminin sarsıldığını söylemek olanaklıdır.

Ne var ki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, kadını aile içi şiddetten etkili koruyamadığı için mahkûm ettiği tek lke Türkiye'dir.⁹

Oysa "İnsan topluluğu kadını ve erkek denilen iki cins insandan mrekkettir. Kabil midir ki, bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de kütlenin bütünü ilerleyebilsin. Mümkün müdür ki, bir cismin yarısı toprağa zincirlerle bağlı kaldıkça öteki kısmı göklere ykselebilsin?" diyen büyük nder döneminde, kadın hakları alanında çok önemli adımlar atılmıştır. Bunların başlıcaları, 1926 tarihli Medeni Kanun'la dini nikah ve birden çok eşliliğin yasaklanması; kadınların erkeklerle eşit miras hakkına sahip kılınmaları yanında, Avrupa ülkelerinden çok

⁵ Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da 26.4.2007 günlü ve 5636 sayılı Kanun ile değişiklik yapılmıştır.

⁶ Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nce ıkarılan Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanması Hakkında Yönetmelik, 1 Mart 2008 tarihli, 2683 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanmıştır.

⁷ İçişleri Bakanlığı'nın Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanmasına Yönelik, 2.12.2005 tarih ve 2005/123 Sayılı Genelgesi; İçişleri Bakanlığı'nın 2007/8 Sayılı, Töre ve Namus Cinayetleri'nin nlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu Genelgesi.

⁸ Adalet Bakanlığı, Ceza işleri Genel Müdürlüğü'nün Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Uygulanmasına Yönelik 1.1.2006 tarihli Genelgesi.

⁹ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Nahide Opuz/Türkiye Davası, 9 Haziran 2009 tarihli, Başvuru no: 33401/02.

önce kadınların seçme ve seçilme hakkına kavuşmuş olmalarıdır. Ancak sonraki kuşaklarca bu olanakların içi doldurulmamış ve kadınlar toplumda istenen seviyeye yükseltilememiştir. Örneğin Türkiye’de yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde fiziksel şiddete uğrayan kadınların oranı yüzde 39’dan fazladır.¹⁰ Bu demektir ki kadınlar, sokakta ya da tanımadıkları kişilerden çok, kendileri için en güvenli alan olması gereken ailede şiddetle karşılaşmaktadır ve aynı araştırma sonuçlarına göre, şiddet gören kadınların da ancak yüzde 6’sı kamu kurumlarına başvurmuştur. Üstelik başvuruların hiçbirisi verilen hizmetten memnun değildir. Oysa devlet yaptığı yasal düzenlemelerle aile içi şiddeti önleme konusundaki kararlılığını göstermiştir. Öyleyse yapılması gereken yasaların uygulanmasını, şiddete uğrayan kadınların ilgili kamu kurumlarına başvurmasını ve başvuruların da verilen hizmetten yarar görmesini sağlamaktır.

Çalışmamızın özünü oluşturan 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun, kimi eksikliklerine karşın aile içinde kadına yönelik şiddeti önleme konusunda devrim niteliğinde olup önemli bir gizil güç içermektedir. Bu çalışma, kamuoyunca fazla bilinmeyen yasaya ilişkin olarak bilgilendirme ve uygulamada karşılaşılan sorunlara örneklerle yanıt verme arzusundadır.

¹⁰ Jansen, H. / Üner, S., ve diğerleri, *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Ankara, 2009, s. 89. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün sorumlu ve yararlanıcı kurum olduğu bu araştırma, Avrupa Birliği’nin mali destekleriyle, ICON Institut Public Sector GmbH, Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, ve BNB Danışmanlık Ltd Şirketi Konsorsiyumu’na gerçekleştirilmiştir s. 46.

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET DEYİNCE NE ANLIYORUZ?

1

Şiddet, özünde insanın maddi ve manevi varlığına zarar veren her türlü davranıştır. Türk Dil Kurumu Terimler Sözlüğü'nde, "Karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine, kaba kuvvet kullanma."¹ olarak tanımlanmıştır. Kadına yönelik şiddet ise, "İster kamusal alanda ister özel yaşamda meydana gelsin, kadının fiziksel, ruhsal, sosyal, cinsel ve ekonomik açıdan zarar görmesine, acı çekmesine neden olan, onurunu zedeleyen, temel hak ve özgürlüklerini kullanmasını engelleyerek, kadına yönelik ayrımcılığın sürmesine yol açan bir eylemdir."²

4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun'un gerekçesine göre, aile içi şiddet; "Aile içinde bir bireyin diğer bir bireye yönelik fiziki, sözel ve duygusal kötü davranışları" dır. Kadına yönelik şiddet ilk kez bir uluslararası belgede, 1993 tarihli Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddete Karşı Bildirge'de tanımlanmıştır: "İster kamusal alanda ister özel yaşamda meydana gelsin, kadına fiziksel, ruhsal, sosyal, cinsel ve ekonomik açıdan zarar görmesine, acı çekmesine neden olan, onurunu zedeleyen, te-

¹ www.tdk.gov.tr.

² 1993 tarihli Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddete Karşı Bildirge, m. 1.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

1 *mel hak ve özgürlüklerini kullanmasını engelleyerek, kadına yönelik ayrımcılığın sürmesine yol açan bir eylemdir.” (m. 1).*

Araştırma sonuçlarına göre ülkemizde fiziksel veya cinsel şiddet yaşamış kadınların yüzde 92’si, resmi kurum ve kuruluşlara başvurmadıklarını belirtmişlerdir.³

Aile içi şiddete, fiziksel şiddet yanında cinsel şiddet, duygusal (psikolojik) şiddet, ekonomik şiddet ve sosyal şiddet biçimlerinde de rastlamak olanaklıdır.

³ Jansen, H. / Üner, S., ve diğerleri, s. 46.

Şiddetin en çok bilinen çeşidi olmasına ve suç olarak ceza yasasında düzenlenmesine karşın fiziksel şiddetin kanıksandığı da söylenebilir. Öyle ki Türkiye'deki kadınların yüzde on dördü, erkeğin bazı durumlarda -kadının yemeği zamanında yapmaması, çocuğa bakmaması gibi nedenlerle- eşini dövebileceği görüşüne katılmaktadır.⁴

Fiziksel şiddetin öldürme, yumruk atma, tokat atma, tekme atma, kol bükme, boğaz sıkma, ipe bağlama, saç çekme ya da sopa ve benzeri herhangi bir araç kullanarak kaba dayak atma, kesici veya delici bir aletle yaralama, zorla ırza geçme, vücutta sigara söndürme, kezzap veya kaynar suyla yakma, el ve ayaklarını ezme, sağlıksız koşullarda oturmaya zorlama, sağlık hizmetlerinden yararlanmayı önleme ve öldürmeye dek uzanan çok geniş bir kapsama alanı vardır.

Öldürme ve bedensel bütünlüğe, sağlığa saldırı oluşturan etkili eylemler, ceza yasamız açısından suçtur. Aynı biçimde aynı konutta yaşanan kişiyi aç bırakmak, soğukta dışarıya atmak, terbiye ve eğitim yetkisinin kötüye kullanıl-

⁴ Jansen, H. / Üner, S., ve diğerleri, s. 99.

2

ması da etkili eylem olmamakla birlikte fiziksel şiddet olup ceza yarası kapsamında suçtur. Aile hukukundan kaynaklanan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi de şikayet üzerine cezalandırılır. Ancak yükümlülüğün kapsamının Türk Medeni Kanunu uyarınca belirlenmesi gereklidir.

Kim tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin, kadına istemi dışında yöneltilen her türlü cinsel amaçlı söz veya eylem cinsel şiddettir.

Kadının kocası veya başkası tarafından isteği dışında veya istemediği biçimlerde cinsel ilişkiye zorlanması cinsel şiddettir ve suçtur. Ancak bir araştırma sonucuna göre, ülkemizde her üç kadından biri; *"Kadın istemese bile eşiyle cinsel ilişkiye girmek görevidir."*⁵ görüşündedir. Aynı araştırmaya göre ülke genelinde evlenmiş kadınların yüzde 15'i, cinsel şiddet içeren davranışlardan en az birini yaşamıştır.⁶

Başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlama da cinsel şiddet niteliğinde olup cinsel organlara zarar verme, çocuk doğurmaya veya doğurmamaya, kürtaja, yakın akrabalarla cinsel ilişkiye (taciz veya tecavüz), fuhşa zorlama, zorla evlendirme, telefon, mektup veya sözle cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlar cinsel şiddet çeşitlerinden bazılarıdır. Evlilik içi tecavüz yanında, enstest ilişki de çok rastlanan aile içi cinsel şid-

⁵ Jansen, H. / Üner, S., ve diğerleri, s. 59.

⁶ Jansen, H. / Üner, S., ve diğerleri, s. 46.

3

det türüdür. Ana babalarla çocuklar veya kardeşler arasındaki cinsel ilişki ensest olarak kabul edilir.

Cinsel şiddete uğrayan kadının emniyet ve savcılık süreci başta olmak üzere, yargılama sırasında cinsel şiddeti hak ettiği şeklinde önyargılarla karşılaşması, resmi makamlara başvurmamasında en önemli etkidir. Örneğin kadının kısa etek giyerek, hava karardıktan sonra ıssız yerlerde dolaşmış olması bu önyargıların en masumlarından. Kurbanda, failde ve eylemi cezalandıracak otorite konumundaki kişilerde var olan bu çeşit önyargıların varlığı, kadının insan haklarından yararlanmasının ötündeki önemli engellerdendir.

Tehdit, hakaret ve sövmenin yanında, kültürümüzde yaygın olarak görülen bir diğer aile içi psikolojik şiddet biçimi de özgürlükten yoksun bırakmadır. Kadını eve ya da bir odaya kilitlemek, dışarıya yalnız çıkmasına izin vermemek, pencereden dışarıya bakmasına dahi izin vermemek, karanlıkta bırakmak yanında, diğer insanlarla iletişim kurmasını engellemek, bağırarak korkutmak, giyimini kısıtlamak, başkalarının yanında küçük düşürmek, çocuklarıyla görüştürmemek, başka kadınlarla kıyaslamak biçiminde de olabilmektedir.

Psikolojik şiddetin en yoğun görünümü olan hakaret ve sövme, bir kişinin namus, şeref ve haysiyetine saldırıdır. Tehdit ise mağduru, belli karar ve hareketlere zorlamak amacıyla yapılır. Tehdidin suç oluşturması için korkutarak sonuç alması, zarar vermesi zorunlu değildir. Mağdurda etkili olması yeterlidir. Maddi ve manevi olabileceği gibi mağdurun yakınlarına da yöneltilmiş olabilir.

Kadının mallarını ve diğer gelirlerini elinden almak, para vermemek, kısıtlı para vermek, ailenin ekonomik birikimine ilişkin bilgi vermemek ve ekonomik konularda kadının düşüncesini almadan karar vermek, çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, iş hayatını sürdürmesine engel olacak kısıtlamalar getirmek, ziynet eşyalarını elinden almak, kişisel zevk ya da beğenisi doğrultusunda gereksinimlerini karşılayacak parayı vermemek veya belli çıkarlar doğrultusunda -şunu yaparsan, şöyle yaparsan- vermek, birer ekonomik şiddettir.

Öyleyse, *“Bireylerin çalışmalarının ve gelir sağlamalarının engellenmesi, çalışmaya zorlanmaları, kişisel kazançlarına veya mal varlıklarına el koymak, bunları yönetmelerine engel olmak, şeklinde ortaya çıkan davranışlar”* ekonomik şiddettir.⁷ Basında da yer

⁷ Erdem, Mehmet, Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Kasım Aralık 2007, s. 56.

aldığı üzere,⁸ mahkeme kararlarında da ekonomik şiddet, boşanma veya koruma kararlarına gerekçe oluşturmaktadır:

"... Ekonomik şiddet, fiziksel şiddet gibi çoğunlukla görüldüğü üzere kendini ani ve öfke patlamaları biçiminde açığa vurmaz. Daha çok kişilik ve huyla ilgili olup sistematiktir ve süreklilik gösterir. Mağdurun bu tavrı algılaması, tepki göstermesi çok daha zordur ve uzun zaman ister. Kaldı ki, somut olayda davalı erkek, mal varlığının yarısını davacı kadın adına kaydettirmiştir. Yani görünüşte iyi niyetlidir. Ama yaşamın sırf tasarrufla geçmeyeceği, bu arada bir ömrün de tükenip gideceğini anlamak için somut olayda davacı kadının emekli olması gerekmiştir. O halde Yargıtay'ın bozma kararındaki, 'bir kısım olaylardan sonra evlilik birliğinin devam ettiği' yani örtülü af gerekçesi, ekonomik şiddetin yukarıda belirtilen niteliği gereği yerinde değildir. Sonuç olarak davacı ve davalı Adalet Bakanlığı'nda farklı birimlerde çalışmışlardır. Davacı tanıkları, davacı kadının çalışma arkadaşlarıdır. Uzun yıllar aynı birimde aynı odada çalışan insanların, birbirlerinin özel yaşamlarına ilişkin olarak gözlemlerinde bulunmaları ve bilgi sahibi olmaları doğaldır. Özellikle davacı kadının sürekli parasızlık çekmesinin, kırılan çay bardağının hesabını yapmak zorunda kalmasının, çay parası ödemekte dahi sakıncılı davranmasının yani uğradığı ekonomik şiddetin çalışma arkadaşlarının gözünden kaçması düşünülemez. Bunun, gerek davacıdan gerekse kısıtlı da olsa görüştükleri davalıdan kaynak-

⁸ "Ekonomik Şiddet Boşanma Nedeni", Milliyet, 27 Temmuz 2009, manşet haber veya bu haber için bkz. <http://www.milliyet.com.tr/Yasam/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&KategoriID=5&ArticleID=1121737&Date=27.07.2009&b=Ekonomik%20siddet%20bosanma%20nedeni>; Ekonomik Şiddet Boşanma Nedenidir, <http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?p=283939>; Cimri Kocaya Mahkemedен Şok http://Www.Habertek.Net/Cimri-Kocaya-Mahkemedен-Sok?Search_String=Mahkemedен&Search_Category_Id=1 Cimri Eşe Mahkemedен Şok Karar!, <http://www.tumgazeteler.com/?a=5357609>.

lanıp kaynaklanmadığına ilişkin gözlem yapmaları ve bilgi edinmeleri de kaçınılmazdır. Süreklilik taşıyan bu olguya davacı kadının uzun yıllar katlanmış olması, hiç olmazsa emeklilik döneminde bir parça olsun parasal rahatlık istemesine engel sayılmamalıdır.”⁹

⁹ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin E: 2008/678, K: 2008/898 sayılı ve 21.7.2008 günlü direnme kararı; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun E: 2008/2-695, K: 2008/710 sayılı ve 26.11.2008 günlü kararıyla onanmıştır. (Mahkemenin karar kartonundan alınmıştır.)

Yurt dışına gelin olarak götürülüp yabancı kentte evden dışarıya çıkmasına izin verilmeyen genç kızlarımızın bu konumlarını, duygusal ya da psikolojik şiddet olarak adlandırmak yetersizdir. Her türlü sosyal hak ve etkinlikten yoksun bırakılan, yaşadıkları ülkeyle bağ kurabilmesi için gerekli olan dili öğrenmesine fırsat verilmeyen bu kızlar, deyim yerindeyse köle yaşamı sürmektedir. Onlardan beklenen ailenin diğer bireyleri sabah işe gittikten sonra ev işlerini ve yemekleri yapmalarıdır. Kısa zamanda daha çok para biriktirme düşüncesiyle genellikle geniş aile içinde, yani kayınpeder, kayınvalide ve diğer kardeşler birlikte aynı ortamda yaşamakta, onlardan bu ilişki ve yaşama biçimine koşulsuz itaat etmeleri istenmektedir. Konu bir mahkeme kararında şu şekilde dile getirilmiştir:

"Tanık anlatımlarından, davalı kocanın evlilikten kısa bir süre sonra eşine ilgisini yitirdiği, sorumsuz davranarak evlilik birliğinin gerektirdiği sorumluluk ve yükümlülüklerini yerine getirmediği, eşine karşı baskı ve şiddet uyguladığı, ayrı ev açmayıp ailesi ile birlikte yaşamaya zorladığı, davalının yabancı ülkeye uyum sağlaması için katkıda bulunmadığı, hatta onu eve kapatıp sadece ev işle-

6

rini yapmasını beklediği anlaşılmalı, evlilik birliğinin temelinden sarsıldığı, bunda davalı kocanın ağır kusurlu olduğu anlaşıldığından tarafların boşanmalarına, karar verilmiştir. Öte yandan, davacıya fiziki şiddet uygulandığı yolunda kanıtlar bulunduğu gibi evden çıkması kısıtlanarak ve kendisini geliştirip, içinde yaşadığı yabancı ülkeye uyum sağlaması için gerekli ortamı sağlanmadığı ve destek olunmadığı için uğradığı sosyal şiddet de değerlendirilerek TMK'nın 174/2 maddesi uyarınca manevi tazminat takdir edilmiştir." Özetlenen somut olaylardaki tipiklik nedeniyle, bunun duygusal ya da psikolojik şiddet terminolojisi içinde değerlendirilmesinin yetersizliği gözetilerek, sosyal şiddet adı önerilmiş ve bu terminoloji ilk kez bir mahkeme kararında gerekçelendirilip adlandırılmış,¹⁰ yazılı ve görsel basında da yer bulmuştur.¹¹ Aslında aynı süreç daha yumuşak olsa da, ülkemizde giderek artan geleneksel ve tutucu yapı nedeniyle büyük şehirlerimizde de yaşanmaya başlanmıştır. Çoğunlukla, esnaf olan baba (mobilyacı vb.), oğlunu köyünden bir kızla evlendirip kentin kıyı mahallelerinde yaptırdığı birkaç katlı konutun bir dairesine yerleştirmekte, oğlunu da kendi işin-

¹⁰ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin, E: 2007/898, K: 2009/605 sayılı ve 13. 5. 2009 günlü kararı; (Mahkemenin karar kartonundan alınmıştır.)

¹¹ "Hakim Karınca'dan Bir Karar Daha: Eşe Sosyal Şiddete 30 Bin TL Ceza" <http://bianet.org/kadin/toplumsal-cinsiyet/115293-hakim-karincadan-bir-karar-daha-ese-sosyal-siddete-30-bin-tl-ceza>; "Sosyal Şiddet Nedeniyle Boşanma ve Manevi Tazminat Kararı", <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?t=39424>; "Sosyal Şiddet Cezası Emsal Olacak", <http://www.tumgazeteler.com/?a=5219384>; "Yargıdan Eşini Eve Kapatma Kocaya 'Sosyal Şiddet' Cezası", <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetay&ArticleID=941129&Date=18.06.2009&CategoryID=77>; "Eve Kapatma 'Sosyal Şiddet'", <http://www.kenthaber.com/Haber/polis-adliye/Normal/eve-kapatma-sosyal-siddet-/dc87e1f3-ee58-4911-9c74-4d783dc99e16>.

de çalıştırmaktadır. Görünüşte gençlerin ayrı evleri olmasına karşın yemekler birlikte yenmekte, gece belli bir saatten sonra kendi evlerine çıkabilmektedirler. Gündüzleri gelin, kayın validenin denetimi altında yaşamakta, pencereden bakması dahi kısıtlanabilmektedir. Dayanamayanlar bir süre sonra ya boşanmak istemekte ya da çeşitli hastalıkların pençesinde doktor doktor dolaşmaktadır. Genç gelinlere dayatılan bu yaşam biçiminin tıpkı ekonomik şiddet gibi sinsi bir yanı olduğu, görünüşte "*bir elleri yağda bir elleri balda!*"olan bu kızların, bu şiddeti algılayıp ailelerine ve mahkemelere kabul ettirmelerinin güçlüğü ortadadır.

Geleneksel yapıda erkek çocuklarının aktif ve saldırgan olması desteklenirken, kız çocuklarının edilgen olmaları ve itaat etmeleri istenmektedir. Bu anlayış içinde büyüyen kız çocuğu evlenince de yaşadığı eş şiddetine karşı kendini savunamamakta, katlanmak zorunda kalmaktadır.

Öte yandan aile içi şiddetin eğitimle doğrudan bağlantısı olduğu, yani eğitilmiş ailelerde aile içi şiddetin hiç görülmeceği yolundaki yaygın düşünce yanlıştır. Eğitilmiş kadınlarda daha az oranda olmakla birlikte eş şiddetine uğrayabilmekte, eğitilmiş erkeklerin de eşlerine şiddet uyguladığına tanık olunmaktadır. Araştırmalar, ülkemizde eğitim görmemiş kadınların yüzde 56'sının fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kaldığını, lise ve üzeri eğitim grubunda bu oranın yüzde 27'ye düştüğünü göstermektedir. Aynı biçimde, refah düzeyi düşük olan hanelerde yaşayan kadınların yarısı, yaşamlarının bir döneminde şiddete maruz kaldıklarını belirtirken, yüksek refah düzeyindeki hanelerde yaşayan kadınların ise yüzde 29'u şiddete maruz kalmıştır.¹² Demek ki kadının

¹² Jansen, H. / Üner, S., ve diğerleri, s. 48.

ya da erkeğin eğitimsizliği şiddetin tek başına nedeni değildir. Ancak eğitimin, aile içi şiddet konusuna doğrudan odaklanması, farkındalık yaratmaya yönelik olması halinde olumlu katkısının artacağı kuşkusuzdur.

Aile içi kadına yönelik şiddet, az ya da çok eğitimsizlik ekonomik sıkıntı, işsizlik gibi tüm aileyi doğrudan ilgilendiren nedenlerin etkisi altındaysa da belli bir nedene bağlanamaz. Aynı biçimde alkol veya benzeri madde kullanımının veya erkekle kadın arasındaki fiziki farklılığın, kadına yönelik aile içi şiddetin temel nedenleri olduğuna ilişkin inanışlar da yanlıştır. Ancak, alkolün engellemeleri ortadan kaldırarak, muhakeme gücünü azalttığı ve kişinin karar verme yeteneğini bozduğu genel olarak kabul edilmektedir.

Çocuklukta aile içi şiddetin yaşanmasını ya da tanık olunmasının da erkeğin yetişkinlikte birlikte olduğu kadına şiddet uygulamasında etken olduğu düşünülmektedir.

Bu nedenler bir süre aile içi kadına yönelik şiddetten bahset olarak sorumlu tutulmuşlarsa da günümüzde bunun temel nedeninin cinsiyete dayalı ayrımcı değerler olduğu kabul edilmiştir. Cinsiyete dayalı ayrımcı değerler, eşitliğe engel olup kadını haklarından yoksun bırakmakta ve şiddet çoğu zaman, kadın erkek eşitsizliğini sürdürmede araç olarak kullanılmaktadır. Çünkü kadına aile içinde uygulanan şiddet, kadınlara erkek arasındaki iktidar eşitsizliğine bağlı olarak yaşanmakta ve erkeğin kadın üzerinde denetim kurma isteğinin sağlanması için uygulanmaktadır. Çözüm, geleneksel rol ve davranış kalıplarının değişmesi ve kadın ile erkek arasındaki eşitliğin sağlanmasındadır. Bunun için devletlerin kesin tutum alması ve ayrımcı değer yargılarının ortadan kalkması için çaba göstermeleri, gerekirse özel ve geçici önlemler almaları gereklidir.

7

Pozitif ayrımcılık olarak tanımlanan bu tür önlemler eşitliğe aykırılık olarak yorumlanamaz. Çünkü aile içi şiddette gösterilen tahammül, kadınların güçlenmesinin ve insan haklarından yararlanmasının önünde bir engel oluşturmaktadır. Ancak kadın, kadın olması nedeniyle, örneğin anne çocuk sağlığına ilişkin olarak devletin yerine getirdiği ödevler pozitif ayrımcılık değildir. Pozitif ayrımcılık için yarışma ortamı gereklidir. Kadına yönelik pozitif ayrımcılık kadının erkele eşit koşullarda yaşaması ve yarışmasının önündeki engellerin kaldırılması anlamına gelir. Çünkü en büyük adaletsizliklerden biri, *“eşit koşullarda olmayanlara eşit muamele etmek ya da eşit koşullarda yarıştırmaktır”*.

DEVLET ŞİDDETE UĞRAYAN KADINA İLK ELDE HANGİ HİZMETLERİ SUNMAKTADIR?

8

Olay mahkeme önüne gelene kadar aile içi şiddete uğrayan kadınların güvenliklerinin sağlanması, barınma, hukuksal destek, tıbbi yardım ve psikolojik rehberlik gibi çeşitli gereksinimlerinin karşılanması için birçok kuruluşun işbirliği yapması gereklidir.

Bunlardan başlıcası olan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM), kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin plan ve politikaların hazırlanmasından ve uygulanmasının denetlenmesinden sorumlu devlet organıdır. 25.10.1990 tarihinde VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, kadının statüsünü yükseltmek üzere belirlenen hedef ve politikalar doğrultusunda, 28.10.1990 tarihli ve 3670 sayılı Kanun'la kurulmuştur. Adı, başlangıçta Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'dür ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlıdır.

Kadının, aile içi şiddetten korunmak için başvuracağı ilk kurum ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü'ne bağlı sosyal hizmetler il müdürlükleridir. Sistemin iyi işlemesi için ilk aşamada, ne yapıp edip şiddet mağduru kadının en kısa zamanda bir sosyal çalışmacıyla görüş-

türülmesi sağlanmalıdır. Çünkü kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesinde asıl sorumluluk sahibi olanlar, deyim yerindeyse sadakiler, sosyal çalışmacılardır. Sosyal çalışmacılar, çoğunlukla sosyal hizmetler il müdürlükleri emrinde, az da olsa belediye ve benzeri kurumlarla, aile mahkemelerinde çalışırlar.

Şiddet mağduru kadına Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü'nün en önemli hizmetlerinden birisi sığınma evleri açmaktır. Eve dönmesi halinde şiddete uğrama tehlikesi altında olan kadın, sığınma/konukevinde kalmak için il sosyal hizmetler müdürlüğüne başvurmalıdır.

Sığınma evinde, kesin biçimde gizlilik ve güvenlik ilkesi uygulanır ve sığınanın kimliği ile ilgili bilgi ve belgeler açıklanmaz.

Alo 183 telefon hattı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı olarak şiddete uğrama tehlikesi altındaki kadın ve çocuklara, psikolojik, hukuki ve ekonomik alanda danışmanlık hizmeti vermek için açılmıştır. Bu telefon hattına, Türkiye'nin her yerinden yedi gün ve yirmi dört saat 183 numarasını çevirerek ulaşmak ve aile içi şiddeti durdurmak için gerekli destek ve korumaya nasıl ulaşılacağına ilişkin olarak bilgi almak olanaklıdır.

Ayrıca polis merkezi, Cumhuriyet savcılığı, sağlık kuruluşları, belediye gibi kamu kuruluşları yanında doğrudan aile mahkemelerine başvuru olanaklıdır.

Uygulamada şiddete uğramış ya da uğrama tehlikesi yaşayan kadınlar ilk olarak mahallelerindeki polis merkezi veya jandarma karakoluna başvurmaktadır. Kolluk görevlileri, aile içi şiddete ilişkin bilgi ulaştığında, öncelikle başvuruyu ve edinilen bilgileri Cumhuriyet savcılarına bildirir.

Şiddete uğrayan kadını, derhal muayene ve tedavisi için en yakın sağlık kuruluşuna sevk eder ve doktor raporu alınmasını sağlar. Savcılığın talimatı ile olaya karışan taraflar tespit edilir ve deliller toplanır. Tarafların avukat istekleri için gereği yapılır. Olaya ilişkin ayrıntılar kayda geçirilir ve tutanak düzenlenir. Kolluk kuvvetlerinin tutumu, başvurudan caydırma ya da devam etme kararı verme açısından çok önemlidir. Bu nedenle, polislerin aile içi şiddet olaylarını küçümsemeleri hatta, diğer olaylara oranla daha çok önem ve öncelik vermeleri sağlanmalıdır.

SHÇEK'le birlikte aile içi şiddetin önlenmesinde en etkili olması gereken kurum "*Aile Mahkemeleri*"dir. Çünkü koruma tedbirlerine ilişkin kararlar aile mahkemeleri tarafından verilir. 4320 sayılı Kanun uyarınca koruma tedbirlerinden yararlanmak için doğrudan cumhuriyet savcılığına veya aile hukukundan kaynaklanan dava ve işleri görmekle görevlendirilmiş aile mahkemelerine başvurmak da olanaklıdır. Başvuruyu 3. kişiler de yapabilir.

SİVİL KURULUŞLAR ŞİDDETE UĞRAYAN KADINA HANGİ HİZMETLERİ SUNMAKTADIR?

Ülkemizde, kadın hakları konusunda çalışan dernek ve vakıfları üst oluşumlarda bir araya gelmeyi başarmış ve baskı grubu olarak daha etkili olmuşlardır. Bunların başlıcaları, Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM), Ankara Kadın Dernekleri Federasyonu, İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği ve İzmir Kadın Kuruluşları Birliği'dir. Kadın hareketinde adı efsaneleşmiş olan *Morçatı* yanında ülkenin en eski, etkili ve yaygın kadın örgütlerinden olan Türk Kadınlar Birliği, Cumhuriyet Kadınları Derneği, Kadın Haklarını Koruma Derneği, Türk Hukukçu Kadınlar Derneği ve benzerleri yurt içinde ve dışında kadın çalışmaları konusunda etkili olmaktadır. Kadın hakları alanında çalışmalar yürüten bu kuruluşlar, şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi yaşayan kadınlar için, yaşadıkları şiddetle mücadelelerini kolaylaştırma amacıyla çeşitli hizmetler sağlarlar. Bunların başında hukuki danışmanlık ve psikolojik destek sağlama, barınma, sağlık ve iş bulma gibi çabalar gelmektedir. STK'lar, baskı grubu olarak -özellikle yasal çalışmalarda kadına yönelik ayrımcılığa ilişkin hükümlerin ayıklanmasında etkili olurlar- ekonomik olarak yeteri kadar güçlenemediğinden bu hizmetleri sunmada genellikle valilikler ve belediyelerle işbirliği içerisindeyler.

Kadınların STK'lardan aldıkları destekle psikolojik açıdan güçlendikleri, iş bulabildikleri, resmi kanallara başvurabildikleri, sığınma evine yerleşebildikleri ve hukuksal süreçleri gerçekleştirmeye çalıştıkları ve bu konuda yardım aldıkları görülmüştür.¹³

STK'ların dışında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları olan barolar, aile içi şiddete uğrayan kadınlara destek olmaktadır. Örneğin, hukuksal işlemleri kendi başlarına yapamayacak ve avukatlık ücretini karşılayamayacak durumda olan kadınlara, yaşadıkları ilin baroları gerekli hukuksal yardım yapmaktadır. Büyük illerde barolar şiddete uğramış veya tehlike altındaki kadınlara hukuksal danışmanlık sağlamak ve rehberlik yapmak için danışma merkezleri kurmuşlardır. Buralarda sürekli ve gönüllü çalışan avukatlar, kadınları hukuksal konularda bilgilendirip yönlendirir.¹⁴ Gerektiğinde adli yardım kurulu devreye sokularak şiddete uğrayan kadına ücretsiz avukat tutulur. Şiddete uğrayanların ücretsiz avukat yardımından yararlanmaları, aile mahkemelerinden tedbir kararları alınması aşamasında da yararlıdır. Avukatlar, savcılık ile aradaki bağlantıyı sağlar ve mahkemelerde mağdura yardımcı olurlar. Ayrıca yaşanan yerde belediyenin sığınma/konukevi varsa, şiddete uğrayan ya da şiddete uğrama tehlikesi altındaki kadınlar, bundan yararlanmak için belediyeye başvurabilir. Belediyeler ekonomik desteğe ihtiyacı olan şiddet mağduruna ayni ve maddi yardım da yapar.

¹³ Jansen, H. / Üner, S., ve diğerleri, s. 148.

¹⁴ Ankara Barosu Kadın Danışma Merkezi'nde ücreti baro tarafından karşılanan ve sürekli olarak çalışan avukat uygulamasından kısa süre önce vazgeçilmesi talihsizliktir.

Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi konusunda en önemli araçlardan biri hukuksal düzenlemelerdir. Önce uluslararası alanda başlayan bu çabalar, iç hukukta da yankısını bulmuştur. Türkiye kadına yönelik olumsuz ayrımcılığın ve bu ayrımcılığın aracı olan kadına yönelik şiddetin önlenmesi için Cumhuriyet tarihinin kuruluşundan sonraki ikinci büyük atılımını gerçekleştirmiştir.

İç hukuktaki bu çabalar kaynağını uluslararası sözleşmeler yanında, Anayasa'dan da almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 5, 10, 12, 17, 19 ve 41. maddeleri, her türlü ayrımcılığı reddeder ve eşitliği düzenler. Ayrımcılığın reddi ve eşitliğin sağlanması, aynı zamanda aile içinde kadına yönelik şiddeti ortaya çıkaran etkenlerin kaldırılması anlamına da gelir.

"Kanun Önünde Eşitlik" başlıklı 10. maddeye, 7.5.2004 tarihinde eklenen: "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." şeklindeki ikinci fıkra, pozitif ayrımcılığa doğru atılan önemli bir adımdır. Ancak eşit konumda ve güçte olmayanların yasa önünde eşit olmalarının, rekabet ortamında bir yararı olma-

yacağı açıktır. Öyleyse, "Kadınların istihdam, siyaset, eğitim gibi çeşitli alanlarda karşılaştığı engellerin aşılması ve toplumsal gelişme için pozitif ayrımcılık benimsenmelidir."¹⁵

"Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir." diyen 12. maddenin birinci fıkrası, en temel hak olan şiddete uğramadan yaşama hakkını güvenceye almaktadır. Yine 17. maddenin 3. fıkrası, şiddeti yasaklamaktadır: "Kimseye işkence ve eziyet yapılmaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz." Kişi hürriyeti ve güvenliği başlıklı 19. madde de "Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir." biçimindeki düzenlemesiyle, kişi olarak kadının özgürlüğünü güvenceye alır.

41. maddeye 3.10.2001 tarihinde, 4709 sayılı Kanun'la eşler arası eşitlik fıkrası eklenmiştir: "Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır." Buradaki eşitliğin yasalar önündeki eşitlik olarak algılanması doğrudur. Nitekim bu düzenlemeden sonra çıkarılan Medeni Kanun'da, önceki kanunda var olan, "Erkek evin reisidir." biçimindeki düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak, bu ibare sadece ailede eşitlikle sınırlı olup yaşamın her alanında eşitliğin sağlanmasına anayasal dayanak oluşturması bakımından yetersizdir.

Kadınların karar mekanizmalarında, parlamentoda yer almaları, ayrımcılığın önlenmesi açısından çok önemlidir. Bu doğrultuda 67. maddenin 2. fıkrasına, "her bir cinsin eşit oranda temsil ve katılımını sağlayacak şekilde özel önlemler alınarak" ifadesi eklenmelidir.

¹⁵ İba, Şeref, *Anayasa Hukuku ve Siyasal Kurumlar*, 2. Bası, Ankara, 2008 s. 97.

TÜRK CEZA KANUNU'NUN KADINA YÖNELİK ŞİDDETE KARŞI YAKLAŞIMI NASILDIR?

Yeni Türk Ceza Kanunu, 1 Haziran 2005'te yürürlüğe girmiştir. Kadın örgütleri, yeni ceza yasasının TBMM'deki görüşmeleri sırasında kadına karşı ayrımcılığı destekleyen birçok hükmün ayıklanmasını ve yasaklayan hükümlerin de yasada yer almasını sağlamışlardır. Bu sayede kadının insan haklarını çiğneyen suçları meşrulaştıran önceki ceza yasasında var olan namus cinayetleri, bekaret kontrolleri, tecavüz suçlarında indirim ya da cezasızlık öngören hükümler yeni yasada yer bulamamıştır

Bunun dışında yasada genel bir düzenleme olarak, kişiler arasında dil, din, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi görüş ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapılarak mal ve hizmetlere erişimleri engellemek suç sayılmıştır (m. 122).

Namus cinayetlerinin yasada yer almaması gibi başarısız kalınan kimi konular olmakla birlikte, töre cinayetleri, evlilik içi tecavüz vb. eylemlerin cezalandırılması sağlanmış, cinsel saldırı suçunun ağırlaşmış halleri düzenlenmiş, mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulmasına neden olunması durumunda ceza yarı oranında artırılmıştır.

Yeni Kanun birçok suçun eşe ve diğer aile bireyelerine karşı işlenmesi halinde cezada artırım öngörmüştür: Kasten adam öldürme suçunun cezası, müebbet hapis iken eşe karşı işlenmişse verilecek ceza, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıdır (m. 82/d). Eşe karşı kasten yaralama suçunun işlenmesi halinde de 86. maddeye göre ceza artmaktadır. Anayasa Mahkemesi de suçun, fıkranın (a) bendinde belirtilen kişilere karşı işlenmesi halinde, cezanın yarı oranında artırılmasının yasa koyucunun takdirinde olduğu görüşündedir: *"Yasa koyucunun, ... Toplumun temeli olan ailenin, fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı bireylerden oluşması amacıyla itiraz konusu kuralda belirtilen aile bireyelerinin birbirlerine karşı işledikleri kasten yaralama suçlarında şikâyet aramaması ve bu yolda düzenleme yapmamasında, Anayasa'nın 41. maddesinde belirtilen ailenin korunması ilkesine aykırılık bulunmamaktadır."*¹⁶

Ceza Kanunu'nda, eziyet (m. 96), çocuk düşürmek (m. 99), kısırlaştırmak (m.101), çocuklara cinsel istismar (m. 103), tehdit (m. 106), zorla alıkoymak (m. 109), çalışma özgürlüğünü engellemek (m. 117), hakaret (m. 125) vb. bilinen suçların yanında, başlı başına kadına karşı ayrımcılığı ve şiddeti yasaklayan bazı maddeler ise şöyledir:

Ailenin ya da kişinin ahlâk ve onuruna leke getiren bir durumdan kurtulmak için buna yol açan aile bireyini, bazen de kendini öldürmek biçiminde gerçekleşen öldürmelerden töre saiki ile işlenenler yeni Ceza Kanunu'nda nitelikli adam öldürme kapsamına alınarak, cezayı ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmiştir (m. 82/İ).

¹⁶ Anayasa Mahkemesi'nin, 18.9.2008 gün ve 2006/37 Esas Sayılı: 2008/141 Karar Sayılı kararı için Bkz. 29 Mart 2008 günlü Resmî Gazete.

Cinsel davranışlarla kişinin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi suçtur (m. 102 ve devamı). Tecavüz sonucu mağdurun beden ve ruh sağlığı bozulmuş ise cezası daha ağırdır. Burada korunan hukuksal yarar, mağdurun cinsel özgürlüğüdür.

Bu suç, eşe karşı işlenmişse, eski TCK döneminde cezalandırılmamaktaydı. Ancak anüs yoluyla eşler arası rıza dışı cinsel ilişki eylemi aile bireylerine karşı kötü muamele suçunu oluşturuyordu. (Eski TCK m. 478) Yeni Ceza Kanunu'nun 102/2. maddesi uyarınca: Cinsel saldırı fiili vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle eşe karşı işlenirse, mağdur eşin şikâyeti ile soruşturma ve kovuşturma yapılabilecektir.

Birden fazla kişiyle evlenmek yasaktır (m. 230). Madde nin gerekçesine göre korunan hukuki yarar, aile yapısının sağlıklı biçimde kurulması ve çok eşliliğin önlenmesidir.

Resmi nikah yaptırmaksızın imam nikahı yaptıran ve yapan kişiler cezalandırılır (230/5). Amaç, dini nikah alışkanlığı yerine, medeni nikah yapma geleneğini yerleştirmek, dini nikah örtüsü altında işlenebilecek cinsel saldırı gibi eylemleri önlemektir.

Aile içi şiddet hareketleri, hatta aile hukukundan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi cezalandırılmıştır (m. 232/2). Gereğe göre kötü davranışın, merhamet, acıma ve şefkatle bağdaşmayacak nitelikte olması gerekir. Örneğin, uykusuz bırakma, aç susuz bırakma, uzun zaman ya da zor koşullarda çalışmaya zorlama gibi.

Aileye destek ve bakım yükümlülüğünü yerine getirmemek de suçtur (m. 233). Çocuğunu okula kaydettirmemek, doğru dürüst bakmamak, beslenmesini sağlamamak buna ör-

nektir. Eve geceleri geç ve içkili gelmeyi alışkanlık haline getirmiş baba destek ve bakım yükümlülüğünü yerine getiriyor demektir.

Kocanın, hamile olan eşini ya da bir erkeğin sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden hamile kalan kadını çaresiz durumda bırakması da suçtur (m. 233/2).

Velayet yetkisi elinden alınmış ana veya baba ya da üçüncü derece dahil kan hısıminın onaltı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli ya da vasisinin yanından tehdit, cebir kullanmaksızın kaçırması hali ayrıca suç olarak düzenlenmiştir (m. 234). Uygulamada velayet hakkı verilmeyen ebeveynin, çeşitli saiklerle küçüğü kaçıarak mahkeme kararına aykırı davrandığı görülmektedir. Madde, bu tür davranışları yaptırıma bağlayarak mahkeme kararlarına uyulmayı da sağlamaktadır.

Ülkemizde çok rastlanan aile içi şiddet türlerinden biri de töre ve namus cinayetleridir. Kadın ya da genç kızın ailesinin isteği dışında duygusal ilişkiye girmesi, bekaretini evlilik dışı ilişkide yitirmesi, gayri meşru çocuk doğurması -ki bebeğin babası genellikle yakın akrabalarından biri olabilmektedir- gibi nedenlerle kadınlar, kardeşleri, babaları, eşleri hatta eski eşleri tarafından öldürülebilmektedir. Kimi zaman kadının giysileri, yabancı kişilerle konuşması, ailenin istediği kişiyle evlenmek istememesi, hatta onların isteği dışında eşinden boşanması bile töre, namus bahanesiyle öldürmelere neden olabilmektedir. Eski ceza yasası uygulamasında faillere bu durumlarda tahrik hükümleri uygulanarak cezalarından yarı oranında indirim yapılabilmekteyken, yeni ceza yasasında bu olanak kaldırılmıştır.

Töre saiki ile öldürme, ailenin ya da kişinin ahlâk ve onuruna leke getiren bir durumdan kurtulmak için buna yol açan aile bireyini, bazen de kendini öldürmek biçiminde gerçekleşir. Ceza Kanunu'nda töre saiki ile gerçekleşen öldürmeler, nitelikli adam öldürme kapsamına alınarak, cezayı ağırlaştırıcı neden olarak kabul edilmiştir (m. 82/J).

Töre cinayeti, ifade olarak namus cinayetlerini kapsamakta, ülkenin özellikle doğu bölgelerindeki yerel uygulamalarla bağdaştırılmaktadır. Çoklukla 'uygunsuz' tavırlarıyla ailenin namusunu kirlettiği iddia edilen kadına, aile üyelerinin verdiği ölüm cezasını içerir. Namus cinayeti ise, bir erkeğin kişisel namus anlayışının, kadının davranışıyla lekelenmesi halinde söz konusudur. Sosyolojik bir olgu olan töre saikinin failde bulunduğu kabulü için, ölüm kararının aile meclisi tarafından alınması gerekir. Namus saiki ise daha genel ve kapsayıcı bir kavram olup, töre saikinden aile meclisi kararına gerek olmaması ve bu yüzden de daha çok bireysel nitelik taşıması bakımından ayrılmaktadır.

Yasa koyucu, feodal yapıdaki aşiret sisteminin sürdürülmesi için işlenen öldürmeleri nitelikli olarak kabul edip cezayı artırmasına karşın, erkeğin kadın üzerindeki iktidarını sürdürmeyi amaçlayan namus cinayetlerini bu kapsama sokmamıştır. Oysa her ikisinde de kadının, erkek egemen sistem tarafından denetlenmesi söz konusudur ve namus cinayet ve yaralamaları, halen Türkiye'de en önemli, en sık rastlanan kadının insan hakkı ihlalidir. Eski yasa, namus cinayeti faillerine yüksek ceza indirimi sağlayarak, bu zararlı ve geleneksel uygulamanın meşrulaştırılmasına fırsat vermiştir. Yeni TCK, kadın kuruluşlarının gösterdikleri çabalara karşın namus cinayetlerini kapsamına almadığı için kadını koruma açısından bu yönüyle eksiktir. Her ne kadar, yeni TCK'da haksız tahriki düzenleyen 29. maddenin gerekçesinde, madde nin namus cinayetlerine yönelik olarak kullanılmayacağı belirtilmişse de yeterli değildir. Bu önlem namus kurtarmak saikiyle önceden tasarlanmış vahşi ve gelenekselleşmiş cinayet veya yaralamaların önlenmesinde etkili olmayacaktır. "Oysa Türkiye'nin de katıldığı 30 Ocak 2003 tarihli Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 57. Oturumunda namus adına kadınlara karşı

2

*işlenen suçların önlenmesine yönelik kapsamlı bir çalışma yapılmış ve bu konuda karar alınmıştır. Bu kararın altında Türkiye'nin de imzası vardır. Ancak yasa koyucu tarafından, TCK'da namus yerine töre sözcüğü tercih edilmiştir.*¹⁷ Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme halinde de azmettirenin cezası üçte birden yarıya kadar artırılacaktır. Çocukların suça azmettirilmesi halinde üstsoy, altsoy ilişkisi aranmayacaktır (m. 38/2).

¹⁷ Moroğlu, Nazan, *Kadınların İnsan Hakları Sözleşmesi*, On İki Levha Yayıncılık AŞ, İstanbul, Aralık 2009, s. 45.

Türk toplumunda ne yazık ki uzun zaman aileler ya da kız yurtları, okul ve tutukevi yöneticileri gibi çeşitli kamu kuruluşları yöneticileri tarafından yaygın olarak uygulanan bekaret kontrolleri, evlilik dışı cinsel ilişkiye girdiğinden kullanan genç kızların zaman zaman intiharlarına bile neden olabilmektedir. Bunun açık bir insan hakkı ihlali olduğunda kuşku yoktur.

Ne yazık ki yeni yasa da, kadının rızası ön koşulunu getirmedeği için genital muayene kararı verme yetkisini hakim ve savcı kararıyla kısıtlamakla birlikte bekaret kontrolünü kesin olarak önlememektedir (m. 287). Bütün çabalara karşın, TCK'nın TBMM'de görüşülmesi sırasında, "*bekaret kontrolünün-genital muayenenin*" kadının rızasının alınması koşuluna yer verilmemiş, sadece savcının hakim kararını olmaksızın muayeneye gönderen ve muayeneyi yapan failin cezalandırılacağı düzenlenmiştir.¹⁸

İnsan hakları açısından bir diğer olumsuz düzenleme de gençlerin cinsel ilişkilerini şikayete dayalı olarak cezalandı-

¹⁸ Moroğlu, a.y. s. 45.

13

ran Yeni TCK'nın 104. maddesidir. Bu maddeye dayanarak, ebeveynler ile okul yöneticileri ve öğretmenler gibi üçüncü kişiler de genç insanların kendi istekleriyle yaşadıkları cinsel ilişkilerinin cezalandırılmasını, dolayısıyla bekaret kontrolünü isteyebilmektedir.

Önceki Ceza Kanunu döneminde evlilik içi cinsel saldırı yasada yer almadığı gibi ancak anüs yoluyla rıza dışı olarak gerçekleşmişse aile bireylerine karşı kötü muamele suçunu oluştuyordu. (eski TCK m. 478)¹⁹ Dönemin, Yargıtay 4. Ceza Dairesi Başkanı Sami Selçuk'un "*maddi ya da manevi zorla işlenen olağan (vaginal) ya da ters ilişkinin, zorla irza geçme suçunu oluşturacağı*" yönündeki ısrarlı görüşleri diğer üyeler tarafından kabul görmemiştir.²⁰

Ancak, zaman Sayın Selçuk'u haklı çıkarmış yeni Kanun'un 102/2. maddesi ile evlilik içi cinsel saldırı eylemleri suç olarak kabul edilmiştir: "*Cinsel saldırı fiili vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle eşe karşı işlenirse, mağdur eşin şikâyeti ile soruşturma ve kovuşturma yapılabilecektir.*"

¹⁹ "Karısını manevi cebir kullanarak anal (ters) ilişkiye zorlayan sanığın eylemi TCK 478/1-3 maddesindeki suçu oluşturur." Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 19.12.1990 tarih ve 5557/ 7044 sayılı Karar; Yargıtay Kararlar Dergisi, 1991-1992, s. 290-291.

²⁰ Bıçak, Vahit, "Kadının Cinsel İradesinin Eşine Karşı Korunması: Irza Geçme Suçu", TODAİE Yayını No. 285, Birinci Baskı, Kasım 1998, 20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı Bildirileri içinde, s. 144.

Öngörülen ceza, 7 yıldan 12 yıla kadar haptir. Hemen belirlim, kovuşturmanın şikâyete bağı tutulması, pek çok eylemin kovuşturulmasını fiilen engellemektedir.

Maddenin gerekçesi şöyledir: “Cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan bu fiiller, eşe karşı da işlenebilir. Evlilik birliğı, eşlere sadakat yükümlülüğünün yanı sıra, karşılıklı olarak birbirlerinin cinsel arzularını tatmin yükümlülüğünü de yüklemektedir. Buna karşılık, evlilik birliğı içinde olsa bile cinsel arzuların tatminine yönelik talepler açısından tıbbi ve hukuki sınırların olduğı muhakkaktır. Bu sınırların ihlali suretiyle eş üzerinde gerçekleştirilen ve cinsel saldırı suçunun nitelikli halini oluşturan davranışlar, ceza yaptırımını gerekli kılmaktadır. Ancak bu durumda soruşturma ve kovuşturmanın yapılması, mağdur eşin şikâyetine bağı tutulmuştur.”

Gerekçe içeriğindeki, “bu sınırların ihlali suretiyle” sözcüklerinden, sanki eşler arasındaki zorla da olsa normal yoldan gerçekleşen cinsel ilişkiler suç kapsamında değı gibi bir sonuç çıkmaktaysa da bu suçla korunan hukuki yarar cinsel özgürlük olduğı ve gerekçe maddeye dahil olmadığı için böyle bir çıkarım doğı değildir. Öte yandan bu suçla korunan hukuki yarar cinsel özgürlük ise, suçun mağdurunun, failin eşi olmasının bir etkisinin olmaması gerekir. Çünkü evlilik ilişkisi bir eşi, diğlerinin egemenliğı altındaki bir nesne konumuna düşürmez. Karşı taraftan cinsel bir davranış talep etme ya da onun buna katlanmasını bekleme hakkı bahsetmez. Cebir tehdit kavramının yabancılarla eşler arasındaki ilişki bakımından farklı biçimde anlaşılması düşünülemez. Maddenin temel biçiminin dile getirilişi itibariyle de sanki eşler bu suçun faili olamazmış gibi bir sonuç çıkmaktadır.²¹

²¹ Tezcan D. / Erdem, M. H. / Önok R. M., *Teorik ve Pratik Özel Ceza Hukuku*, Seçkin Kitabevi, 6. Baskı, 2008, s. 287.

**TÜRK CEZA KANUNU'NDA
KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ CEZALANDIRAN
DİĞER HÜKÜMLER HANGİLERİDİR?**

15

Yeni Ceza Kanunu, töre cinayetleri, evlilik içi cinsel saldırı, bekaret kontrolünün hakim iznine bağlanması gibi doğrudan kadına yönelik şiddeti önlemeyi hedef alan maddeleri yanında, bu konuda ilgili suç tiplerinde de ileri düzenlemeler içermektedir:

Anayasa'da, *"İşkence ve eziyet yapmak"* yasaktır (m. 17/3). İşkence suçunda fail kamu görevlisiyken, eziyet suçunda herhangi bir kimse olabilmektedir. Eziyet suçu, işkence suçunun sade vatandaş tarafından işlenen halidir. TCK m. 96/2 uyarınca suçun, *"Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda olan kişiye veya gebe kadına veya üstsoy veya altsoya, babalık veya analığa veya eşe karşı"* işlenmesi, bu suçun nitelikli halini oluşturur, yani ceza miktarı bu durumda artırılmıştır. Maddenin gerekçesine göre, *"Eziyet olarak, bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, aşağılanması yol açacak davranışlarda bulunulması gerekir."*

Çocuk düşürmek suçu, *"Gebelik sırasında, yani doğumdan önce gebeliği sona erdirme amacıyla cenine yönelik her türlü"*

5

müdahaledir.”²² TCK m. 99 uyarınca, “Rızası olmaksızın bir kadının çocuğunu düşürten kişi” ve “Tıbbi zorunluluk olmadığı halde, rızaya dayalı olsa bile, gebelik süresi 10 haftadan fazla olan bir kadının çocuğunu düşürten kişi” cezalandırılır. Sonuncu durumda “Çocuğunun düşürtülmesine rıza gösteren kadın hakkında” cezaya hükmolunur. Tecavüz sonunda hamile kalınması halinde, hamilelik 20 haftayı geçtikten sonra çocuğun düşürtülmesi suçtur ve cezalandırılmaktadır.

TCK m. 101/1 uyarınca, bir erkek veya kadını rıza olmaksızın kısırlaştırılan kimse cezalandırılır. Kısırlaştırma insanın bedeni üzerinde kendi geleceğini belirleme hakkının ihlalidir. Fiilin yetkili olmayan kişi, yani konunun uzmanı olan doktorlar dışındaki bir kişi tarafından işlenmesi durumunda ceza ağırlaştırılır.

TCK m. 102 ve devamında düzenlenen cinsel saldırı suçunda, cinsel davranışlarla kişinin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi cezalandırılmıştır. Vücuda organ ya da cisim sokulması, suçun nitelikli hali olup daha ağır biçimde cezalandırılmıştır. Tecavüz sonucu mağdurun beden ve ruh sağlığı bozulmuş ise cezası daha ağırdır. Korunan hukuksal yarar, mağdurun cinsel özgürlüğüdür.

Çocuklara yönelik cinsel amaçlı saldırılar, cinsel istismar olarak tanımlanmakta ve ağır biçimde cezalandırılmaktadır (m. 103). Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısımları, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetme yükümlülüğü olan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kullanılmak suretiyle veya birden faz-

²² Tezcan D. / Erdem, M. H. / Önok R. M., a. g. e., s. 206.

la kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi halinde, ceza artırılır (m. 103/3).

Cinsel taciz suçu ise TCK m. 105 uyarınca cezalandırılmakta olup bu eylem işyerinde olursa ceza artırılmaktadır. Bu fiiller, hiyerarşi, hizmet veya eğitim ve öğretim ilişkisinden ya da aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlendiği takdirde ceza yarı oranında artırılır (m. 105/2).

Tehdit suçunda, mağdura bir kötülük yapılacağı söylenerek, kişinin iç huzuru bozulmaktadır. Başka deyişle gelecekte bir kötülüğün mağdur ya da yakınlık duyduğu üçüncü kişiye karşı failin iradesine bağlı olarak gerçekleştirileceği mağdura bildirilmektedir. Bu suçla korunmak istenen hukuksal yarar, bireyin iç huzuru ve hukuksal güvenlik duygusudur ve korunan hukuksal değerler, kişinin yaşamı, vücut dokunulmazlığı, cinsel dokunulmazlığı, malvarlığı veya hukuken korunan herhangi bir değerdir (m. 106/1).

TCK m. 109/1 uyarınca, *"Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan"* kişi cezalandırılır. Suç işlemek için veya işlendiği sırada cebir, tehdit veya hile kullanılması durumunda ceza ağırlştırılır (m. 109/2). Suç, mağdurun kendi serbest iradesi doğrultusunda hareket etmesinin sınırlanmasıyla birlikte tamamlanır.

TCK m. 117 uyarınca, bir kişinin iş ve çalışma özgürlüğünün zor ya da tehdit yoluyla engellenmesi suçtur. Burada korunan hukuksal yarar bireyin her türlü cebir ve şiddetten bağımsız olarak çalışabilmesini, iş ve çalışmasını, icra edebilmesini sağlamaktır.

TCK m. 125'e göre, başkasının onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek ya da sövmek, hakaret suçunu oluşturur. Burada kişinin kendisine karşı béslediği içsel değer (onur ve şeref) ve başkalarının gözündeki dışsal değer (saygınlık) korunmaktadır. Saldırının (hareketin) rencide edici olup olmadığı konusunda Türk toplumunda geçerli ortalama örf ve adet kuraları ve mağdurun sıfatı göz önünde tutulur. Sövmeye ise, somut bir fiil ya da olgu isnadı dışında hakaretin tüm unsurları yer almakta olup bir kimse hakkında olumsuz bir değer yargısı belirtilmektedir.

Ceza Kanunu uyarınca birden fazla kişiyle evlenmek yasaktır (m. 230). Gereğe göre korunan hukuki yarar, aile yapısının sağlıklı biçimde kurulması ve çok eşliliğin önlenmesidir.

Resmi nikah yaptırmaksızın imam nikahı yaptıran ve yapan kişiler cezalandırılır (m. 230/5). Amaç, dini nikah alışkanlığı yerine, medeni nikah yapma geleneğini yerleştirmek, dini nikah örtüsü altında işlenebilecek cinsel saldırı gibi eylemleri önlemektir.

Yasada aile içi şiddet hareketleri, hatta aile hukukundan doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi cezalandırılmıştır (m. 232/2). Amaç, aile içinde ve hatta aynı konutta yaşayan kimsenin insan onurunu ve özgürlüklerini korumaktır. Suçun işlenmesi için akrabalık ilişkisi aranmaz, aynı konutta yaşamak yeterlidir. Burada sözü edilen kötü davranış, yaralama oluşturmayan ve aynı zamanda terbiye ve disiplin araçlarının kötüye kullanılması biçiminde kendini göstermeyen davranışlardır. Gereğe göre kötü davranışın, merhamet, acıma ve şefkatle bağdaşmayacak nitelikte olması gere-

kir. Örneğin, uykusuz bırakma, aç susuz bırakma, uzun zaman ya da zor koşullarda çalışmaya zorlama gibi.

TCK m. 233 uyarınca, aileye destek ve bakım yükümlülüğünü yerine getirmemek de suçtur. Çocuğunu okula kaydettirmemek, doğru dürüst bakmamak, beslenmesini sağlamamak buna örnektir. Yanı aileyi terk etmeksizin, aile hukundan kaynaklanan yükümlülükleri yerine getirmemek bu kapsamdadır. Örneğin, eve geceleri geç ve içkili gelmeyi alışkanlık haline getirmiş baba destek ve bakım yükümlülüğünü yerine getirmiyor demektir. Suçun takibi şikayete bağlıdır.

Kocanın, hamile olan eşini ya da bir erkeğin sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden hamile kalan kadını çaresiz durumda bırakması da suçtur (m. 233/2).

Boşanma davalarında veya sonrasında çokça görüldüğü üzere, velayet yetkisi elinden alınmış ana veya baba ya da üçüncü derece dahil kan hısımının, on altı yaşını bitirmemiş bir çocuğu veli ya da vasisinin yanından tehdit, cebir kullanmaksızın kaçırmaları hali ayrıca suç olarak düzenlenmiştir (m. 234). Gerekçeye göre, *"bu maddeyle çocuk üzerindeki velâyet veya vesayet hakları korunmaktadır"*. Gerçekten de uygulamada velayet hakkı verilmeyen ebeveynin, çeşitli saiklerle küçüğü kaçırmak mahkeme kararına aykırı davrandığı görülmektedir. Madde, bu tür davranışları yaptırımı bağlayarak mahkeme kararlarına uyulmayı da sağlamaktadır.

Sağlık mesleği mensupları görevleri gereği aile içi şiddet olaylarıyla sıkça karşılaşan bir meslek grubudur. Yasa koyucu bu yüzden, onların bir suçun işlendiği yönünde belirti ile karşılaşmasına rağmen, durumu yetkili makamlara bildirmemesi veya bu hususta gecikme göstermelerini ayrıca suç olarak düzenlenmiştir. Sağlık mesleği mensubu deyiminden ta-

bip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire ve sağlık hizmeti veren diğer kişiler anlaşılır (m. 280).

Eski TCK' da ihbar yükümlülüğü sadece hastaya karşı işlenmesi hali ile sınırlı iken, yeni yasa, mağdur veya fail ayırımı yapmaksızın suçun ihbarını öngörmektedir. İşlediği suç ne olursa olsun kimsenin sağlık hizmetinden yararlanma hakkı elinden alınamayacağı için bu düzenleme eleştirilmektedir.²³

²³ Tekin, Nurullah, "Türk Ceza Kanununa Göre Doktorların Sorumlulukları", *Adalet Dergisi*, S. 35, Eylül 2009, s. 191.

MEDENİ KANUN'DA EVLENME VE BOŞANMADA KADINI KORUYAN HÜKÜMLER HANGİLERİDİR?

16

Yeni Kanun'da ailenin reisi artık koca değildir. Eşler evlilik birliğinde eşit haklara sahiptir ve evin seçimi kocanın tekelinde değildir. Eşler birlikte seçeceklerdir. Çocukların velayetini de eşler birlikte kullanacaklardır. Meslek ve iş seçiminde eşler birbirinin iznini almak zorunda değildir ve eşler evin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıklarıyla birlikte katılacaklardır. Bunun doğal sonucu olarak evin ve çocukların geçiminden artık sadece kocalar sorumlu değildir. Örneğin çalışan ve geliri olan bir kadın da artık askerliğini yapan ve geliri olmayan eşine karşı açtığı boşanma davasında, TMK'nun 169. maddesi uyarınca nafaka vermekle yükümlü tutulabilecektir.

Öte yandan Yeni Medeni Kanun aile içi şiddetin önlenmesi, şiddete uğrayanların korunması için evlenme ve boşanma süreçlerinde de yararlanılabilecek birçok düzenlemeye sahiptir.

Örneğin Medeni Kanun zorla evlendirmeye izin vermez. Herkes evleneceği kişiyi kendisi seçer. Aldatılarak (m. 149), ya da korkutularak (m. 151) gerçekleştirilecek evliliklerin ip-

tali öğrenme ya da korkutmanın ortadan kalktığı andan itibaren 5 yıl içinde istenebilir (m. 152).

En önemli hukuksal korumalardan biri, boşanma veya ayrılık davası sürecinde alınacak geçici önlemlere ilişkindir. Boşanma davasının açılması halinde hâkim bir istek beklemeksizin dosya kapsamına göre, "*Dava süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır*" (m. 169). Böylece halk arasında haklı olarak bir yıkım süreci olarak algılanan boşanma davası süresince, taraflardan güçsüz konumda olanın zarar görmemesi sağlanmaya çalışılır. Dava sırasında da çocukların velayet hakkının verilmesi ya da çocuklarla kişisel ilişki kurulmasını isteme olanağı vardır (m. 182). Ancak her durumda hâkim çocukların üstün yararını göz önüne almalıdır. Velayet hakkının düzenlenmesi sırasında Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca kendini ifade edebilecek yaşta olan çocuğun mahkemece dinlenmesi zorunludur. Bu zorunluluğa karşı uygulamada özellikle anlaşmalı boşanma hallerinde çocuğun görüşünün sorulmadığı görülmektedir.

Diğer yandan eşin şiddet uygulaması, kötü davranışları TMK, 166. madde uyarınca genel boşanma nedeni olduğu gibi hayata kast ve pek kötü onur kırıcı davranışlar da 162. madde uyarınca özel boşanma sebebidir.

Boşanma, eşin kusurlu davranışları sonucu gerçekleşmişse, bir işi ve geliri olmayan diğer eş, sürekli ve düzenli olmak üzere nafaka bağlanmasını isteyebilir (m. 175). Uygulamada yoksulluk nafakası olarak bilinen bu nafakaya karar verilmesi içinse açık bir istek gereklidir (Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 74). Ancak nafaka ve tazminat istekleri boşan-

manın kesinleşmesinde itibaren bir yıl içinde zaman aşımına uğrar (m. 178).

Boşanmadan sonrası için istenebilecek nafakalardan çocuklar için olan, uygulamadaki adıyla iştirak nafakası için istek olmasa bile hâkim kendiliğinden karar vermelidir (m. 182). Çünkü maddeye göre velayet hakkı verilmeyen eş, "*çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır*".

Yeni Kanun'da evlenme yaşı 17'ye yükseltilmiştir. Fevkalade hal ve olağanüstü durumlarda hakim 16 yaşını dolduran erkek ve kadının erken evlenmesine izin verebilecektir. Uygulamada fevkalade hal ve olağan üstü durumun takdirinde titiz davranılmamakta, isteklerin çok büyük çoğunluğu kabul edilmektedir. İstisna kararlardan birisi şöyledir: *"İncelenen nüfus kayıt örneğinden, küçük Funda'nın 16 yaşında olduğu, henüz 17 yaşını doldurmadığı anlaşılmıştır. Buna göre küçük Funda'nın evlenmesine yaşı itibariyle izin verilmesinde sakınca yoktur. Ne var ki yasada yer aldığı üzere davacıların isteminin kabul edilebilmesi için olağan üstü durum ya da pek önemli bir sebebin ileri sürülmüş ve kanıtlanmış olması gerekir. Somut olayda davacıların, küçük Funda'nın evlenmesi için öne sürdükleri 'bir akrabalarıyla nişanlı olması ve evlenmek için acele etmeleri' gibi nedenler, olağan üstü durum ya da pek önemli bir sebep olarak kabul edilemez. Bu nedenlerle davanın reddine karar verilmiştir. Ancak, açık olarak dile getirilmemiş olmasına karşın, ailenin küçük Funda'yı evlendirmek istemesindeki temel nedenin, çocuk sayısındaki çokluk, (aile 6 çocuklu) buna karşın ailenin ekonomik ve sosyal olarak güçsüzlüğü olması kuvvetli bir olasılıktır. Bu nedenle, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluşu Hakkındaki Kanun'un 6. maddesi uya-*

rınca, ailenin ekonomik ve sosyal anlamda desteklenip güçlendirilmesi ve küçük yaşta evliliğin yaratabileceği sorunlara ilişkin olarak bilinçlendirilmesi, Funda dahil kardeşlerinin okumaya yönlendirilebilmesi için re'sen 'Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İl Sağlık Müdürlüğü ve Belediye Başkanlığı'na yazılar yazılmasının aile mahkemelerinin kuruluş amacına uygun olacaktır.”²⁴

²⁴ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin, E: 2009/906, K: 2009/1277 ve 26,10, 2009 günlü kararı (Mahkeme karar kartonundan alınmıştır.). Bu karar, "Evlenmesin Yardım Edin", manşetiyle 24. Ocak 2010 günlü *Haber Türk Gazetesi*'nde yer almıştır.

MEDENİ KANUN'DA KADINI EKONOMİK AÇIDAN KORUYAN DÜZENLEMELER HANGİLERİDİR?

Medeni Kanun uyarınca kadın iş ve meslek seçiminde eşinin iznini almak zorunda değildir. Ancak meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde evlilik birliğinin huzur ve yararı göz önünde tutulur (m. 192).

Eş, evin geçimine katkıda bulunmuyorsa, evde birlikte yaşarken dahi nafaka isteme olanağı vardır (m. 195). Eşin birlikte oturulan evi terk etmesi ve ailenin geçimine katkı yapmaması halinde de aynı madde uyarınca mahkemeden istekte bulunabilir.

TMK'nın 198. maddesine göre, *"Eşlerden biri, birliğin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmese, hakim onun borçlularına ödemeyi, tamamen veya kısmen diğer eşe yapmalarını emredebilir. Ancak Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 18. 10. 2007 tarih ve 2007/14193-14996 E.K. sayılı kararında; davalı eşin sürekli ve düzenli bir gelirin bulunması halinde davalı eş için ağır neticeler doğuran ve onu kısmen kısıtlı hale getiren önleme başvurmak yerine nafakaya hükmedilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır."*²⁵

²⁵ "1479 sayılı Kanun'un 67. maddesine göre bağlanacak aylıklar nafaka borçları nedeniyle haczedilebilir, devir ve temlik edile-

Yine eşin ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşürecek eylemleri söz konusu ise aile mahkemesinden onun tasarruf yetkisinin kısıtlanmasını isteme olanağı vardır (m. 199). Bu kararın alınmasından sonra eş, kendi üzerine kayıtlı mallarını bile diğer eşin rızası olmadan satamaz. Madde metni şöyledir:

"Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerektirdiği ölçüde, eşlerden birinin istemi üzerine hakim, belirleyeceği mal varlığı değerleriyle ilgili tasarrufların ancak onun rızasıyla yapılabileceğine karar verebilir.

Hakim bu durumda gerekli önlemleri alır.

bilirler. Bu hükme göre davalının, BAĞKUR'dan aldığı aylığı doğrudan diğer eşin almasına karar verilmesinde BAĞKUR Kanunu açısından bir engel bulunmamaktadır. BAĞKUR, MK'nın 198. maddesindeki borçlular" terimi içinde yer almaktadır. Hakim anılan hüküm uyarınca koşulları gerçekleştiği takdirde eşlerin birlikte yahut ayrı yaşaması halinde bu önlemleri alabilir... O nedenle MK'nın 198. maddesinde düzenlenen ve birliği korumayı amaçlayan bu önlemlerle, davalı kocanın alacakları üzerinde tasarruf salâhiyeti kaldırılmakta olduğundan, önemli nedenler halinde bu önleme başvurulmalıdır. Bu bakımdan MK'nın 198. maddesinin öngördüğü koşulların gerçekleştiği kabul edilebilir. Ancak davalı eşin düzenli ve haczi kabil geliri bulunmaktadır. Evlilik birliğinin nafakaya hükmedilerek (m.198) korunması mümkündür. Bu gibi durumlarda, diğer eş için ağır neticeler doğuran; onun tasarruf salâhiyetini sınırlayan yahut "kısıtlı" duruma sokan bir önleme başvurulmamalıdır...." Öner, Ziya Bülent (Küçükçekmece 1. Aile Mahkemesi Hakimisi), Aile Birliğinin Korunması İçin Alınabilecek Önlemler, <http://www.adalet.org/makale/xysbekran.php?idno=6784> (e.t.19.4.2008) den, nakleden, Özdamar, Demet, CEDAW Sözleşmesi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009, s. 231.

Hakim, eşlerden birinin taşınmaz üzerinde tasarruf yetkisini kaldırırca, re'sen durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine karar verir."

Buna göre, ailenin ekonomik varlığının korunması ve evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesinin gerektirdiği ölçüde diğer eşin mal varlığı üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlanabilir.

Bu dava eşler arasında görülür. Mahkemeler tarafından bu madde bir tedbir çeşidi gibi algılanmış ve değişik iş defterine kaydedilmişse de esas dava niteliğinde olduğundan, bu tür talepler esas defterine kaydedilmeli ve taraf teşkili yapıldıktan sonra karar verilmelidir. Ancak kötü niyetli satış ve devirleri önlemek açısından tensiple birlikte HMUK m. 101 ve devamı maddeleri uyarınca ihtiyati tedbir konulması gereklidir.

Uygulamada bu madde uyarınca yapılacak başvurular için malın değerine göre harç alınması yolunda görüşler vardır ve bazı mahkemeler malın satılmaması için "*davanın esasını çözer biçimde tedbir kararı verilemez.*" gerekçesiyle tedbir kararı vermekte sakınlı davranmaktadırlar. Kanımca burada malın değeri değil korunmak istenen hukuki yarar gözetilmeli ve maktu harç alınmalıdır. Yine aynı nedenle davanın hemen başında tensiple HMUK m. 101 ve devamı uyarınca ihtiyati tedbir kararı verilmelidir. Aksi yorum, yasanın bu düzenlemesinden yararlanmayı zorlaştırır. Madde gerekçesinden de düzenlemenin kötü niyetli mal kaçırma önlemleri için konulduğu anlaşılmaktadır. Hatta yasa koyucu kararın tapuya şerhi için resen yazılmasını bile düzenlemiştir. Öyleyse uygulamada da buna dikkat etmek ve gerekli önlemleri zamanında almak, yani ihtiyati tedbir uygulamayı geciktirmemek gerekir. Aslında aynı sonuca, 4787 sayılı Aile Mah-

kemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 6. maddesinin 1.b. fıkrası uyarınca da ulaşılabilir. Çünkü maddeye göre: "Aile Mahkemesi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda, ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya karar verebilir." Öyleyse başvuranın harç ödeme ya da tedbir almak için sıkıntıya düşmeden, mahkemeden bu konuda karar isteme olanağı vardır. Aile mahkemesi hakimi burada re'sen yani kendiliğinden karar vermekle yükümlüdür.

MEDENİ KANUN'DA BOŞANMA NEDENİYLE TAZMİNAT İSTEME OLANAĞININ KAPSAMI NEDİR?

Boşanmanın, boşanmaya neden olaylarda kusursuz olan eş açısından ekonomik ve toplumsal anlamda bir yıkım oluşturmaması, onun evlilik birliğinin sağladığı destekten yoksun kalışının giderilmesi için maddi tazminat isteme olanağı vardır (m. 174/1). Mal paylaşımı ya da katkı payından kaynaklanan maddi tazminat istekleriyle buradaki maddi tazminat farklıdır.

Öte yandan, boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakları saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak uygun miktar da para ödenmesini isteyebilir (m. 174/2). Manevi tazminatta dayanak, Borçlar Kanunu 49. maddesinde yer alan, "*Kişisel yararları zedeleyen kimse, buna sebep olandan zarar ve ziyan isteyebileceği gibi, hatanın özel ağırlığı gerektirdiği takdirde manevi tazminat isteyebilir*" hükmüdür. Gerçekten de sözlü ya da fiziki şiddet, sadakatsizlik, zina, fena muamele, onur kırıcı davranış gibi boşanmaya neden olan birçok olay aynı zamanda kişilik haklarına saldırı oluşturduğundan yasa bunun giderilmesi için parasal karşılık ödenmesini düzenlemiştir.

YENİ MAL REJİMİ SİSTEMİ KADINLARA NE GİBİ YARARLAR SAĞLAMIŞTIR?

20

Yasada dört çeşit mal rejimi yer almıştır. Bunlar: "Edinilmiş Mallara Katılma", Mal Ayrılığı", "Paylaşmalı Mal Ayrılığı" ve "Mal Ortaklığı"dır. Mal ortaklığı dışındakiler, evlilik sona erdiğinde ortak malların paylaşımını gerektirir.

2002 tarihinden önce Medeni Kanun'da öngörülen yasal mal rejimi, mal ayrılığı idi. Bu rejimde eşlerden her birinin adına kayıtlı malları kişisel malları sayılmıştı. Yani, boşanma sonrasında, her eş evlilik öncesinde sahip olduğu ve evlilik süreci içinde kendi adına edindiği malların sahipliğini sürdürmekteydi. Bu da evliliğin boşanma ya da ölüm gibi bir nedenle sona ermesi durumunda kadın aleyhine ağır sonuçlar doğuruyordu.

Yeni Medeni Kanun ile edinilmiş mallara katılma rejimine geçilmiş, (m. 202) evlilik birliği içinde edinilmiş mallar ile eşlerden her birinin kişisel mallarının (m. 218) çıkarılmasından sonra tasfiye sırasında eşit paylaşımı sağlanarak bu haksızlık giderilmek istenmiştir. Başka bir deyişle, rejim, evlilik süresince edinilmiş tüm malların, boşanma durumunda eşit paylaşılması hükmünü getirmiştir. Artık evlilik süreci içinde edinilmiş tüm mallar, boşanma durumunda eşit olarak payla-

şılacağından, kadının ev içi ücretsiz çalışmasına da bir değer atfedilmiştir. -Ancak bu tek başına yeni sistemde kadının ev içi çalışmasının ekonomik olarak karşılandığı anlamına gelmez.-

Ne var ki Yürürlük Yasası'nın 10. maddesine, yasanın TBMM'deki görüşmeleri sırasında yapılan bir eklemeye, düzenlemenin mevcut evlilikler için yasanın yürürlüğe girmesinden sonraki mal edinimlerini kapsamı sağlanmıştır. Böylece yasanın yürürlüğe girmesinden önceki haksız konumların devamına olanak tanınmıştır. Bunun o tarihte evli olan milyonlarca ev kadını için haksız sonuçlar doğurduğu, hukuk güvenliğine, adalet ve hakkaniyete aykırı olduğu kuşkusuzdur.

**KADININ EVLENİNCE KIZLIK SOYADINI
TEK BAŞINA KULLANABİLME YASAĞI,
ANAYASA'YA AYKIRI MIDIR?**

21

İç hukukumuzda göre ad ve soyadın değiştirilmesi kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır ve diğer nüfus kayıtlarındaki değişiklikler gibi hakim kararı ile gerçekleşir. (Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 35. ve devamı maddeleri).

Türk Medeni Kanunu'nun 27. maddesine göre, bekâr kadının soyadını, haklı sebeplerin varlığı halinde adın değiştirilmesi ile ilgili hükümlere göre değiştirebilir. Evliliğin boşanma ile sona ermesi durumunda boşanan kadın, evlenmeden önceki soyadını yeniden alabilir (m. 173). Ancak, hakimden boşanmadan önceki soyadını taşımasına izin verilmesini de isteyebilir. Kadının, boşandığı kocasının soyadını kullanmakta yarar olduğunu ve bunun kocaya zarar vermeyeceği karıtlaması halinde hakim, kocasının soyadını taşımasına izin verir.

Evli kadının soyadı konusu ise TMK'nın 187. maddesinde düzenlenmiştir: *"Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir. Daha önce iki soyadı kullanan kadın, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabilir."*

Buna göre yasa evli kadına iki seçenek sunmaktadır. Seçeneklerden birisi, kadının evlenmekle kocasının soyadını alacağına ilişkindir. İkincisi ise, evlendirme memuruna veya nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilmesine ilişkindir.

Yasanın emredici düzenlemesi karşısında, kadının evlenmesi halinde tek başına kızlık soyadını kullanabilmesi olanaksız gibi görünmektedir. Nitekim, Anayasa Mahkemesi de 29 Ekim 1998 tarih esas 1997/61, karar 1998/59 sayılı kararında, önceki Medeni Kanun'un aynı içerikteki 153. maddesinin iptaline ilişkin istemi ret etmiştir. Gereğe göre, itiraz konusu, "*Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır.*" kuralı kimi sosyal gerçeklerin doğurduğu zorunluluklardan ve yasa koyucunun yıllar boyu kökleşmiş bir geleneği kurumsallaştırmamasından kaynaklanmaktadır. Aile hukuku öğretisinde de kadının erkeğe göre farklı yaratıldığı, zorunluluklar ve toplumsal gerçekler karşısında kadının korunması, aile bağlarının güçlendirilmesi, evlilik birliğinde düzen ve uyum sağlanması, aile içinde iki başlılığın önlenmesi gerektiği gibi görüşler bulunmaktadır. Aile birliğinin sağlanması için yasa koyucu eşlerden birisine öncelik tanımıştır. Kamu yararı, kamu düzeni ve kimi zorunluluklar, soyadının kocadan geçmesinin tercih nedeni olduğunu göstermektedir. Kaldı ki itiraz konusu kuralda aile isminin sadece erkeğin soyadına bağlanacağı öngörülmemekte, kadının başvurusu durumunda kocanın soyadı ile birlikte kızlık soyadını da kullanma olanağı bulunmaktadır.

Kadının evlenmekle kocasının soyadını almasının cinsiyet ayırımına dayanan bir farklılaşma yarattığı savı da yerinde değildir. Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik, herkesin her yönden aynı kurala bağlı olacağı anlamına gelmez. Kişilerin haklı bir nedene dayanarak değişik kurallara

bağlı tutulmaları eşitlik kurallarına aykırılık oluşturmaz. Durum ve konumlarındaki özellikler kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerekli kılabilir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, evli kadının, sadece kendi soyadını taşıma istemine ilişkin Türkiye'den yapılan başvuruya ilişkin olarak 16 Kasım 2004 tarihli kararı ise oldukça farklıdır:

"Başvuran Ayşe Ünal Tekeli 1965 doğumlu bir Türk vatandaşıdır ve İzmir'de yaşamaktadır. 25 Aralık 1990 tarihinde yaptığı evliliğin ardından, o dönemde halen stajyer avukat olan başvuran Türk Medeni Kanunu'nun 153. maddesi uyarınca eşinin soyadını almıştır. Meslek hayatında kızlık adıyla bilindiğinden, bu ismi yasalara göre aldığı soyadın önüne eklemeyi sürdürmüştür. Ancak resmi dosyalarda her iki ismi de kullanamamaktadır. 22 Şubat 1995'te Karşıyaka Asliye Mahkemesi'nde yalnızca kızlık soyadı "Ünal"ı kullanmasına izin verilmesi için dava açmıştır. Asliye Mahkemesi, 04 Nisan 1995 tarihinde Türk Medeni Kanunu'nun 153. maddesine göre evli kadınların evlilikleri süresince kocalarının ismini taşımalarının gerektiğini, gerekçe göstererek başvurunun istemini ret etmiş, karar 6 Haziran 1995'te Yargıtay tarafından onanmıştır. 14 Mayıs 1994'te Medeni Kanun'un 153. maddesinde yapılan değişikliklerden biri ile evli kadınlar, kızlık soyadlarını eşlerin soyadlarının önüne ekleyebilme olanağını kazanmıştır. Başvuran, söz konusu değişikliğin kendisinin soyadı olarak yalnızca kızlık adını kullanabilme yönündeki isteğini karşılamadığını düşündüğü için bu olasılıktan yararlanmamıştır. 22 Kasım 2001'de yürürlüğe giren yeni Medeni Kanunu'nun 187. maddesi eski 153. madde ile aynı hükümleri taşımaktadır. 153. maddede yapılan değişiklikten sonra bu hükmün Anayasa'ya uygun olmadığı iddiasıyla yapılan başvuru ise Anayasa mahkemesi tarafından ret edilmiştir. ... Avrupa Konseyi'ne üye sözleşmeciler devletler arasında eşlerin aile adını eşit bir durumda seçmeleri lehinde bir konsensüs de doğ-

muştur. Çift, başka türlü karar vermiş olsa bile kocanın soyadının çiftin soyadı olarak kullanılmasındaki yasal zorunluluk ve böylece kadının evlenmekle otomatik olarak kendi soyadını yitirdiği tek üye devletin Türkiye olduğu görülmektedir. ... Türk hükümetinin aileye kocanın soyadının verilmesini, aile birliğinin ifade edilmesi için düzenlenmiş bir gelenekten doğduğuna ilişkin argümanına/gereğesi-ne gelince mahkeme, aynı ada sahip olmanın kesin bir faktör olmadığı düşüncesindedir. Ayrıca Avrupa'daki diğer yasal sistemler tarafından benimsenen çözümle de onaylandığı gibi evli bir çiftin ortak bir aile adını taşımayı seçmediği yerde de aile birliği korunabilir ve sağlanılaştırılabilir. ... Sonuç olarak mahkeme farklı muamele konusunda 8. maddeye bağlı olarak 14. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir." (Ünal Tekeli / Türkiye davası, 29865/96, Strazburg, 16 Kasım 2004)

Avrupa Birliği ülkelerinin tamamında kadının soyadı evlenmekle değişmemektedir. Eşler, dilerse birisinin (kadın veya erkeğin) soyadını "aile adı" olarak seçebilmektedir. Çocuk da, ya bu aile soyadını ya da babanın soyadını taşımaktadır.²⁶

Anayasa Mahkemesi'nin 1998 tarihindeki ret kararından sonra, on yıllık süre, dava tarihi itibarıyla dolmuştur. Esasen Medeni Kanun'un toptan değiştiği anımsandığında, 187. maddenin Anayasa'ya aykırılığını ileri sürmek için herhangi bir zaman kısıtlaması yoktur. Üstelik temel yasalarda ve Anayasa'da, kadına yönelik olumsuz ayrımcılığın önlenmesi için etkili değişiklik ve düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, Anayasa'nın 10. maddesine 2004 yılında "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağ-

²⁶ Özdamar, Demet, a. g. e., s. 339.

lamakla yükümlüdür.” hükmü, 07.05.2004 gün ve 5170 sayılı Kanun’un 1. maddesiyle eklenmiştir.²⁷

41. maddenin 1. fıkrasındaki “Aile, Türk toplumunun temelidir.” hükmüne “ve eşler arasında eşitliğe dayanır.” ibaresi, 4709 sayılı Kanun’un 17. maddesi ile eklenmiştir.

Anayasa m. 90’da değiştirilerek 5. fıkraya: “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletler arası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeni ile çıkabilecek uyuşmazlıklar da milletler arası Antlaşma hükümleri esas alınır.” düzenlemesi getirilmiştir.

Hukuk usulü ve ceza usulü yasalarında yapılan değişikliklerle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının ulusal mahkemeler açısından yargılamanın yenilenmesi sebebi olacağı kabul edilmiştir.

Öte yandan, Türkiye’nin 15 Ağustos 2000 tarihinde imzaladığı ve 04.06.2003 tarihinde onayladığı, Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 23/4. maddesine göre taraf devletler, eşlerin evlenirken, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesinde eşit hak ve sorumluluklara sahip olmalarını sağlamak için gerekli tedbirleri alacaktır.

Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme’nin (CEDAW) 1 (g) bendi de şu şekildedir: “Taraf devletler kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayrımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliğine dayanılarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

(g) Aile adı, meslek ve iş seçimi dahil her iki eş (kadın-erkek) için geçerli, eşit kişisel haklar,”

²⁷ Resmi Gazete, 22.05.2004, 25469.

Türkiye'nin çekincesiz olarak imzaladığı her iki sözleşme kuralları yanında, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 05 Şubat 1985 tarihli 2 sayılı Tavsiye Kararı, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 28 Nisan 1995 tarihli 1271 sayılı Tavsiye Kararı ve Avrupa Yasal İşbirliği Komitesi'nce de üye ülkelere "Evlilikte ortak bir soyadının seçiminde eşler arasında tam bir eşitlik sağlanması" tavsiye edilmiştir.

Türkiye yakın dönemde imzaladığı uluslararası sözleşmeler ve iş birliği içerisinde olduğu uluslararası kuruluşların tavsiyeleri doğrultusunda yasalarında, kadına karşı ayrımcılık içeren birçok düzenlemeyi kaldırmış, kadın ve erkek arasında yasalar önünde eşitliğin sağlanması açısından çok önemli adımları atmış olmasına karşın, evli kadının evlenmeden önceki soyadını kullanma isteğini engelleyen TMK'nun 187. maddesi halen yürürlüktedir.²⁸

Oysa Anayasa'nın 5. maddesine göre devletin temel amaç ve görevlerinden biri kişilerin refah, huzur ve mutluluğunu sınırlayan engelleri kaldırmaktır. Bu doğrultuda 10. maddenin 2. fıkrası uyarınca, "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliği yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." O halde somut olayda uygulanması gereken TMK'nun 187. maddesi, kadın ve erkek arasındaki anayasa uyarınca

28 Buna karşın yakın zamanda, kadının soyadını tek başına kullanabilmesini sağlama amacıyla açılan bir dava, Anayasa'nın 90. maddesinin tanıdığı olanak çerçevesinde, CEDAW hükümleri ve AİHM kararına dayanılarak Ankara 5. Aile Mahkemesi'nce kabul edilmiştir. Ankara 5. Aile Mahkemesi'nin, E: 2009/293, K: 2009/1359 sayılı ve 4.11.2009 günlü kararı; Öte yandan, Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin 2009/1516 sayılı dosyasında verilen 15.3.2010 tarihli ara kararıyla da, TMK m. 187, Anayasa'nın 5, 10, 12, 17 ve 41. maddelerine aykırılığı iddia edilerek iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur. (Her iki karar da mahkemelerin karar kartonundan alınmıştır.)

sağlanması gereken eşitliğe aykırı biçimde sadece kadının evlenmekle eşinin soyadını alacağını öngördüğünden, 5. maddeye ve eşitlik ilkesini düzenleyen 10. maddenin 2. fıkrasına aykırıdır.

Anayasa'nın 12. maddesi uyarınca, "*Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.*" Kişinin soyadını, evlense dahi koruyup kullanabilme hakkı, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez temel hak olduğundan, kadının evlenmekle eşinin soyadını alma zorunluluğunu düzenleyen TMK'nın 187. maddesi, Anayasa'nın 12. maddesine de aykırıdır.

Anayasa'nın 17. maddesi uyarınca, "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.*" Kişinin var olan soyadını, evlense dahi sürdürebilme hakkının manevi varlığı içerisinde olduğunda kuşku yoktur. Öyle ise, evlenmekle kocanın soyadının alınacağına ilişkin TMK 187. maddedeki düzenleme, Anayasa'nın 17. maddesindeki kişinin manevi varlığını koruma ilkesine aykırıdır.

Anayasa'nın 41. maddesi uyarınca, "*Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.*" TMK'nın 187. maddesindeki "*Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır.*" şeklindeki düzenlemenin eşler arasındaki eşitlik ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 41. maddesine aykırılığı tartışmasızdır.

O halde, kadının evlenmekle kızlık soyadını tek başına kullanabilmesini engelleyen TMK'nın 187. maddesinin iptali, "... İnsan topluluğu kadın ve erkekten oluşur. Kabil midir ki bunun birini ilerletelim, ötekini ihmal edelim de topluluğun bütünü ilerleyebilsin!" diyen, Aziz Atatürk'e karşı bir borç ve Türk kadınının, erkek ile eşit konumda olabilmesi için ulusal ve uluslararası mevzuat açısından bir zorunluluktur.

**AİLE MAHKEMELERİNİN KURULUŞ GÖREV VE
YARGILAMA USULLERİNE DAİR 4787 SAYILI
KANUN'DA KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİ
ÖNLEMELERİ AÇISINDAN HANGİ OLANAKLAR VARDIR?**

Aile mahkemeleri, Adalet Bakanlığı'nca Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'ndan olumlu görüş alınarak, her ilde ve merkez nüfusu yüz binin üstündeki her ilçede, tek hakimli ve asliye mahkemeleri derecesinde kurulur. Aile mahkemesi olmayan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere asliye hukuk mahkemesi bakacaktır. Aile mahkemesinin görevine giren davalara bu sıfatla bakan mahkeme, aile mahkemesine ait usul hükümlerini uygulayacak (m. 7) ve bilirkişi olarak yasada belirtilen uzmanlardan yararlanacaktır. (m. 5)

Tıpkı Medeni Kanun gibi Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun da aile içi şiddetin önlenmesi için yargıca önemli yetkiler tanımıştır.

Örneğin, Kanun'un 6. maddesinin 1. (a) bendine göre, aile mahkemesi hakimi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda ve yetişkinler hakkında evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak gerektiğinde uzlaştırır. 7. madde uyarınca aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine

göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. 5. maddeye göre ise bu uzmanlar psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacıdır.

Özellikle 6. maddede ayrıntılarıyla düzenlenen önlemler dizini, hâkime adeta aile hekimi misyonu yüklemektedir. Yasanın bu anlamda yeniden ele alınması, aile mahkemelerinin madde anlamında içerikleriyle yetki alanının aileler ve mahalleler bazında belirlenmesi, bu mahkemelerin bina, donanım, bütçe açısından güçlendirilmesi, hâkim, uzman ve mahkeme çalışanlarının yanında avukatların da duyarlılığının sağlanması aile içi şiddetin önlenmesine ve genelde toplumsal barışın sağlanmasına çok önemli katkı sağlayacaktır.²⁹

Öte yandan, mevcut haliyle 6. maddede yer alan önlemlerin sınırlı sayıda olup olmadığı, yasanın tanıdığı olanakların hâkim tarafından yasanın amacı doğrultusunda genişletilip genişletilemeyeceği sorusuna verilecek yanıt, yaşamsal önem taşımaktadır. Örneğin hâkim, dosya içeriğinden yeterli karuya ulaşması halinde, kendiliğinden ya da istek halinde, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na, kaymakamlık sosyal yardımlaşma vakıflarına, belediyelere, sağlık müdürlüklerine yazarak, aileye destek olunması isteyebilmelidir.³⁰

²⁹ Karınca, Eray, "Aile Hâkimliği Aile Hekimliği Gibi Olmalı", *Hürriyet Gazetesi*, 22 Eylül 2009, s. 6; Karınca, "Aile Mahkemelelerinde Reform Önerileri", *Cumhuriyet Gazetesi*, 13 Ekim 2009 s. 2; Karınca, "Devlet Ne Yapmalı?" *Radikal Gazetesi*, *Radikal İki eki*, 5, Temmuz 2009, s. 7.

³⁰ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nde, ihtiyaç sahibi aileler için, parasal destek gerekiyorsa o yer sosyal yardımlaşma vakıflarına, ekonomik ve sosyal anlamda destek ve rehberlik gerekiyorsa İl Sosyal

Aile mahkemelerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin yönetmelik bir an önce çıkarılmalı ve bu konular düzenlenmelidir.

Aile mahkemeleri kanunu tasarısının hazırlanmasında örnek alınan ülke Almanya'dır. Alman sistemi incelendiğinde, aile politikalarının ve hizmetlerinin birinci aşamada düşünüldüğü, aile danışma ve rehberlik hizmetleri ile aileyi destekleyici ve geliştirici sosyal kurumların oluşturulduğu ve aile mahkemelerinin bu sistemle birlikte çalıştığı görülür.³¹

Ülkemizde ise bu alanda etkinlik gösteren Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun benzer işlevi gösterebildiği ve aile mahkemeleriyle uyum içinde olduğu söylenemez. Tek tük kurulduğu söylenen aile danışma merkezlerinden ne halkın ne de mahkemelerin bilgisi vardır. Yasa, niyet olarak sorunu doğrudan mahkemelerde çalışan uzmanlar aracılığıyla çözmeyi hedeflemişse de uygulamada mahkemelerin resmi bilirkişisi olarak görülen uzmanlar, bugünkü konumları itibarıyla bu işlevi yerine getirmekten uzaktırlar. Bu kapsamda kendilerinden beklenen, klasik mahkeme yapısı içinde yalnızca hâkime dosyayı karar bağlamada yardımcı olmakla sınırlıdır. Uzmanlar arasındaki pedagoğ adıyla yaratılan kadronun yüksek öğretim sistemi içinde karşılığının olmayışı da önemli bir sorundur. Uygulamada, olmayan bu meslek grubu, çeşitli branşlardaki öğretmenlerce doldurulmaktadır.

Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na, barınma ve temizlik v.b. gereksinimler için belediyelere ve sağlık yardımı için sağlık müdürlüklerine müzakereler yazılmaktadır. Örnek için bkz. 2009/964 Esas sayılı dosya.

³¹ Cılga, İbrahim, *Aile Mahkemelerinde Çalışma Yöntemi*, Ankara 2008, s. 2-3.

Sonuç olarak, mahkemelere sosyal hizmetler konusunda eğitim almış çalışanların atanmış olması önemli bir adımdır. Bu çalışanların yetki ve sorumlulukları artırılarak, karardan sonra da aileye ilişkin olarak sosyal hizmet konusundaki tüm işlemleri gerçekleştirmekten sorumlu tutulmaları yararlı olacaktır.

Yargıç ve uzmanların olması gerektiği gibi aile mahkemelerinde görev yapacak olan avukatlar da duyarlılık, bilgi, deneyim ve mesleki etik kurallarına bağlılık gibi belli özelliklere sahip olmalıdırlar. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde, aile ve çocuk mahkemelerinde avukatın rolü yasa ve içtihatlarla belirlenmiştir. Avukatın rolü geleneksel muhalefet değil, aile mahkemesinin amacına uygun olarak, ailenin rehabilitesine katkıdır. Avukatın savunduğu menfaat bu olmalıdır. Görevi de müvekkili açısından en güvenli korumayı sağlamaktır.³²

2005 yılında yapılan bir araştırmada ise, Ankara Aile Mahkemesi yargıç ve uzmanları, avukatların mesleki yaklaşımlarıyla ilgili şu istekleri dile getirmişlerdir: *"Öncelikle aile kurumunun öneminin bilincinde olarak müvekkillerinin beklentileri doğru algılanmalı, buna uygun değerlendirme yapılmalı, sabırlı, duyarlı, hoşgörülü, uzlaştırıcı, danışmanlık yapan bir davranış sergilenmeli, konularında uzman olunmalı, ilk dava dilekçesine tüm mahrem konular yazılmamalı, meslek ahlakı içinde çözüme açık bir yaklaşım sergilenmeli, ticari kaygıdan uzak durulmalı, taraflardan bağımsız ve duyugudaşlık kuracak biçimde yaklaşılmalı, toplum yararı doğrultusunda, aile birliğinin devamına önem vererek, toplumsal barışı sağlamaya yönelik olunmalı" dir.*³³

³² Baktır, Selma, *Aile Mahkemeleri*, Yetkin Yay., Ankara 2003, s. 71.

³³ Cılga, İ. (2008) *a. g. e.*, s. 128.

Almanya ve Fransa da olduğu üzere, boşanma davası, çocuklarla ilgili davalar ve mal rejimin tasfiyesi gibi belli tür davalarda avukatla temsil zorunluluğu getirilmeli, gerektiğinde, ekonomik gücü olmayanlar için barolardan ücretsiz avukat atanmalı, bu amaçla adli yardım kurumu geliştirilmelidir.³⁴

Bu önerilerin geliştirilmesi ve uygulanması, aile mahkemelerindeki işleyişin niteliğini yükselteceği gibi insanımıza ve avukatlık mesleğinin onuruna duyulan saygının da gereğidir.³⁵

³⁴ L. Sirmen / C. Koçhisarlıoğlu / S. Tanrıver / N. Süral / E. Tercan, "Aile Ve Aile Yararı", *Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğe Girişinin 80. Yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum*, 4-5 Ekim 2006, Editörler: A. Lâle Sirmen, Çiğdem Kırca, Vedat Buz, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara, 2007, s. 5, 9.

³⁵ Karınca, Eray, "Aile Mahkemelerinde Avukatların İşlevi", *Radikal Gazetesi, Radikal İki Eki*, 26 Temmuz 2009,

**AİLENİN KORUNMASINA DAİR
4320 SAYILI KANUN İLE MEDENİ KANUN
ARASINDAKİ NASIL BİR İLİŞKİ VARDIR?**

23

Koruma kararları aile ilişkilerini düzenlemeye çalışarak, bir özel hukuk ilişkisine müdahale etmekle birlikte, Borçlar Kanunu gibi Medeni Kanun'un bir parçası değildir. Buna karşın yapılmayacak eylemleri baştan sıralayarak, hâkime idari nitelikte önlemler alma yetkisini barındırması nedeniyle de idari niteliktedir ve tedbirlere uymayanlar için yaptırım olarak hapis cezası öngörmekle de aynı zamanda cezai yani kamusal bir nitelik taşımaktadır. Öyleyse bu tedbirleri, özel hukuk ilişkisini düzenlemekle birlikte, idari ve cezai nitelikleri de olan *sui generis* (kendine özgü) ve disiplinler arası bir nitelikte görmek yerinde olur. Çünkü, "*Burada nitelik ve kararın alınma tarzı açısından bir mahkeme kararından çok, bir idari karar benzeri durumun var olduğu görülmektedir. ... Ancak, bu niteliği ile karar, etkileri bakımından diğer mahkeme kararlarından ayrı değerlendirilmelidir. Belki tedbire ilişkin hâkim kararı bağımsız bir kazai sonucu olmayan bir işlem olarak değerlendirilebilir.*"³⁶

³⁶ Erdem, a. g. m., s. 69.

23

Yine de her iki yasanın da aynı özneyi yani şiddete uğrayan kadın ve çocukları korumaya çalışan hükümleri vardır.

Örneğin Medeni Kanun'un 195. ve ardından sıralanan maddelerinde yer alan evlilik birliğini korumaya yönelik düzenlemeler, aynı zamanda eşlerin kişilik haklarını da korumaktadır. Ancak aile içi şiddet durumunda da uygulanabilecek olan bu önlemler, doğrudan şiddeti önlemeyi hedeflemediği için nitelikleri gereği şiddeti önlemede yetersiz kalmaktadır. Üstelik bu önlemlerin konulması için mutlaka açılmış bir davanın olması gerekir (HUMK m. 72) ve bu önlemlerin alınması, bazı hallerde uzun bir yargılamayı gerektirdiğinden aile içi şiddeti önleme konusunda doğrudan etkili olmamaktadır.

Öte yandan Medeni Kanun'da sınırlı sayıda yer alan bu önlemlerin uygulama alanları aile içi şiddetle sınırlı değildir. Buna karşın 4320 sayılı Kanun'da ise uygulama alanı hem istek sahipleri hem de uygulanabilecek kişiler açısından eşlerle sınırlı olmadığı gibi alınabilecek önlemler de kısıtlı değildir. Bir diğer farklı yan da süreye ilişkindir. 4320 sayılı Kanun'da önlem süresi altı ayı geçemez iken, Medeni Kanun'da süre kısıtlaması yoktur.³⁷

³⁷ Kahveci, Nalan, "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", *İzmir Barosu Dergisi*, Temmuz 2007, Yıl 72, Sayı 3, s. 275-276.

4320 sayılı Kanun'un yalnızca aile içi şiddet halinde uygulanacağına duraksama yoktur. Amaç, şiddet önlenerek ailenin korunmasıdır. Kanun'a göre, tedbirlerin uygulanması için aile bireyine yönelik fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik hareketler sonucu, zarar görme ya da acı çekmeyle sonuçlanabilecek davranışlar söz konusu olmalıdır.

O halde, *"korku, güvensizlik, endişe, gerginlik, baskı, karamsarlık, yılgınlık, kızgınlık yaratan her olgu aile içi şiddet sayılmalıdır. Başka bir anlatımla şiddetin mutlaka fiziksel olması şart değildir."*³⁸

Yasadaki tedbirlerin uygulanması için şiddet tehlikesinin ciddi olması gerekir. Hâkim, somut duruma göre tarafların koşullarını gözeterek uygulanacak tedbiri veya tedbirleri re'sen seçer. Bu seçimi yaparken yasadaki tedbirlerle bağlı değildir. Koruma kararı, kanıt aranmadan verilebildiğinden, açılacak boşanma davasında tek başına kusurlu eş aleyhine karine oluşturmaz.

³⁸ Gençcan, Ömer Uğur, *Boşanma Tazminat ve Nafaka Hukuku*, Ankara 2008, s. 771, 772.

Kanun'un 1. maddesinde, "*eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri*"nin aile içi şiddete uğramasından söz edilmesine karşın, madde gerekçesinde "*eşlerden biri*" yerine, "*kadın*" sözcüğünün kullanılmış olması, yasanın gerçekte kadına yönelik aile içi şiddeti önlemek için çıkarıldığının kanıtıdır. Yasanın uluslararası hukuktaki dayanağını oluşturan, CEDAW ile Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge, kadına yönelik olumsuz ayrımcılık ve bunun aracı olan aile içi şiddetin önlenmesi amacını güder. Ancak bu saptama, şiddete uğrayan diğer aile bireylerinin de koruma tedbirlerinden yararlanmasını engellemez. Uygulamada az da olsa erkeklerin de eş şiddetine uğradıklarına tanık olunmaktadır. Bu durum daha çok erkeğin kadına göre çok yaşlı ve güçsüz olmasında söz konusudur. Kimi durumlarda kadının kendi kan hısımları olan aile bireyleriyle birleşerek eşine şiddet uyguladığına da rastlanmaktadır.³⁹ Yine de yasadan birincil yararlanacak olanlar kadınlar ve çocuklardır.

³⁹ Örnek karar için bkz. Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin, 2009/132 D. İş, 2009/131 D. İş Karar ve 20.10.2009 günlü kararı; evrak kap-

Yasadaki tedbirlerden, evlat edinilen veya eşlerin önceki evliliklerinden olma çocuklarının da tıpkı öz çocuklar gibi yararlanacakları kuşkusuzdur. Çocuk, resmi evlilik dışı doğmuş olsa bile Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamındadır.⁴⁰ Yasada koruma önlemlerinden yararlanabilecek kişiler açıkça sayılmıştır. Bu kişiler: *“Eşlerden biri, çocuklar, aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri, Mahkemece ayrılık kararı verilenler (TMK m. 170,) yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan (TMK m. 197) eoli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleridir.”* Ancak sorun, aile kapsamına kimlerin gireceği ve ailenin diğer bireylerinin kimler olduğunun belirlenmesinde yaşanmaktadır. Bu konuda yasada düzenleme olmadığı için, öncelik Türk Medeni Kanunu’ndadır. Buna göre, yukarıdakilere ek olarak korunma isteyebilecek kişiler ise şunlardır: *“Eşlerin üst soyları, eşlerin ortak olmayan çocukları, eşlerin vesayeti altında olan ve ev içinde birlikte yaşayan kişiler, eşlerden birinin vesayeti altında olmakla birlikte devamlı surette aile ile birlikte yaşayan ve eşlerin koruması altında olan kimseler, eşlerin üst soyları veya ayrı çocukları olmamakla birlikte, ahlaki vazifenin ifası amacıyla devamlı surette ailenin koruması altında yaşayan uzak hısımlar.”*⁴¹ Bunların yanında, boşanmış ya da aile gibi bir arada yaşayan, ancak resmi nikah kıyılmamış olan bireylerin de bu yasa kapsamında korunmasına ilişkin mahkemelerden verilen karar-

samına göre E.’nin anne baba ve kardeşiyle birlikte eşi H.’nin işyerine gelerek eşi ve eşinin yanında çalışan kişiye 01.09.2009 tarihinde şiddet uyguladıkları ileri sürüldüğünden, davalı kadın ve yakınlarının, koruma tedbiri istenen eşe karşı şiddet uygulamaları için 4320 sayılı Kanun’da öngörülen ve aşağıda yer alan tedbirler uygulanarak uyarılmalarına karar verilmiştir. (Not: Eşler hakkında uyarı, diğer aile bireyleri içinse uzaklaştırma tedbirleri uygulanmıştır.)

⁴⁰ Aynı görüşte, Gençcan, a. g. e. s. 774.

⁴¹ Erdem, Mehmet, a. g. m, s. 53-54.

lar mevcuttur.⁴² Öyleyse, yasadan yararlanabileceklerin sayısının sınırlanması yerine, aile içindeki ilişkinin niteliği değerlendirilerek inisiyatifin yargıca bırakılması, korunmak istenen değere daha uygun olacaktır.

Kanun'un 1. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kararın muhatabı, kusurlu eş ya da diğer aile bireyi olup karar onun aleyhine verilecektir. Ancak bu yasa uyarınca verilen kararlar tedbir niteliğinde olduğundan kusur araştırmasının yapılması gerekmez. Kusur ancak tedbire aykırı davranış halinde ceza sorumluluğu açısından araştırılmalıdır.

Günlük yaşamda aile içi şiddetin, eş dışında anne, baba, ağabey, kayınvalide, kayınpeder, kayınbirader, enişte, görümce, yenge gibi kişiler tarafından gerçekleştirildiği de görülmektedir. Nitekim yapılan araştırmada ülkemizde 15 yaşından sonra her 100 kadından 17'si *yakın* ilişkide oldukları erkekler dışındakilerden fiziksel şiddet gördüklerini söyle-

⁴² Örnek karar için bkz. Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin 2008/108 D. iş, 2008/107 D. iş Karar numaralı ve 18.12.2008 günlü kararı; "Dilekçe içeriğinden tarafların yakın yaşam arkadaşı olarak uzun süredir bir arada yaşadığı, sosyolojik anlamda bir aile kurulduğu ve kadının bu nedenle şiddete uğradığı anlaşılmaktadır. Esasen 4320 sayılı Kanun, nihai amaç olarak kadın ve erkek arasında eşit olmayan güç ilişkisinden kaynaklanan kadına yönelik şiddeti önlemek için çıkarılmıştır. Öyleyse davacı kadının 4320 sayılı Kanun'un korumasından yararlandırılması, Yasanın amacına uygun düşecektir. Esasen çağdaş gelişmeler de bu yöndedir. Başta Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme (CEDAW) olmak üzere, ülkemizin imzaladığı kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin tüm sözleşmeler yanında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yakın yaşam arkadaşlığını aile sayan kararlarının ulusal hukukumuz açısından da bağlayıcılığı gözetilerek, 4320 sayılı Kanun'un uygulanması, resmi evlilikle sınırlandırılmamalıdır."

mişlerdir. Bunlardan ülke genelinde ilk sırayı, yüzde kırk bir ile kadınların babaları, yüzde 32 ile anneleri, yüzde 16 ile ağabeyleri ve yüzde 8 ile öğretmenleri almaktadır. Eş dışındakilerden kadına yönelik fiziksel şiddet yaygınlığı Türkiye’de yüzde on sekizdir.⁴³ Bu nedenlerle çok yerinde olarak, 5636 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikle, *kusurlu eş* ifadesinin yanına *veya diğer aile bireyi* olarak ekleme yapılmıştır. Böylece yasadaki önlemlerin kusurlu eşin yanı sıra şiddet uygulayan diğer aile bireyleri hakkında da uygulanmasına olanak tanınmıştır.

43 Jansen, H. / Üner, S., ve diğerleri, s. 64.

YABANCILARIN 4320 SAYILI KANUN UYARINCA KORUMA KARARINDAN YARARLANMALARI OLANAKLI MIDIR?

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki 5718 sayılı Kanun'un 13. maddesinin, 3. fıkrası uyarınca, evliliğin genel hükümlerinde uygulanacak hukuk, eşlerin müşterek milli hukukudur. Bu durumda, yabancılar arasında gerçekleşen bir aile içi şiddet olayında hakimnin hangi hukuku uygulayacağı sorunu yaşamsal bir önem taşımaktadır.

*"Evlilik birliğinin korunmasına ilişkin tedbirlerin, zaman geçirilmeden mümkün olduğunca kısa sürede alınması gerekir. Oysa uygulanacak hukukun ve bu yabancı bir hukuksa, bu hukukun ilgili maddi hükümlerinin tespiti ve bunların mahkeme tarafından uygulanması yargılamada ciddi bir zamanın harcanmasına neden olabilir. Bu nedenle bu tür tedbirlerin evlenmenin genel hükümlerine uygulanacak hukuka tabi tutulması amaca hizmet etmeyecektir. Bunların geçici bir tedbir olarak kabul edilmeleri ve Türk hukukuna tabi tutulmaları için niteliğine daha uygun düşer."*⁴⁴

⁴⁴ Akıncı, Ziya / Demir Gökyayla, Cemile, Milletlerarası Aile Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 27.

Türk hukukunda ailenin şiddetten korunması ise Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanun uyarınca sağlanacaktır.

Milletlerarası aile hukuku bakımından çözülmesi gereken mesele, evliliğin genel hükümlerine yabancı bir hukukun uygulanmasına rağmen, yabancı çiftlerin de aile içi şiddet halinde bu kanundan yararlanmalarının mümkün olup olmadığı sorusudur.

Ailenin Korunmasına Dair Kanun uyarınca verilen kararlar geçici tedbir niteliğine sahip olan ve nihai olmayan kararlardır. Bu itibarla, Ailenin Korunması Dair Kanun'a dayanarak tedbir talep edilen hallerde, evlilik birliğinin genel hükümlerine uygulanacak hukuk yabancı bir hukuk olsa da Ailenin Korunması Dair Kanun'un uygulanması gerekir.⁴⁵

⁴⁵ Akıncı / Demir Gökyayla, *a. g. e.*, s. 28.

Kısaca “*Koruma Emri*” olarak tanımlanan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 14 Ocak 1998 tarihinde çıkarılmıştır.

Mahkemece, re’sen verilen koruma kararları dışında, 4320 sayılı Kanun uyarınca tedbir kararı verilmesi için bir başvuru gereklidir. Şiddete uğrayan ya da uğrama olasılığı olan eşin bu başvuruyu mahallesindeki polis merkezine yapması doğaldır. Bu şekilde başvuru olmasa bile olaydan bilgi sahibi olmaları halinde kolluk güçleri kendiliklerinden kanıtları toplayarak durumu Cumhuriyet savcısına bildirmelidir. Cumhuriyet savcılığı da derhal aile mahkemesinden tedbir isteyip mahkeme kararıyla şiddete uğrama olasılığı olan aile bireyinin korunması sağlanmalıdır. Çabukluk korumanın etkili olabilmesi açısından çok önemlidir.

Aile içi şiddet olaylarında polis merkezlerinde asıl olan mağdur odaklı bir yaklaşımın benimsenmesidir. Her durumda mağdurun şikayetinin kayda geçirilmesi sağlanmalı; mağdur ve şüpheli asla aynı ortamda bulundurulmamalıdır. Mağdurun şikayetleri hızla, bir kere de ve onun anlat-

tiği ayrıntılara önem verilerek saptanmalı, bu yapılırken gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalı ve kişiliği örselenmemelidir. Bu kapsamda Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Emniyet Genel Müdürlüğü arasında, Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Programı düzenlenmiş, polis merkezi ve karakollarda çalışan polislerin tamamına yakını olan 40.000 civarında polise eğitim verilmiştir.⁴⁶

Aile içi şiddet, kimi zaman cinsel içerikli de olabileceğinden, başvuruyu yapan kadın ve çocukla empatik ilişki kurulması, mahremiyetine saygı gösterilmesi, gizliliğe önem verilmesi, mağdura karşı sakin ve sabırlı davranılması önemlidir.

Mağdur konuşabilecek durumdaysa, kendisi ve zanlı hakkında isim, adres, telefon numarası, zanlının kullandığı araçlar, zanlının olay yerinde halen bulunup bulunmadığı ve mevcut değilse, zanlının betimlenmesi ve eşkeline ilişkin bilgi alınarak gerekliyse takviye ekip gönderilmesi gerekmektedir.

Görevli memur, mağdurun tehlikede olup olmadığını veya acil tıbbi yardıma ihtiyacı olup olmadığını belirlemek, varsa gerekli hizmeti sağlamak ve ihtiyaç varsa ambulans temin etmekle yükümlüdür.

Cinsel saldırı mağduru, yıkanmaması ve kıyafetlerini değiştirmemesi için uyarılmalıdır. Mağdura da istemi halinde avukat görevlendirilmesini isteme hakkı olduğu anlatılmalı ve (CMK m. 234) ifade tutanağının bir örneği verilmelidir.

⁴⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Türk Kadın Hukuku Mevzuatı*, Haz. Demet Özdamar, Seçkin Yayınevi, Ankara Ekim 2009, s. 981.

Polis merkezine yapılan başvuru üzerine polis, yaralanma veya korunma ve sığınma gerektiren bir durum varsa, bunları saptayarak derhal durumu Cumhuriyet savcılığını bilgilendirmekle yükümlüdür. (CMK m. 161/2) İkinci olarak bilgilendirilecek birim, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'dur. İçişleri Bakanlığının 2007/8 sayılı genelgesiyle SHÇEK'in aile içi şiddet halleri için 7 gün 24 saat ilişki kurulabilecek bir personel görevlendirilmesi emredilmiştir.

Tehlike altındaki kadın SHÇEK veya belediyeye ait konuk/sığınma evine yerleştirilmeli ve korunan kişilerin buldukları yerle ilgili olarak gizliliğe son derece dikkat edilmelidir. Sığınma evi olamayan yerlerde ise yine sosyal hizmet birimlerine haber verilmeli ve mağdurun korunması sağlanmalıdır.

*Sonuç olarak, "şiddet mağduru kadınlar kolluk birimlerine bizzat müracaat ettiklerinde ya da alınan ihbar üzerine olayın gerçekleştiği yere gidildiğinde ilk önce yapılması gereken, bu kişilerin ne tür bir şiddete maruz kaldıklarının tespit edilmesi için gerekli muayene ve tedavi yapılmak üzere ivedilikle en yakın sağlık kuruluşuna sevk edilmeleridir."*⁴⁷

Polis merkezi yerine, doğrudan Cumhuriyet başsavcılığına başvurmak da olanaklıdır. Ancak şikâyet dilekçesinde, şiddetin kim tarafından kime yöneltildiği, şiddetin ne olduğu, ad ve adresler ile ne zaman yapıldığı, devam edip etmediği, silah ve benzeri araç kullanılıp kullanılmadığının belirtilmesi yararlı olacaktır.

⁴⁷ Işık, Nazik (Editör), *Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi-3: Eğitici Eğitimi Kitabı*, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Avrupa Birliği, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ortak çalışması s.104.

Cumhuriyet başsavcılığı, eylemin başka bir suç oluşturması halinde dahi, o suç için yapılacak araştırmayla zaman yitirmeden, evrakı ayırarak en kısa zamanda aile mahkemesine gönderilmelidir. Şüphelinin ifadesinin alınamaması gibi çeşitli nedenlerle evrak bekletilmemeli, aile içi şiddetin acele niteliği gereği evrak hemen aynı gün aile mahkemesine ulaştırılmalıdır. Nitekim, Adalet Bakanlığı'nca Cumhuriyet savcılarına gönderilen bir genelgede de, *"Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında, Cumhuriyet savcıları tarafından aile içi şiddete maruz kalındığının öğrenilmesi halinde, bu konuda herhangi bir şikâyet de gerekmediğinden derhal soruşturmaya geçilmesi, ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesine bildirimde bulunulması, mahkeme tarafından tedbirleri içeren koruma kararının verilmesi durumunda, kararın kanunun amacına uygun olarak infazının sağlanabilmesi için kolluk birimleriyle sıkı işbirliği kurulması"* gerektiği belirtilmiştir.⁴⁸ Ne var ki savcılıklarca gereken özenin gösterilmediği, olaydan, aylar sonra aile mahkemesine evrakın bir örneğinin gönderildiği görülmektedir. AİHM'nin, Nahide Opuz davasında Türkiye'yi, mağdurları etkili biçimde korumadığı için tazminata mahkûm ettiği anımsarsa, etkili korumanın en başta geleninin zamanında koruma olacağı gözetilmeli, kolluk güçleriyle savcılarının bu konudaki duyarlılıkları mutlaka sağlanmalıdır. Kuşkusuz bu konuda, adalet müfettişlerinin incelemeleri sırasındaki tavsiye kararları da çok etkili olacak ve Türkiye'nin kadınlarını, şiddete karşı koruyor"muş" gibi yapmadan koruması konusunda ciddi bir adım atılacaktır.

4320 sayılı Kanun'daki koruma tedbirlerinden yararlanmak için doğrudan nöbetçi aile mahkemesine başvurmak ola-

⁴⁸ Adalet Bakanlığı (Ceza İşleri Genel Müdürlüğü)'nün 1.1.2006 tarihli ve 35 numaralı genelgesi.

naklıdır. O anda fiili olarak bulunulan yerdeki aile mahkemesi başvuruyu karara bağlayabilir. Boşanma davası açılmışsa o davaya bakan mahkemeden de koruma kararı istenebilir. Boşanma davası var iken, coğrafi olarak farklı bir yerde olunması nedeniyle korunma isteminde bulunulmuşsa, 4320 sayılı Kanun kapsamındaki istemin önem ve aceleliliği yanında, her ikisi de ayrı cinsten istemler olduğundan birleştirme kararı verilmemelidir. Aksi tutum başvuruyu yapan kadının, dosya boşanma davasına bakan hâkim önüne gidinceye değin şiddet görme tehlikesinin devamına göz yummak olur ki yasanın korumak istediği değerle bağdaşmaz. Tüm başvurularda şiddet belgelenmek zorunda değildir, ancak belge varsa eklenmesinde yarar vardır. Başvuru üzerine harç alınmaksızın ve duruşma yapılmaksızın karar verilir.

Sonuç olarak, 4320 sayılı Kanun'un bir acil servis yasası olduğu, tek ve nihai amacının, aile içinde yaşanan ve ya yaşanması muhtemel şiddeti, hemen o anda önlemek olduğu unutulmamalıdır.

ŞİDDETE VEYA KORKUYA YÖNELİK
DAVRANIŞLARI YAPMAMA TEDBİRİ
NE ANLAMA GELİR?

28

Koruma kararında her durum ve koşulda kusurlu eş veya aile bireyine, şiddete ve korkuya dayalı davranışlar yapmama uyarısı yapılmalıdır. Çünkü bu yasa aslında bir ihtar yasasıdır. Amaç, şiddet uygulayan kişiye bunun yanlışlığının ve cezai yaptırımını olduğunun hakim kararıyla bildirilmesidir. Öyleyse her kararda öncelikle bu uyarı yapılmalı, diğer tedbirler, amaca uygunluk kriterine göre eklenmelidir.

İlk bakışta sadece uyarının, şiddet uygulayan üzerinde etkili olmayacağı akla gelirse de bu yaklaşım doğru değildir. Çünkü bu aşamaya dek, eşini veya çocuklarını malı gibi gören ve "döverim de severim de kim karışır?" diyen eşe, bir otorite, üstelik bir hâkim, "dur" demekte, böyle bir hakkının olmadığını, üstelik devam ederse hapse gireceğini söylemektedir. Bunun, ortalama Türk erkeği üzerinde yaratacağı etki yadsınamaz. Aksi yorum, ceza yasasında suç olarak sayıldığı halde hırsızlık veya başka suçların tümüyle engellenmeyişinin sorumluluğunu yasaya bırakmaya benzer. Uygulama, kararın gerekçesinin iyi kurulması halinde, şiddet uygulayan üzerinde caydırıcı olduğunu, kendisini eskisi gibi güçlü göreme-

28

diğini göstermektedir. Bunun yanında koruma kararının, evden uzaklaştırma olmasa bile kadının konumunu güçlendirdiği, koruma kararının yeniden incelenmesi için yapılan başvurularda ve duruşmaları sırasında görülmektedir. Örneğin iki farklı olayda, kusurlu eşler, *"Hakim bey, karım bu karardan önce kediydi, şimdi kaplan oldu."* demiştir.

4320 sayılı Kanun'un, 1. maddesinin "b" bendinde yer alan, "eşe ve varsa çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturdukları eve" ibaresi, 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerle, "aile bireyelerine tahsisi ile bu bireyelerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve" şeklinde değiştirilmiştir. Buna göre bu tedbir, şiddet uygulayanın uzaklaştırılması yanında, ortak yaşanan konutun şiddete maruz kalan bireye tahsisini de içerir.

Konuttan uzaklaştırma tedbiri, ortak olarak yaşanan evden, şiddet uygulayan aile bireyinin uzaklaştırılarak bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmamasına ilişkindir. Konutun kime ait olduğu, ortak konut ya da aile konutu olup olmaması ya da konut kira ise sözleşmede kimin taraf olduğunun önemi yoktur. Aile konutu yanında, yazlık veya dağ evi, bağ evi, yani geçici oturlan arkadaş evi vb. için de bu tedbir verilebilir. Bazı kararlarda hâkimin kararında mesafe belirlediği görülmektedir. Konut ya da işyerine o mesafeyi aşacak denli yaklaşılması halinde suç oluşacaktır. Diğer tedbirlerle sonuç alınabilecek olaylarda bu tedbirin kullanılmamalıdır. Ancak tarafların bir arada olması şiddet

uygulanması tehlikesini içinde barındırıyorsa, öncelikli olan güven içinde yaşama hakkı olduğu için bu tedbirin hızla uygulanmasında tereddüt edilmemelidir.

Bu tedbirle psikolojik şiddetten de korunma söz konusudur. Fiziki saldırıdan korumadan öte, mağdurun izlenerek, önüne çıkılarak korkutulmasının da önüne geçilmiş olmaktadır.

İlgili Yönetmeliğin 8. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, *“Bu tedbirin uygulanması, kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyinin, uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel değildir. Hâkim uzaklaştırılan kişinin bu tür yükümlülüklerinin devamına karar verebilir.”*⁴⁹ Böylece ekonomik yönden kusurlu eşe bağımlı olan diğer eş (çoğunlukla kadın), evden uzaklaştırma kararıyla aç ve açıkta kalma tehlikesinden korunmuş olmaktadır.

⁴⁹ Ankara 8. Aile Mahkemesi’nce konuttan uzaklaştırma kararı verilmesi durumunda, mutlaka “Aleyhine karar verilen kusurlu eşin, ortak konutun kira, su, aydınlatma, doğalgaz ya da ısınmaya ilişkin faturaları karşılıyor ise bu yükümlülüğünün devam etmesine, ayrıca (...) YTL nafaka takdiriyle, kusurlu eşten alınıp diğer eşe verilmesine” denmekte ve tedbirden yararlanan eşin ekonomik olarak gereksiniminin olmadığı açıkça anlaşılmıyorsa, ayrıca nafaka takdir edilmektedir. Ancak uygulamada bu tutum yaygın değildir.

Bu tedbir kararıyla hakim, diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesini emreder. Zarar verme, eşyayı tahrip etme, kasıtlı olarak hasar verme şeklinde olabileceği gibi eşyanın değerini azaltacak ya da kullanımı engelleyecek davranışlarla da gerçekleşebilir. Eşyanın değerinin az ya da çok olması, maddi veya manevi değerinin olması önemli değildir. Kişilerin özel eşyaları yanında mülkiyeti kusurlu kişiye ait olmakla birlikte ortak kullanıma ait eşyalar da bu kapsamdadır. Eşyalara zarar verme, ilk bakışta fiziksel şiddetin bir sonucu gibi görünürse de diğer eşe ekonomik olarak zarar vermek için de uygulanabilir. Zarar verme amaçlı alma, satma, devretme gibi işlemler buna örnektir. Şiddet uygulamaması için uyarılan eşin, bu kez şiddeti diğer eşin eşyalarına yöneltmesi olanağı olduğu için uyarma tedbiriyle, eşyalara zarar vermemeye tedbirinin birlikte uygulanması yerinde olacaktır.

İLETİŞİM ARAÇLARINI KULLANARAK RAHATSIZ ETMEME TEDBİRİ NE ANLAMA GELİR?

Burada amaç, diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin iletişim araçlarıyla rahatsız edilmemesidir. İletişim aracının cinsi ve özelliği önemli değildir. Telefon, belgegeçer (faks), elektronik ileti, mektup, hatta radyo ve televizyonun iletişim aracı olarak kullanılması bu kapsamda olduğu gibi birisiyle haber göndermek de bu uyarıya aykırılık oluşturur. Yine de her arama, karara aykırılık oluşturmaz. Yani bir babanın çocuğunun doğum gününü kutlamak için ya da ekonomik bir soruna ilişkin olarak hane halkını telefonla araması ya da her hangi bir yolla haber göndermesiyle suç oluşmaz. Burada korunmak istenen değer, mağdurun korkudan uzaklaştırılarak tinsel varlığının korunması ve bu süre içinde korkusuz yaşayarak mevcut yaralarını onarması, yani korkutulmasının önlenmesidir.

Silâh veya benzeri araçların teslimi tedbirinin uygulanması için şiddet uygulayanın daha önce silahla şiddet uygulayıp uygulamamasının bir önemi yoktur. Hatta uygulanan şiddet, fiziksel şiddet olmasa bile hâkim bir tehlikenin olduğunu düşünüyorsa, bu tedbire başvurabilir.

Silah ve benzeri araçların neler olduklarını takdir etmek hâkime düşer.

Gerçekten de silaha kolay ulaşımın, suç işlemeyi kolaylaştırıp özendirme olasılığı olduğu gibi silahın varlığının şiddete uğrama tehlikesi altındaki kişide de tedirginlik ve korku yaratacağı kabul edilmelidir. Şiddetin önlenmesi için karar derhal uygulanmalı, şiddet uygulayan aile bireyine silahını teslim etmesi için süre tanınmamalıdır.

Burada sorun, özellikle meslekleri gereği silah taşımaları gereken polis ve asker sınıfından kişiler aleyhine bu tedbirin uygulanması sırasında yaşanmaktadır. Yönetmeliğin 11. maddesine göre, sıfatı, görevi ne olursa olsun şiddet uygulayan kişinin silahının teslim alınmasına karar verilmişse, o süre için silah veya benzeri araç adli emanete alınacaktır.

ORTAK KONUTTA SARHOŞ OLMANIN VE UYUŞTURUCU KULLANIMININ YASAKLANMASI NE ANLAMA GELİR?

4320 sayılı Kanun'un, 1. maddesinin "f" bendinde yer alan, "*ortak konuta gelmemesi veya ortak konutta*" ibaresi, 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle, araya "ç" bendi girdiği için "e" bendine taşınmış ve "*yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde*", biçiminde değiştirilmiştir.

Bu uyarı, sarhoşluk veya uyuşturucu madde kullanımının şiddeti tetiklediği yolundaki kabule dayanmaktadır. Aykırılık için bu maddeleri kullanmış olarak ya da sarhoş biçimde konuta veya işyerine gelinmiş olunması ya da orada kullanılması yeterlidir. Ayrıca şiddet uygulanması aranmaz.

Ancak kişiye temelli, yani kararda belirtilen yer dışında içki kullanma yasağı getirilemez. Çünkü amaç içki kullanımının yasaklanması değil, içkili olarak ya da uyuşturucu kullanmış olarak konutta bulunmamanın sağlanmasıdır.

BİR SAĞLIK KURULUŞUNA MUAYENE VEYA
TEDAVİ İÇİN BAŞVURMA ZORUNLULUĞU
NE ANLAMA GELİR?

34

5636 sayılı Kanun'un 1. maddesine eklenen bu tedbir ile şiddet uygulayan bireyin herhangi bir rahatsızlığının olup olmadığının saptanarak, tedavi edilip uyguladığı veya uygulayacağı şiddetin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Ancak yasa değişikliğinden önce de bu tedbire hükmetmek olanaklı olduğundan, hâkime böyle bir olanağın varlığını göstermeye yaramıştır. Uygulamanın nasıl yürüyeceği ise yönetmelikte gösterilmiştir: "Hâkim, muayene ve tedavinin sağlanması için şiddet uygulayan kişilerin illerde il sağlık Müdürlüğüne, ilçelerde sağlık grup başkanlığına başvurmasını kararında belirtir.

Bu kişiler il sağlık müdürlükleri ruh sağlığı şubelerince veya sağlık grup başkanlıklarınca resmî veya kendi istekleri üzerine özel sağlık kurumlarına sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu il sağlık müdürlüğü veya sağlık grup başkanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir." (m. 13) Ancak, uygulamada, bu tedbirden beklenen verimin

alındığı söylenemez. Özellikle kişiyi buna zorlamanın, hele ekonomik olarak yük bindirmenin zorluğu ortadadır. Nitekim tedbir kararının yeniden incelenmesi isteklerinde, evden uzaklaştırma dahil, diğer tedbirlere gösterilmeyen tepki, bu tedbire yönelik olarak gösterilmektedir.

**ARABULUCULUK VE DANIŞMANLIK
TEDBİRLERİYLE ALINABİLECEK DİĞER TEDBİRLER
NELER OLABİLİR?**

35

Aile mahkemelerinin uzun yıllardır varlığını sürdürdüğü ülkelerde, yargılama öncesi aşamada ya da bizzat yargılama döneminde arabuluculuk ve danışmanlık gibi kurumlara sıkça başvurulmaktadır. Ülkemizde de bu kurumların yaygınlaşması, ihtilafların çözümüne olumlu katkıda bulunacağı gibi aile mahkemelerinin işlevlerini daha iyi yerine getirmesinde etkili olacaktır. Bunlardan arabuluculuk, taraflar arasında müzakerelerin yapılmasına yardımcı, resmi olmayan bir süreçtir. Arabuluculukta mahkemenin re'sen arabulucuya gidilmesi kararını vermesi olanaklıdır. *"Aile mahkemesindeki başvurulmuş bir dosyanın tarafları anlaşarak uyuşmazlıkların çözümünde arabulucuya gidebilecekleri gibi taraflardan biri mahkemedan arabulucu talep ettiğinde, mahkemede arabulucuya gidilmesini emredebilir."*⁵⁰

Aile içi şiddetin durdurulması için alınabilecek tedbirlerden en etkili danışmanlık tedbirinin uygulanması olmalıdır. Böylece kusurlu eş ya da aile bireyi, yaşadıklarını, yaptıklarını, eylemlerinin neden ve sonuçlarını anlama ve anlamlandır-

⁵⁰ Bakır, a. g. e., s. 73.

ma, şiddet duygusunu dizginleyebilmek için güçlü ve zayıf yanlarını keşfetme konusunda aydınlatılacaktır. Danışmanlık tedbirine 4320 sayılı Kanun uyarınca hükmedilmesi halinde, bu tedbirin uygulanması için oluşturulacak karar örneğine ilişkin bir öneri yapılmıştır. Öneri, "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1. maddesinin 1. fıkrası gereğince, ... görevlendirilecek bir sosyal hizmet uzmanı yardımıyla ve uygun bir mekanda aile içi şiddetin nedeni, zararları ve çözümüne yönelik tedbirler konusunda kusurlu eşe (veya aile bireyi) danışmanlık tedbiri uygulanmasına."⁵¹ şeklindedir.

Diğer tedbirlere gelince, Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin yazılı ve görsel basında çok yankı bulan ve "kocam yüce Türk adaletine emanet" vb. başlıklarla manşetten ya da ilk sayfada yer bulan bir kararında, şiddet uyguladığı iddia edilen kocaya, yasada yer alan evden uzaklaştırma ve ruh sağlığı konusunda muayene ve tedavi tedbirleri yanında, örnek nitelikte ve özgün tedbirler uygulanmıştır. Mahkeme bu tedbirlerle, yasada yer alan tedbirlere ek olarak, kocaya evde sigara içmeyi yasaklamış, dış fırçalama ve beden temizliğine özen göstermesi, kadına ve çocuklara şefkat göstermesi hususunda uyarılmış ve yaz tatilinde kocanın ailesinin yanında geçirebilecek süreyi on beş günle sınırlamıştır.⁵²

⁵¹ Akın, Mustafa, "Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Belirtilmeyen Tedbirlere Hükmedilmesi ve Danışmanlık Tedbirinin Uygulanması", *Terazi Hukuk Dergisi*, Ekim 2007, Sayı 14. s. 101.

⁵² "Kocam 'Yüce Türk Adaletine' Emanet", *Radikal Gazetesi*, 9 Haziran 2009; İlginç mahkeme kararı, www.Sabah.Com.Tr/Yasam/2009/O...mahkeme_karari.ayni_haber_icin_bkz.:Sabah_Gazetesi,9.06.2009; Kocasından Şikayetçi Kadının Lehine İlginç Karar, www.stargazete.com.tr/yasam/Son...icleID:1104088 aynı haber için bkz. *Star Gazetesi*, 9 Haziran 2009; Kocam Tırnaklarını Kesmezse Tutuklayın Onu Hâkim Bey, www.hurriyet.com.tr/gundem/11824853.asp?pid:233 veya bu haber için bkz.:

4320 sayılı Kanun'da yer alan tedbirler sınırlı sayıda değildir. Hakim, bu tedbirlerin tamamının mı yoksa bazılarının mı uygulanacağını takdir edecektir. Koşullar gerektiriyorsa kusurlu eş veya diğer aile bireyi hakkında yasada belirtilenler dışında da tedbirler uygulanabilir. Örneğin, şiddet uygulayan kişinin psikolojik kontrol altına alınması, alkol tedavisi yapılması veya küçük çocukların yurtlara veya daha emniyetli akraba yanına gönderilmesi gibi tedbirlere karar verilebilir.⁵³

Bunun dışında oturlan ev kusurlu eşe ait ise bu eş tarafından satılması ihtimali varsa evin satılmasını önleyici önlemleri dahi alabilir.

Hürriyet Gazetesi, 9 Haziran 2009; Kocasından Şikayetçi Kadın Lehine İlginç Mahkeme Kararı, www.milliyet.com.tr/Yasam/SonDakika.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=1104088 veya bu haber için bkz. *Milliyet Gazetesi*, 9 Haziran 2009; Karınca Kararınca Bir Karar, *Radikal Gazetesi*, Hakkı Devrim, Politika Köşesi, 10 Haziran 2009; Eşini 3 Ay Bolu'ya Gönderen Kocaya, 15 Gün Sınırlaması, http://haber.turk.net/SAM/2285291/Esini-3-Ay-Bolu-ya-Gonderen-Kocaya--15-Gun-Sinirlamasi_2285291 veya bu haber için bkz. *Habertürk Gazetesi*, 9 Haziran 2009; Erkekler Diş Fırçalama Cezasını Aşağılayıcı Bulsalar da Kabul Ettiler, <http://bianet.org/bianet/bianet/115092-erkekler-dis-fircalama-cezasini-asagilayici-bulsalar-da-kabul-ettiler>: Ankara Sekizinci Aile Mahkemesi'nin 2009/66 D. İş Esas 2009/61 D.İş Karar sayılı 02.06.2009 tarihli kararı. (Karar kartonundan alınmıştır.)

⁵³ Ekşioglu, Seyhan, *Ailede Yeni Düzen*, Türk Medeni Kanunu, İstanbul 2002, s. 123.

Uygulamada görev açısından bir sorun yoktur. Yasanın ilk halinde görevli mahkeme sulh hukuk mahkemeleriye, aile mahkemelerinin kuruluşuyla birlikte aile mahkemelerine geçmiştir.⁵⁴ Aile mahkemesi olmayan yerlerde ise 4787 sayılı Kanun'un 2/II. maddesi uyarınca, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenen asliye hukuk mahkemesi görevlidir.

Yetki konusunda ise yasada herhangi bir kısıtlama sözü konusu değildir. En az giderle ve en kısa zamanda sonuç alınabileceği yer aile mahkemesinden, yani mağdurun bulunduğu, ulaşabildiği herhangi bir yer mahkemesinden istekte bulunulabilir. Görülmekte olan bir boşanma davası sırasında, taraflardan birinin şiddete uğrama tehlikesi olduğunu ve korunma isteminin olmadığını gören hakim, 4320 sayılı Kanun uyarınca gerekli tedbirlere kendiliğinden hükmedebilir.

⁵⁴ 9.1.2003 tarih ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 9/1. maddesi uyarınca, "14.1.1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1. maddesinin birinci fıkrasındaki "Sulh Hakimi" ibaresi "Aile Mahkemesi Hakimi" olarak değiştirilmiştir.

TEDBİR KARARI VERİLMESİNDE ŞİDDETİN GERÇEKLEŞMESİ ARANMALI MIDIR?

37

Yasada açıkça yazmamakla birlikte, şiddetin gerçekleşme olasılığının varlığı tedbir kararının verilmesi için yeterlidir. Aksi düşünce mağdura, “*hele bir kere şiddete uğra da öyle gel*” demek olur ki yasanın çıkarılış amacı ve korumak istediği hukuki yarar ile de bağdaşmaz. Ancak özellikle evden uzaklaştırma önleminin uygulanması durumunda titiz davranılmalı, tehlikenin ciddi olup olmadığına, en azından kararın yeniden incelenmesinin istenmesi aşamasında bakılmalıdır.

Yasanın 1. maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, başvurunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafı dinlemeye gerek olmadan tedbirlere karar verilebileceğinden, duruşma yapılmaksızın ve delil toplanmaksızın koruma kararlarına hükmedilmelidir. Kusur, koruma kararının verilmesi için değil, koruma kararına aykırı davranılması durumunda, yani yaptırım uygulanması aşamasında araştırılacaktır.

Kanun'un 2. maddesi uyarınca, "Cumhuriyet başsavcılığı, kararın uygulanmasını genel kolluk kuvvetleri marifetiyle izler". Yönetmeliğe göre, kolluğun izleme görevi, koruma kararının verildiği tarihte başlar. Kolluk kuvveti, koruma kararının içeriğine göre ilgililere bildirimde bulunur. Kararda var ise şiddet uygulayanın evden uzaklaşmasını sağlar; silahı varsa, alır. Ancak bunu yaparken kişiye, özel eşyalarını alması için gerekli fırsat ve zaman tanınmalıdır. Kusurlu kişiye yapılacak olan bildirim, bir tutanakla saptanmasında, tedbirlere aykırı davranıldığında yaptırım uygulanabilmesi için yarar vardır. Karar süresince tedbirlerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilir. Bu kontrol lehine koruma kararı verilen kişinin, yaşadığı konutun haftada bir kez ziyaret edilmesini, birinci derece yakınları ile iletişim kurulmasını, komşularının bilgisine başvurulmasını, oturlan yerin muhtarından bilgi alınmasını, Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılmasını içerir.

Koruma kararına uyulmadığının tespit edilmesi halinde genel kolluk kuvvetleri tarafından resen soruşturma yapılarak evrak en kısa zamanda Cumhuriyet başsavcılığına intikal ettirilir. Cumhuriyet başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında sulh ceza mahkemesinde kamu davası açar.

Kanun'un 2. maddesi uyarınca mağdurların yaşam düzeylerine göre tedbir nafakasına hükmedilecektir. Medeni Kanun uyarınca nafaka bağlanmışsa, aynı kişiye bu yasa uyarınca yeniden nafaka bağlanmaz. İstekte bulunulurken nafaka takdiri için gerekli veri ve belgelerin dilekçeye eklenmesi miktarın belirlenmesi için gereklidir, ancak uygulamada göz ardı edilmektedir. Nafaka takdiri, sosyal devlet olmanın bir sonucudur. Ülkemizde aile içi şiddete uğrayan kadınların %94'ü, resmi makamlara başvurmadıklarını söylemektedirler.⁵⁵ Bu yüksek oranda etkili olan saiklerden biri, hiç kuşku yoktur ki kusurlu eşin evden uzaklaştırılması durumunda geçimin sağlanamayacağı endişesidir. Bir insanın aç ve açıkta kalma korkusuyla şiddete boyun eğiyor olması insanlık onuruyla bağdaşmaz.

Yönetmeliğin 16. maddesinin ikinci fıkrası, re'sen icra müdürlüğüne yazılarak, kusurlu kişinin herhangi bir sosyal güvenlik kurumu ile bağlantısı olması halinde aile içi şiddet nedeniyle korunan kişinin istemi ve girişimi olmaksızın na-

⁵⁵ Janser., 2011 / Üner, S. ve diğerleri, s. 92.

faka bağlanmasını öngörmektedir. Oysa aile içi şiddetin önlenmesindeki en büyük engel, kadınların şiddetin önlenileceğine olan inançsızlıklarıdır. Öyleyse kadın örgütleri Adalet Bakanlığı nezdinde girişimde bulunmalı ve yönetmeliğin bu maddesinin, Bakanlıkça düzenlenecek genelgelerde dile getirilmesi ve müfettiş denetimlerinde tavsiye edilmesi sağlanmalıdır.

Bir uyuşmazlığı nihai olarak çözmeyen ve aykırı davranılması hali yaptırıma bağlanmış tedbir, yani önleme niteliğinde olan koruma kararlarının süresiz olması beklenemez. Aksi yorumlar olsa olsa dilek ve temenni niteliğindedir. Nitekim kanun koyucu da 4320 sayılı Kanun'un ikinci fıkrasında koruma kararında öngörülen tedbirlerin süresini altı ayla sınırlamıştır. Kararda süre belirtilmesi unutulmuşsa, yasanın emredici düzenlemesi gereği, tedbirin altı ayın bitiminde sona erdiği kabul edilmelidir.

Yargıç tarafından bir süre öngörülmüşse, bu süre, tedbir kararı verilebilecek yeni bir durumun meydana gelmesi hâlinde yeniden tedbir kararı verilmesine engel değildir.

Kanun'da koruma kararlarına karşı itiraz yolu düzenlenmemiştir. Öte andan HMUK m. 427. uyarınca, ancak nihai kararlar temyiz edilebilir Koruma kararları adı üstünde tedbir niteliğinde olup nihai karar olmadığı için bir çok Yargıtay kararında da yer aldığı üzere temyiz edilemez.⁵⁶ Buna karşın Anayasa'nın 41. maddesi uyarınca hakkında yapılan kamusal işlemlere karşı, kişilerin başvuru olanağının tanınması zorunluluktur. Nitekim öğretide, *"Karar kendine özgü tedbir niteliğinde olduğundan, kararı veren hakimne itiraz mümkündür. İtirazı hem kusurlu birey, hem mağdur yapabilir. Hatta üçüncü şahısların da itiraz etmesine engel yoktur. İtiraz tedbirin kaldırılması, iptali, değiştirilmesi, sürenin uzatılması ya da kısaltılması gibi konu-*

⁵⁶ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 16. 1. 2003, E.2002/14276, K. 2003/344 S.K.; Kaçak, Nazif, *Yeni Türk Medeni Kanunu*, Birinci Baskı, Ankara 2004, s. 462-463; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 12.07.2004, .2004/8367- 9372 S.K., Köseoğlu, Bilal / Kocaağa Köksal, *Aile Hukuku ve Uygulaması*, Türkiye Barolar Birliği yayınları: 163, Şen Matbaa, Ekim 2009 Ankara, s. 687.

41

*larda olabilir.*⁵⁷ denilerek bir yasa yolunun olması gerekliliğinin üstünde durulmuştur. Ancak aynı mahkemeye yapılacak başvurunun itiraz olarak adlandırılması teknik olarak doğru değildir. Çünkü itiraz aynı kuruma değil, bir üst ya da daha geniş bir kurula yapılır. Burada yapılırsa, sadece mahkemeden, kararını bir kez daha gözden geçirmesi istemidir. Bu istek için, hiçbir başvuru süresiz olamayacağından, hakim tarafından somut duruma göre farklı bir süre verilebileceği gibi HMUK m. 108 vd. maddeleri kıyasen uygulanarak örneğin 10 günlük başvuru süresinin tanınması olanaklıdır. Başvurunun ciddi görülmesi halinde, istek yine evrak üzerinden karar bağlanabileceği gibi taraflara duruşma gününü bildiren bir davetiye gönderilerek duruşma yapılabilir. Duruşmanın en hızlı biçimde taraf teşkilinin sağlanabileceği en yakın günde yapılması hakkaniyete uygun olacaktır. Artık taraflar iddia ve savunmalarını her türlü delille kanıtlayabilirler. Başvuru, kararın uygulanmasını durdurmaz.

⁵⁷ Akın, a. g. m., s. 276.

Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, kusurlu kişiye tedbirlere uymaması durumunda *"tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği"* ihtar olunur. Buradaki tutuklanacağı ifadesindeki kesinliğin Anayasa'nun 38. ve 138. maddelerine aykırı olduğu düşüncesiyle, Gülyalı Sulh Hukuk Mahkemesi'nce, 14.1.1998 günlü, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1. maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ile 2. maddesinin üçüncü fıkrasının, Anayasa'nun *"Başlangıç"* ı ile 10. ve 138. maddelerine aykırılığı savıyla, iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur.

Anayasa Mahkemesi'nce, koruma kararında yer alan tedbirlere aykırı davranan kusurlu eşin tutuklanmasının istenmesi durumunda hâkimin, tutuklanmanın genel ve özel koşullarının bulunup bulunmadığını serbestçe değerlendirecek karar verebilecek durumda olması nedeniyle kural, Anayasa'nın *"Başlangıç"* bölümündeki güçler ayrılığı ilkesi ile 138. maddesine aykırı bulunmamıştır. Mahkeme, *"Maddenin ikinci fıkrasında yer alan '.... tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedileceği hususu kusurlu eşe ihtar olunur.' tümcesi, sulh hukuk mahkemesi ta-*

rafından verilen koruma kararının, aile içi şiddetin önlenmesi hususundaki etkinliğini sağlamaya ve tedbire uyulmaması halinde olası sonuçlarının hatırlatılmasına yönelik uyarı niteliğinde özel bir düzenlemedir.” diyerek, istemi reddetmiştir.

Suç, aile mahkemesince verilen karardaki tedbirlere aykırı davranış halinde oluşur. 2. madde uyarınca koruma kararına aykırılık suçunun yaptırımı, üç aydan altı aya kadar haptir ve re’sen soruşturulur.

**TÜRK HUKUKUNDAKİ AİLE KAVRAMI,
4320 SAYILI KANUN UYARINCA BOŞANMIŞ
VEYA NİKAHSIZ BİRLİKTELİK YAŞAYAN KADININ
KORUNMASINA ENGEL MİDİR?**

Türk hukukunda boşanmış ya da resmi evlilik dışı birlikteliklerdeki kadının eş şiddetinden korunması, önemli tartışma konularından biridir. İlk derece mahkemeleri arasında uygulama birliği olmadığı gibi Yargıtay'ın ilgili hukuk ve ceza daireleri arasında da açık bir görüş ayrılığı vardır. Tartışma, öncelikle 4320 sayılı Kanun'un adının, "*Ailenin Korunması*" olması nedeniyle aile kavramı üzerinden yürütülmektedir. Bu saptamadan hareketle ailenin, Türk hukukundaki tanımının irdelenmesi yerinde olacaktır.

Hukuki olmaktan önce sosyolojik bir terim olan aile, sözlüklerde:

"1. Aralarında evlilik ve kan bağı olan, koca, karı, çocuklar, kardeşler vb.nin oluşturduğu, toplum içindeki en küçük bütün.

2. Koca, karı ve çocuklardan oluşan topluluk.

3. Özdeş soydan gelen, evlilikle genişleyen kimseler zinciri; aralarında kandaşlık ve hısımlık bulunan kimselerin tümü.

4. Aynı evde oturan hısım ve yakınların oluşturduğu bütün." gibi biçimlerde tanımlanmıştır.⁵⁸

4320 sayılı Kanun'da ise aileyle ilişkin bir tanım yoktur.

Medeni Kanun'un 134. maddesi ve devamında evlenmenin şekil şartları düzenlenmiştir. Buna göre öğretilerde de: "Evlenme, yetkili evlendirme memuru önünde yapılmamışsa, evlenme yoktur."⁵⁹ denmektedir. Buna karşın Medeni Kanun da net bir aile tanımı vermemekte, ele alınan konuya göre aile ilişkisini dar ya da geniş olarak belirlemekte ve resmi evlilikle sınırlanamamaktadır. Yasa, "Evlilik Hukuku" kısmında aileyi eşler olarak algılamakta, velayete ilişkin düzenlemelerinde ise ailenin ana baba ve çocuklardan oluştuğunu kabul etmiştir. Buna karşın "Ev Düzeni" başlığı altındaki 367. maddesinde ise, aile kavramını çok geniş olarak belirlemiştir. Bunu, ailenin süreç içindeki değişimini sezen yasa koyucunun uzak görüşlülüğü olarak da değerlendirmek olanaklıdır. Öğretilerde de, "...aile sanki yaşayan bir canlıdır ve kavram zaman ile zemine göre değişiklik göstermektedir."⁶⁰ denilmiştir.

Nitekim, İsviçre medeni hukukçularından yapılan alıntılarda da "aile" ve "aile yararı" kavramının belirsizliği ve tanımlanmasındaki güçlükler gözetilerek, "Bu kavramın yorumunda hâkimlerin serbestisi hemen hemen tamdır. 'Hemen hemen diyoruz, zira onların kararlarını gerekçelendirme ödevleri vardır ve bu ödevleri aracılığıyla bir sınır ortaya çıkmaktadır."⁶¹ denilmektedir. "Öyleyse, 'resmi değilse yapılan evlilik yoktur' önermesinin, ortada geçerli bir aile tanımı olmadığı için, kadınların şid-

⁵⁸ Püsküllüoğlu, a. g. e., s. 61.

⁵⁹ Öztan, Bilge, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, Turhan Kitapevi, 9. Bası, Ankara 2002, s. 389.

⁶⁰ Koçhisarlıoğlu, Cengiz, "Aile ve Aile Yararı", *Ta. g. e.*, s. 57.

⁶¹ A. y., dn. 8, s. 62.

detten korunması söz konusu olduğunda yumuşatılması zorunludur. Örneğin boşanma halinde ve yakın yaşam arkadaşlığında aile içi şiddetin önlenmesi için bir başvuru yapılmışsa, bu durumda kanunda boşluk olduğu kabul edilmeli ve hakim tarafından TMK'nın 1. maddesinin 2. fıkrası kapsamında kadınların güvenlik içinde yaşama haklarının korunması amacıyla yorumlanarak bu boşluk doldurulmalıdır."⁶²

Sonuç olarak, medeni yasa uyarınca aile kavramı, incelenen somut olaya göre gerektiğinde yargıç tarafından somutlaştırılmalıdır.

⁶² Karınca, Eray, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri*, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayını, Aralık 2008, s. 44.

**AİLE MAHKEMELERİNE GÖRE BOŞANMIŞ YA DA
NİKAHSIZ BİRLİKTELİK YAŞAYAN KADININ
4320 SAYILI KANUN UYARINCA KORUNMASI
OLANAKLI MIDIR?**

Boşanmış kadınların eski kocalarının şiddetinden korunmasına ilişkin tespit edilen ilk karar, Ankara 8. Aile Mahkemesi'ne aittir. Mahkemece, boşanmış olan eşlerin, boşanma kararından sonra birlikte oturmayı sürdürdükleri belirtilerek, *"Boşanmış olsalar bile kimi zaman eski kocaların bazılarından, boşandıkları eş ve velayetleri altında olmayan çocukları üzerinde baskı ve şiddet uygulama eğilimi taşıdıkları"* gerekçesiyle, istekte bulunan kadın lehine koruma kararı verilmiş, erkek evden uzaklaştırılmıştır. Kadın dilekçesinde işsiz güçsüz ve içkiye düşkün olan eski eşi, zor durumda kaldığı için ve çocuklarının ısrarını kıramayarak eve aldığını, ancak birkaç ay sonra adamın kendisine yine şiddet uygulamaya başladığını ileri sürmüştür.⁶³

Ankara 10. Aile Mahkemesi'nin 7. 5. 2007 gün ve 2007/23 değişik iş sayılı kararında ise, *"Somut olayda resmi bir birliktelik ve aile bulunmadığından tedbir talebi reddedilmiştir."* Buna karşın 5. Aile Mahkemesi'nin 2007/216 esas sayılı dosyasında

63 8. Aile Mahkemesi'nin 2007/10-12 Değişik İş sayılı kararı. (Mahkeme karar kartonundan alınmıştır.)

görülmekte olan velayet davasında aynı kişiler ve aynı olaya ilişkin olarak koruma istenmesi üzerine ara kararıyla tamamen zıt bir karar verilmiştir.⁶⁴ Gerekçede, istekte bulunan kadının evlenmek amacıyla birlikte yaşadığı (nişanlısı olan) erkek tarafından ilişkiyi bitirmek istemesi üzerine şiddete uğradığı belirtilmiş ve 4320 sayılı Kanun'da değişiklik yapılmasına ilişkin 5236 sayılı Kanun'daki değişiklik ve gerekçesi incelendiğinde, bu durumda yaşayan kişilerin de korunma kapsamına alındığına değinilerek, kadının resmi nikah olmaksızın birlikte yaşadığı erkeğin şiddet uygulamalarından korunmasına karar verilmiştir.

Mevcut sistemimizde, bu tür farklı kararların verilmesi kaçınılmazdır. Çünkü Kanun'da, "yalnız resmi evlilikler korunur ya da resmi olmayan birliktelikler korunmaz" biçiminde açık bir düzenleme olmadığı gibi bu konuda içtihat birliğini sağlayacak bir üst mahkemeye gitme olanağı da yoktur. Uygulama birliğinin olmayışı, hukuki istikrar ilkesine aykırı olmakla birlikte, sorunun öğretideki yorumlar çerçevesinde çözülmesi olanaklıdır. Bu nedenle Yargıtay kararlarından önce öğretinin tutumun anlaşılması yerinde olur.

64 Bu kararların tartışması ve 5. Aile Mahkemesi'nin karar içeriği için bkz. Karınca, *a. g. e.*, s. 44, 100.

KORUMA KARARININ RESMİ EVLİLİKLE SINIRLI TUTULMASI GEREKTİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRETİDEKİ GÖRÜŞLERİN DAYANAKLARI NEDİR?

Nikahsız birlikteliklerin bu yasa kapsamında korunmayacağı görüşünün öğretilerdeki dayanakları şu başlıklarda toplanabilir:

1. Boşanma halinde kanunun uygulanmasını gerektirecek menfaat kalmamıştır.

2. Boşanmış olan eşler başka yasal olanakları kullanabilirler ve yasada 5636 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin içermediği ilişkiler bu kapsama sokulamaz.

3. Serbest birleşmelerdeki tarafların bu kanun kapsamında korunacağına kabul edilmesi, hukuk düzenince tanınmayan bu ilişkinin dolaylı olarak tanınması gibi istenmeyen bir sonucu ortaya çıkarır. *"Serbest birleşmeler hukuki bir kavram olmaktan öte yalnızca toplumsal açıdan önem taşıyan sosyolojik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Serbest birleşmelerdeki tarafların da bu Kanun kapsamında korunacağına kabul edilmesi, hukuk düzenince tanınmayan ve taraflarına hiçbir hak bahsetmeyen bu*

ilişkinin, 4320 sayılı Kanun aracılığıyla dolaylı olarak hukukça tanınması gibi istenmeyen bir sonucu ortaya çıkaracaktır.”⁶⁵

4. “Ailenin Korunmasına Dair Kanun’a göre tedbir isteninin de bulunulabilmesi için eşler arasında hukuken geçerli bir evlilik bulunmalıdır.”⁶⁶ Resmi evlilik yoksa ortada hukuki anlamda aile de yoktur. Öyleyse adı, ailenin korunması olan bu yasa-dan aile bireyi sayılanlar dışındakilerin korunması olanaklı değildir. Çünkü “Öncelikle bir aileden söz edebilmek için Medeni Kanun anlamında kurulmuş bir evliliğin mevcut olması gerekir. Aile gibi bir arada yaşıyor olsa bile nikahsız birlikteliklerin bir gö-

⁶⁵ Kahveci, a. g. m., s. 282. Ancak yazar, “5636 sayılı Kanun’la yapılan değişiklikten sonra, serbest birleşmelerden doğmuş, fakat baba ile soybağı kurulmamış olan ve bu kanunun 1. maddesi anlamında “aynı çatı altında yaşayan” çocukların korunması ilkesinden hareketle, bu Kanun kapsamında korunmalıdır.” görüşündedir ve bu yorumun, serbest birleşmelerin hukuken korunduğu anlamına gelmeyeceğini, çünkü önemli olan hususun çocuğun korunması olduğunu dile getirmektedir. Ancak bu yorum, anneyi korumadan çocuğu korumak mümkün olmadığından amaca uygun değildir.” Kahveci, a. g. m., s. 283.

⁶⁶ Gençcan, a. g. e., s. 773; Yazar, “Evlilik dışı birlikteliklerde, ve eşcinsel birlikteliklerde aile mahkemesi hakiminin Ailenin Korunmasına Dair Kanun’a göre tedbir alabilmesi olanaklı değildir.” dedikten hemen sonra, “Kimsenin kuşkusu olmasın ki günü geldiğinde (ileri ki yıllarda) evlilik dışı birlikteliklerde ve eşcinsel birlikteliklerde de insan olmanın bir gereği olarak şiddete karşı koruma mutlaka kabul edilecektir.” demektedir. Hemen soralım: Neden şimdi değil? Kanunda evlilik dışı birliktelikler ve eşcinsel birliktelikler için bir kural yoktur. Anayasa’nın 138. maddesine göre, “Hakimler, Anayasa’ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.” Medeni Kanun’un 1. maddesine göre de “... Kanun’da uygulanabilir bir hüküm yoksa, hakim, örf ve adet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiye ona göre karar verir.”

rünümlü olan sadece dini nikaha dayanan birliktelikler, 4320 sayılı Kanun'un tam anlamıyla kapsamında sayılamazlar. Birlikte yaşayan çiftler arasında resmi nikah olmadığından aralarındaki birliktelik evlilik olarak adlandırılmayacağı için birlikte yaşayan eşler 4320 sayılı Kanun kapsamında korunamazlar.⁶⁷

Aslında bu görüşlerin temelinde, 4320 sayılı Kanun'u Medeni Kanun'un bir parçası olarak görme alışkanlığı vardır. Ayrıca bu kararların nikahsız birliktelikleri özendireceği gibi, imam nikahlıları koruyarak, laik hukuku yaralayabileceğinden endişe edilmektedir. Ancak yukarıda vurgulandığı üzere 4320 sayılı Kanun kendine özgü niteliğiyle medeni yasanın bir parçası değildir ve kadının, nikahsız eşinin şiddetinden korunmasıyla laik hukuk sistemi zarar görmez, aksine güçlenir.⁶⁸

⁶⁷ Erdem, a. g. m., s. 51.; Aynı görüşte bkz. Ateş, Mustafa, "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler", *Ankara Barosu Dergisi*, Y: 65, S: 3, Yaz 2007, s. 162.

⁶⁸ "Yasanın görüşmeleri sırasında dile getirilen, boşanmış olan veya resmi nikâh olmaksızın bir erkekle birlikte yaşayan kadınların, yasadaki koruma önlemlerinden yararlandırılmasına ilişkin bu yorumun, imam nikâhlı birliktelikleri artıracığı ya da Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaygın olduğu üzere, birlikte yaşamayı teşvik edeceği yolundaki endişe ise, bu düzenleme ilişkinin başlangıcını değil, sonucunu etkileyeceği için yerinde değildir. Çünkü bu yolda verilecek olan tedbir, zaten yaşanmakta olan birliktelikler için söz konusudur ve nikâhsız birliktelikleri teşvik etmek bir yana, tam tersine bu birliktelikten kurtulmak isteyen kadına, ilişkiden kurtulma çabasında katkı sağlayacaktır. Aslında bu karara en çok gereksinme duyan toplum kesimi onlardır ve hiçbir kadın, 4320 sayılı Yasa var, evlenmesem de olur, başıma bir şey geldiğinde bu yasa beni korur, diyerek nikâhsız bir ilişki yaşamak istemeyecektir; Karınca Eray, "Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 sayılı Kanunla Yapı-

Diğer yandan, 4320 sayılı Kanun'un sözüyle evlilik dışı ilişkileri koruma kapsamına almadığı doğrudur, ancak bunu yasaklayan bir düzenleme de içermemektedir ve yasa nihai amaç olarak kadına karşı şiddeti önlemek amacıyla çıkarılmıştır. Yasanın benzer ilişkiler nedeniyle ezilen, şiddete uğrayan daha çok sayıda kadını kapsamına almasında hukuki ve toplumsal yarar olduğu da ortadadır. Kuşkusuz asıl olan yasal evliliklerdir. Ancak kadına yönelik şiddet söz konusu ise ve bu durum eş gibi yaşamaktan kaynaklanıyor ise kadına resmi nikâhın yoksa ben bu şiddete dolaylı da olsa göz yumarım denmemelidir.

Öyleyse aileyi resmi evlilikle sınırlandırıp aynı yastıkta yıllarca uyuyanları, ortak çocuklar yapıp çocukların dününü, bugününü ve geleceğini biçimlendirenleri aile saymamak en azından yaşamın gerçeğiyle bağdaşmaz.

İlan Değişiklikleri", *Terazi Dergisi*, Yıl 2, sayı 10, Haziran 2007, s. 119, 121.

**AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN
KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE AYRIMCILIK
KONUSUNDA TÜRKİYE'YE İLİŞKİN
KARARLARI NELERDİR?**

İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi'nin (İHAS)⁶⁹ "*Özel Hayatın ve Aile Hayatı'nın Korunması*" başlıklı 8. maddesine göre, "*Herkes, özel hayatına, aile hayatına saygı gösterilmesi hakkına*" sahiptir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına göre bu hak, devletleri negatif yükümlülüğün yanı sıra pozitif yükümlülüğe de zorlar.⁷⁰

⁶⁹ Sözleşme, 19.3.1954 günlü *Resmi Gazete*'de yayınlanmış ve 10.3.1954 tarihli kanunla onaylanmıştır.

⁷⁰ Nitekim mahkeme tarafından, "Marcky/Belçika davası kararında (13 haziran 2009) 8. maddenin uygulanması açısından ailenin "meşru" veya "tabii" olmasına bakılarak ayırım yapılmaması gerektiğini, 8. maddenin "meşru" veya "tabii" aile ayrımı yapmadığını, böyle bir ayırımın İHAS'deki hak ve özgürlüklerin kullanılmasında doğum bakımından ayrımcılık yapılmasını yasaklayan 14. maddenin de desteklediği gibi "herkes" kelimesine uygun olmadığını, Elshoz/Almanya davası kararında (13 temmuz 200) ise aile kavramının, evliliğe dayalı ilişkilerle sınırlı olmadığı ve tarafların evlilik olmadan bir arada oturduğu fiili "aile" bağlarını da kapsayabildiğini, Johnson-İrlanda davası kararında (18 Aralık 1986) çocuklarıyla birlikte yaşayan evli olmayan çiftlerin normalde aile hayatı yaşadığını, söz konusu ilişkinin istikrarlı olma özelliğinden ve diğer yönleriyle evliliğe dayalı bir aile-

Nitekim bu kapsamda Almanya'da birlikte yaşayanlar için yaşam ortaklığı yasası çıkarılmıştır. Yaşam ortaklığı davalarını görmekle de aile mahkemeleri yetkili kılınmıştır. Burada hakimin, yaptığı yargılama sonucu yaşam ortaklığının feshiyle, bunun sonucu olarak da yardım ve destek yükümlülüğü, nafaka, müşterek konut ve ev eşyası gibi sonuçları hüküm altına alacağı belirtilmiştir.⁷¹

AİHM tarafından kadını aile içi şiddetten koruyamadığı için verilen ilk mahkûmiyet kararı Türkiye aleyhinedir. Türkiye'deki bir kısım anlayışın aksine AİHM kararında boşanma olgusu hiç dikkate alınması dikkat çekicidir. Kararda açıkça görüldüğü üzere kadının "eski eş" şiddetinden korunmasından söz edilmiştir. Evliliğin halen sürüp sürmediği, resmi nikahın olup olmadığı, aileyi "de facto" (fiili) birtelikelik olarak algılayan mahkeme açısından önemli değildir. Karar dikkatli okunduğunda Türkiye'nin kadını etkili biçimde koruyamadığı için cezalandırıldığı görülecektir. Açıkça Türkiye'de aile içi şiddet olaylarında yargısal sistemin genel edilgenliğinin ve çoğunlukla kadınları etkileyen saldırı-

den ayırt edilememesi gerektiğini kabul ettiği belirtilmiştir.; Bkz. Duterge, Gilles, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarından Örnekler*, Avrupa Konseyi yayınları, Eylül 2007, s. 314-315 ve Kilkelly, Ursula, *Özel hayata ve Aile hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı, AİHS'nin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz*, İnsan Hakları El Kitapları No: 1, Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Eylül 2007, s. 15'den aktaran, Uğur, Hüsamet-tin, "Uluslararası Sözleşmeler ve AİHM Kararları Işığında Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Gayriresmi Evlilikler Hakkında Yargıtay Kararı", *Terazi Hukuk Dergisi*, Haziran 2009, s. 162.

⁷¹ Sirmen / Koçhisarlıoğlu, "Karşılaştırmalı Hukukta Aile Mahkemeleri Ve Türkiye Aile Mahkemelerinin Kurulmasında Yararlanılabilecek Bir Model", *Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C. 5, S. 18, s. 104.

larda bulunanlarca yararlanılan cezadan bağışıklığın, kadınlara karşı ayrımcılık olduğu belirtilmektedir.⁷² Gözden kaçırılmaması gereken bir nokta da Nahide'ye yönelik eş şiddetinin boşanmadan sonra da yıllar boyu sürdüğüdür. Bu süre içinde kadının korunması yalnızca genel hükümler çerçevesi içinde kalmış, Ailenin Korunması Hakkındaki 4320 sayılı Kanun hükümlerinin işletilmesi yoluna -olasılıkla arada resmi nikah olmadığı için- hiç gidilmemiştir.

AİHM ise, ayrımcılık ve şiddet söz konusu olduğunda kadının evli, dul, boşanmış ya da bekar olup olmamasına hiç bakmamaktadır. Çünkü korunma isteyen kadın, burada resmi nikahın sağladığı pozitif hak ve olanaklardan yararlanmayı değil, sadece en temel insan hakkı olan şiddete uğramadan yaşamayı istemektedir. Öyleyse aile olup olmadığının saptanması için sadece uzun süreli ve sağlam bir ilişkinin varlığı aranması yeterlidir. Şiddetten korunma dışındaki istekler içinse, AİHM'nin, Şerife Yiğit davası kararında belirttiği üzere ölçüt, tüm hak ve yükümlülüklerin akdî olarak belirtildiği resmi bir taahhüdün var olup olmadığıdır. Eğer kadın, eş şiddetinden korunmayı değil, bağlayıcı bir yasal anlaşmayla evli kadınların sahip olduğu bir takım pozitif haklardan yararlanmak istiyorsa bu kabul edilemez. *AİHM'ye göre de halihazırda, yürürlükteki ulusal kanunlara göre bir imam tarafından kıyılan imam nikâhı üçüncü şahıslar ve devlet nezdinde herhangi bir yükümlülük oluşturamaz. Başvuranın ileri sürdüğü savlardan bağımsız olarak, buradaki esas belirleyici unsur, uzun süreli ve sağ-*

⁷² Opuz / Türkiye Kararı, (Başvuru no. 33401/02) 9 Haziran 2009. Kararın kısa özet çevirisi KAHDEM Çalışma Grubu Üyesi, Atılım Üniversitesi Araştırma Görevlisi Sn. Özge Yücel tarafından yapılmıştır: <http://www.turkhukuk sitesi.com/showthread.php?p=266024#post266024>

lam bir ilişkinin varlığı değil, tüm hak ve yükümlülüklerin akdi olarak belirtildiği resmi bir taahhüdün var olup olmadığıdır. Bağlayıcı bir yasal anlaşmanın yokluğunda, Türk yasama organının sadece resmi nikâhı koruma altına alması mantıksız sayılamaz. Bu bağlamda AİHM, daha önceki kararlarında da evlilik kurumunun evli çiftlere özel bir statü tanıdığına genel kabul gördüğüne hükmettiğini anımsatmaktadır. Ölüm yardımları konusunda resmi nikâhlı çiftler ile evli olmayan çiftler arasında gözlemlenen farklı uygulamaların meşru bir amacı gözettiğini, geleneksel resmi nikâhla kurulan ailelerin korunması gibi haklı ve makul bir dayanağının olduğudur.⁷³

Görüldüğü üzere çağdaş dünyada fiili nedenlerle kabul edilen birlikte yaşama olgusu, hızla hukuksal çerçeve içine alınmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti de kuruluşundaki lâik nîteliliği gereği, "şeriat hukuku"nun uzantısı olan imam nikâhlı evliliklere soğuk yaklaşmakta haklı olmakla birlikte, kadına yönelik eş şiddetinin önlenmesi konusunda bu toplumsal olguyu ve imzaladığı uluslararası sözleşmelerdeki ölçütleri görmezden gelmemelidir. Nitekim bu tür birlikteliklerden doğan çocukların tanınması, eşin haksız fiil sonucu ölmü hallerinde sağ kalan resmi nikahsız eşe destekten yoksun kalma tazminatı ödenmesi bu kaçınılmazlığın sonuçlarıdır. Görmezden gelme ya da yok sayma, hukuken olanaklı gibi görülse de toplumsal ve bireysel bedellerinin ağır olduğu ortadadır.

⁷³ Şerife Yiğit/Türkiye Davası, Başvuru No: 3976/05, Strazburg, 20 Ocak 2009; Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasal İşler Genel Müdürlüğü tarafından Türkçe'ye çevrilmiş olup, gayriresmî tercümedir. Bkz. www.inhak-bb.adalet.gov.tr/aihm/karar/serifeyigit12.05.2009.doc

YARGITAY'IN BOŞANMIŞ YA DA NİKAHSIZ BİRLİKTELİK YAŞAYAN KADINLARIN EŞ ŞİDDETİNDEN KORUNMASINA YAKLAŞIMI NASILDIR?

4320 sayılı Kanun uyarınca aile mahkemelerince verilen koruma kararlarının hukuki denetiminin ancak o mahkemeye yapılacak başvuru üzerine olanaklı olduğu, temyiz ya da itiraz olanağının olmadığı yukarıda açıklanmıştı. Buna karşın Yargıtay'ın ilgili dairesi nikahsız birliktelik yaşayan kadınlar için ayırım getirmiş ve bir kararında konuyu tartışarak, boşanmış kadınların bu korumadan yararlanamayacağını şu gerekçeyle açıklamıştır:

"4320 sayılı Kanun aile içi şiddeti durdurma, özellikle kadını ve çocuğu koruma amacıyla çıkarılmıştır. Aile mahkemesi tarafından, bu kanun uyarınca verilen kararların kısa süreli, geçici tedbir niteliği de göz önünde bulundurularak temyiz ve itiraz yolunun kapalı olduğu yerleşmiş Yargıtay uygulamasıyla sabittir. Ancak temyiz yolu kapalı olan kararlar; bu yasanın uygulanabileceği kişiler, resmi olarak evlilik birliği devam edenler hakkındaki kararlardır. Somut olayda; tarafların 14.11.2007 tarihinde boşandıkları dosyadaki nüfus kaydından anlaşılmaktadır. Boşanan kişiler hakkında 4320 sayılı Kanun'a göre tedbirlere hükmedilemez. Bu neden-

le karar Yasanın açık olarak ihlali niteliğinde bulunduğundan, bozulması gerektirir.”⁷⁴

Yargıtay bu kararda, boşanan kadının 4320 sayılı Kanun uyarınca korunmasını yasanın açık ihlali olarak değerlendirdiği için, HMUK’nın 427. maddesine aykırı düşmek pahasına esasa ilişkin denetim yapmaktadır.

Oysa yasada boşanan kadınlar için tedbirlere hükmedilemez diye bir düzenleme yoktur. Yargıtay bu sonuca, “Ancak temyiz yolu kapalı olan kararlar; bu yasanın uygulanabileceği kişiler, resmi evlilik birliği devam edenler hakkındaki kararlardır.” diyerek varmaktadır. Buna karşın “yasaya baktığımızda “Resmi evlilik birliği devam edenler.” diye bir söz diziminin de olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde boşanmış ya da nikahsız birliktelikleri de içerdiğine Aynı şekilde, bir anlatım da yoktur. O halde sorunun çözümü için TMK m. 1. uyarınca yasa söz ve amaç olarak yorumlanmalı ve bu konudaki evrensel düzenlemelere bakılmalıdır. Kuşkusuz resmi evlilik denilince akla ilk Medeni Kanun gelmektedir ki kararın gerekçesinde yer almamakla birlikte, Yargıtay’ın da onlarca yıllık uygulama birikiminden süzülüp gelen bir alışkanlıkla önceliği Medeni Kanun’a verdiğini düşünmek gerekir. Medeni Kanun’un, evli kadına tek eşlilik, başta miras ve emeklilik hakkından yararlanmak gibi birtakım sosyal haklar olmak üzere, birçok pozitif avantaj sağladığı tartışmasızdır. Sorun, bir yanıyla, 4320 sayılı Kanun’dan nikahsız birliktelik yaşayan kadının yararlanması halinde Medeni Kanun’un bu niteliğinin ihlal edilip edilmeyeceği noktasında düğümlenmektedir. 1926 tarihli Medeni Kanun ve aynı ruhta hazırlanan yeni Medeni Kanun’un, eski hukukun içerdiği şeriat hükümleri ve

⁷⁴ Yargıtay 2. Hukuk Dairesi, 12.5.2009 günlü ve Esas No: 2009/170, Karar No: 2009/9471 sayılı kararı karar kartonundan alınmıştır.

iki hukukluluğa tepki niteliği ve laik karakteri anımsandığında Yargıtay'ın, bu sorumluluğu gözetmesi doğası gereğidir. Ne var ki bu hassasiyet konumuz açısından gerekli değildir. Çünkü koruma kararıyla Medeni Kanun'un evli kadını koruyan niteliğini çiğnenmemekte, bir boşluk yaratılmamaktadır. Tam aksine 4320 sayılı Kanun'un çıkarılışındaki evrensel gerekçelere ve ilkelere uygun davranılmaktadır. Yinelemek gerekirse nikahsız kadının eş şiddetinden korunmasıyla, evli kadının statüsünde aleyhe bir değişiklik olmadığı gibi nikahsız birlikteliklerin desteklenmesi ya da onlara birtakım hukuki avantajlar sağlanması da söz konusu değildir. Yapılan sadece binlerce yıldır kadın aleyhine sürüp gelen eş şiddetinden bir grup kadının daha korunmasını sağlamak, kapsamı genişletmektir. Somut olaylarda da nikahsız yaşayan kadın, yasalarca desteklenmeyen birlikteliği sürdürmek için değil, nikahsız birliktelikten kurtulmak için korunma tedbirinden yararlanmak istemektedir. Zaten birçoğu, bu ilişkiye bilinçli ve rızalarıyla girmiş değildir. Gazetelere yansıdığı üzere babaları ya da aile büyükleri tarafından dört inek karşılığı satılmışlardır.⁷⁵ Öyleyse, Medeni Kanun'daki resmi nikahı öne alan ve nikahsız birliktelikleri yok sayan yaklaşımın, kadının mal gibi satılması olgusunu önlemeye yetmediği gibi bu yanıla statükoyu korumaya da yaradığı gözetilmelidir. Oysa gerek 1926 tarihli, gerekse 2002 tarihli medeni yasaların kadını koruyan, erkekle eşitliğini sağlayan hükümleri gözetildiğinde, bu kadınların da eş şiddetinden korunması, her iki yasanın kadını koruyan karakterine de uygun düşecektir.

⁷⁵ Bkz. "Kızını 4 İnek Karşılığı Veren Baba Tutuklandı, Kız Aileye Teslim Edildi", 22.1.2010 günlü *Vatan Gazetesi*, Babanın tutuklanmasının kızın yaşının küçüklüğünden kaynaklandığı, on sekiz yaş üstü kızlar için aynı eylemin ceza yasanı uyarınca suç olmadığı gözden kaçmamalıdır.

Uluslararası mevzuat buna olanak verdiği gibi diğer uluslardaki gelişmeler ve insan hakları mahkemesinin kararları da bu yoldadır. Nitekim Türkiye'nin kadını şiddetten etkili olarak koruyamadığı için AİHM'den aldığı mahkûmiyet kararında da kadın, uzun yıllar önce kusurlu eşten boşanmıştır. Öyleyse yasanın amacına uygun olarak kadına yönelik ayırmacılığın önlenmesi için bu direncin gözden geçirilmesi hukuki olduğu kadar toplumsal bir gerekliliktir.

Diğer yandan, nikahsız birliktelikler için aile mahkemelerince verilen koruma kararlarının uygulanmayacağına ilişkin Tufanbeyli Sulh Ceza Mahkemesi kararını bozan Yargıtay 7. Ceza Dairesi kararında da esasa girilmiştir. Gereğede 4320 sayılı Kanun'da aile kavramının tanımlanmadığı açıklandıktan sonra, ayrıntılı olarak nikahsız birlikteliklerin Anayasa, İHAS ve AİHM kararları ve CEDAW çerçevesinde aile kavramı tartışılarak, koruma kapsamından yararlanması gerektiği savunulmuştur. Gereğe şu şekildedir: *"Dosya kapsamına göre sanık M.D.'nin nikahsız olarak mağdure ile evlenip aynı çatı altında birlikte yaşadıkları ve bir çocuklarının da olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle hukuken evli görünmeseler de fiilen normal bir evliliğe dayalı ve bütün yönleriyle aileden ayırt edilemez şekilde, istikrarlı bir aile hayatı yaşadıkları görülmektedir. Bu durumda İHAS'nin 8. maddesi ve AİHM'nin yerleşmiş kararlarına göre taraflar arasında korunmaya değer bir aile hayatı olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Sanık M.D.'nin aynı çatı altında nikahsız olarak birlikte yaşadığı eşine karşı tehdit ve şiddet içeren eylemleri nedeniyle mahkemece 2.9.2004 tarih ve 2004/8 D. İş sayılı kararla 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1/a maddesi gereği 4 ay süreyle şiddet ve korkuya dayalı davranışlarda bulunmaması yönünde yüzüne karşı tedbir kararı verilmiş, 22.12.2004 tarihinde tekrar eşine etkili eylemde bulunması sonucu koruma kararına aykırı davranmaktan hakkında 4320 sayılı Kanun'un 2. mad-*

desi uyarınca kamu davası açılmıştır. Açıklanan nedenlerle hukuka ve yasaya uygun olduğu görülen tedbir kararına karşın S.Ç.'i darp etmek şeklinde ortaya çıkan eylemin mağdur ve tanık beyanına, doktor raporuna, sanığın tevilli savunmasına göre atılı suçtu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde berant kararı verilmesi yasaya aykırıdır.”⁷⁶

Kadına yönelik eş şiddetini amaca uygun biçimde tartışan bu güzel ve açıklayıcı kararın ilgili hukuk dairesince verilmiş olunması yeğlenirdi. Ancak ceza mahkemelerinin bu biçimde aile mahkemesi kararlarının içerik denetimini yapmaları kabul edilemez. Bu durumda yapmaları gereken, olsa olsa yazılı emirle bozma yolun gidilmesi için Cumhuriyet savcılığını tahrik etmekten ibarettir. Bunun dışında sulh ceza mahkemesinin yetkisi ancak, kusurlu eş ya da aile bireyinin, aile mahkemesince verilen tedbirlere aykırı davranıp davranmadığını saptayıp yaptırım uygulamaktır. Nitekim karşı oy yazısında son cümlede “...sanık hakkında 4320 sayılı Kanun’a göre mahkemece verilen karara karşı muhalefet nedeniyle dava açılmış olup mahkeme kararı yanlış da olsa verilen tedbire uyma zorunluluğu nedeniyle suçun sübutu halinde mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği...” belirtilmiştir. Karşı oy yazısındaki, insan hakları sözleşmesine bu kadar geniş üstünlük tanımının örneğin miras hukukunun dışında uygulamaya sebebiyet verebileceği, Anayasa’nın 90. maddesinin AİHM kararlarına değil, İHAS’ne üstünlük tanıdığı ve Anayasa’nın 174/1 ve 4. maddesi uyarınca resmi nikahın inkılap kanunları içinde sayıldığı biçiminde diğer gerekçelere ise katılmak olanaklı değildir.

⁷⁶ Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 7.4.2009 günlü ve Esas No: 2006/3351, Karar No: 2009/4849 sayılı kararı. (Karar kartonundan alınmıştır.)

Öncelikle miras hakkı konusunda AİHM, Şerife Yiğit/ Türkiye kararında, karşı oydakinin tam tersi bir tutum almıştır. Anayasanın 90. maddesindeki düzenlemenin İHAS'ye üstünlük tanıdığı görüşü doğru olmakla birlikte, sözleşmenin yorumunda AİHM kararlarının da iç hukukumuzda örnek oluşturacağı kuşkusuzdur. Öte yandan konunun devrim yasaları ile ilgisi yoktur. Nikahsız birlikteliklerdeki kadının şiddetten korunması devrim yasalarına ve özellikle kadını güvenceye alan resmi nikah yükümlülüğüne aykırılık oluşturmaz. Bunlar elma ve armut gibi birbirinden farklıdır.

Sonuç olarak, Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin çoğunluk kararındaki görüş, kadının eş şiddetinden korunması için çağdaş ve modern bir anlayışı yansıtmakla birlikte, ceza mahkemelerinin, aile mahkemelerince verilen tedbirlere ilişkin kararları, sanki bir üst merci gibi tartışarak yorumlamalarına yol açacağı için hatalıdır. Yargıtay Ceza Genel Kurulu da, kararı bu nedenle bozmuştur.⁷⁷

77 Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Esas No: 2009/7-131, Karar No:2009/284, 08.12.2009 günlü kararı. (Karar kartonundan alınmıştır.)

4320 SAYILI KANUN'DA YAPILABİLECEK İYİLEŞTİRMELER NELER OLABİLİR?

4320 sayılı Kanun, kadının eş şiddetinden korunmasında içerik ve amaç olarak devrim niteliğinde olmakla birlikte, kimi önemli eksiklikleri de barındırmaktadır. Kanun'un uygulanmasına ilişkin sorunlar, olanaklar çerçevesinde yönetmelikle çözümlenmeye çalışılmışsa da yeterli değildir. Yasada yapılması gereken iyileştirmeleri kısaca şöylece sıralayabiliriz:

1. Gereğede belirtildiği üzere, yasanın amacı ve kapsamı düşünüldüğünde, tedbirlere karar verilmesi için belge aranması doğru değildir. Ancak uygulamada bazı yargıçlarca aile içi şiddetin belgelendirilmesi istendiğinden bu hususun yasaya konulması düşünülmelidir. Buna karşın zaman kaybı olmayacaksa, başvuranın elindeki bilgi ve belgeler dosyaya konmalıdır. Bu husus yargıcın uygulayacağı tedbirleri, nafakanın takdirini ve miktarını belirlemede yararlı olacaktır.

2. Yasa, sözel olarak sadece fiziksel şiddeti esas almış gibidir. Bu boşluk yönetmelik tarafından ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet eklenerek giderilmek istenmiştir (m. 4/e). Bunlara bir de sözel ve sosyal şiddet de eklenmelidir. Örneğin bir

olayda erkek haftanın belli akşamları kendisi halı saha maçına giderken, evin florasan lambasının düğmesini kadının yetiştiremeyeceği yüksekliğe takarak, kendisi gelinceye kadar karısını karanlıkta oturtmaktadır. Bu olayda da kadının 4320 sayılı Kanun kapsamında korunması gerektiği açıktır.

3. Uygulamada kararın ilgili polis merkezine ulaşmasında sorun yaşanabildiği için, işin aceleliği gözetilerek, Yönetmeliğe, *"Cumhuriyet savcılığınca gerektiğinde koruma kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine olanak tanınır."* (m. 15/2) biçiminde bir düzenleme getirilmiştir. Bunun, *"Mahkeme tarafından kararın bir örneği istekte bulunana verilir."* şeklinde yasaya geçirilmesi yerinde olacaktır.

4. Kanunda kararın kesin olup olmadığı ve başvurulacak merci belli edilmemiştir. Diğer yandan yasada yer almadığı ve nihai karar da olmadığı için koruma kararı temyiz edilemez. Oysa Anayasa'nın 40. maddesi gereği, yargı kararına veya idari bir karara karşı başvurulacak merciin yasada açıkça gösterilmesi gerekir. Temel yasalarda ihtiyati tedbir kararlarına itiraz yolunun düzenlenmiş olmasının nedeni de aleyhine karar verilen tarafa, hukuki dinlenme hakkının en azından sonradan sağlanmasıdır. Aynı nedenle, HMUK'da olduğu gibi koruma kararını öğrenen, şiddet uyguladığı ileri sürülen kişinin kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde aynı mahkemeden kararın yeniden incelenmesini isteyebileceği, başvurunun kararın uygulanmasını durdurmayaacağı ve mahkemenin başvuruyu ciddi görmesi halinde, en hızlı biçimde karşı tarafa tebligat gönderilerek duruşma yapılacağı hususu evrensel dava hakkı kapsamında yasaya eklenmelidir.

5. Kanun'un 1. maddesindeki, *"yukarıdaki hükümlerin uygulanması amacıyla öngörülen süre 6 ayı geçemez."* şeklindeki

tümce, gelişen yeni olaylarda tereddüt yaşanmaması için "bir kerede altı ayı geçemez" olarak değiştirilmelidir.

6. Kadının eş şiddetine boyun eğmesinin önemli nedenlerinden biri ekonomik güçsüzlüğüdür. Bu yüzden, kanunda düzenlenen ve yargıç tarafından takdir edilen nafaka yükümlülüğünün, mağdur eş tarafından tahsil ve takibindeki güçlük göz önünde tutularak, nafakanın 2330 sayılı Nakdi Tazminat Kanunu'nda öngörüldüğü üzere devlet tarafından hemen mağdura ödenip daha sonra şiddet uygulayan eşten alınması, yasanın uygulanması açısından yararlı olacaktır.

7. Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin çift numaralı dosyalarında evden uzaklaştırmayı içeren tedbir kararlarında, evden uzaklaştırılan kişilerin elektrik, su, doğalgaz, kira gibi giderlere ilişkin yükümlülüğünün devam edeceği hususu da yer almaktadır. Bu önlemin yaygınlaşip uygulanması için yasaya alınması, kadının ekonomik çaresizlik nedeniyle şiddete razı olmasını büyük ölçüde önleyecektir. Ayrıca yapılacak bir yasal düzenleme sırasında, 4787 sayılı Kanun'un 6. maddesindeki olanaklarla birlikte değerlendirilerek, gereksinme varsa, şiddet mağduru kadının istihdamının sağlanması, olanaklar ölçüsünde düşünülmelidir. Çünkü kadını şiddete katlanma noktasına getiren nedenlerin en başında çaresizlik duygusu ve ekonomik bağımlılık gelmektedir.

8. Hafta sonları ve diğer tatil günlerinde kadına yönelik eş şiddeti tatil yapmamakta, hatta aile bireyleri daha yoğun bir arada olduğu için şiddet olayları daha sık yaşanmaktadır. Bu nedenle nöbetçi Cumhuriyet savcılarının, tedbirlere hükmedip ilk iş gününde bunu aile mahkemesinin onayına sunması gerekli ve yararlı bir düzenleme olur.

9. Şiddet uygulayan aile bireyinin müşterek konuttan uzaklaştırılması durumunda veya gerekli görüldüğü haller-

de, tedbir süresince çocukların korunması, ve ihtiyaçları da dikkate alınarak velayet hakkının diğer eş tarafından kullanılmasına karar verilebilmesi olanağının yasada yer alması doğru olur.

10. Eş ve aile olma olgusu boşanma ile sona ermekte ise de eski kocalar, boşanmış olsalar dahi karılarının namus bekçiliğini sürdürme eğilimi içerisinde olup zaman zaman kanlı olaylara yol açabilmektedirler. Bu durumlarda kadının boşandığı eşin şiddetinden kurtulamadığı, diğer koruma yollarının -genel düzenlemelerin- yetmediği örneklerle -AİHM'nin, Nahide Opuz/Türkiye kararında olduğu üzere- sıkça rastlanmaktadır. Yasanın kadını, birlikte yaşadığı erkeğin, aynı çatı altında oturmaktan, aynı sofrayı, yatağı paylaşmaktan, ortak çocuk sahibi olmaktan kaynaklanan iktidar ilişkisi nedeniyle meydana gelen şiddetten koruma amacı gözetildiğinde, elbette ki bu durumdaki kadınlar da korunmalı, korunma kararı verilmesi için resmi nikah aranmamalı ve boşanmış kadınların yanı sıra, nikahsız, ancak sürekli birliktelikler de yasanın kapsamına açıkça alınmalıdır.

Ayrıca aşırı bir öneri gibi görülmekle birlikte, 4787 sayılı Kanun'daki aile mahkemelerinin görev alanı, amaca uygun olarak yeniden tanımlanmalı, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'daki ceza hükümlerinin uygulanması da sulh ceza mahkemelerinden alınarak, kararların asıl sahibi olan aile mahkemelerine bırakılmalıdır. Çünkü Nahide Opuz kararı, doğru okunursa, AİHM'nin de kadının eş şiddetinden korunmasında Devlet organlarının bir refleksi olmadığını belirttiği, önlemlerin kopuk kopuk, koordinasyonsuz olarak alındığına işaret ettiği görülecektir. Mevcut durumda sorun sadece asayiş sorunu gibi algılanmakta ve polisye ya da hukuki önlemlerle çözüm aranmaktadır. Oysa çözüm, toplumsal olarak koruma refleksinin oluşturulmasına bağlıdır. Bu

48

da sorunu sahiplerine bırakmakla olur. Polis burada doğrudan çözüm mercii olamaz. Sorunun sahipleri ise alanda sosyal hizmetlere ilişkin sivil ve devlet kurumlarıyla, olay adliyeye bildirildikten sonra aile mahkemeleridir. Ayrıca kadını şiddetten koruyacak önlemleri alacak olan aile mahkemelerinin bu tedbirlerin uygulanmasını da izleyip sorumluluk almaları eşyanın doğasına uygun olacaktır. Kurumlar arası iletişim ve işbirliğinin sağlanması için aile mahkemelerinde bu şekilde bir yetki temerküzü zorunludur.

**KADINA YÖNELİK EŞ ŞİDDETİNİN ÖNLENMESİNE
İLİŞKİN İÇ HUKUKTAKİ DİĞER DÜZENLEMELER
NELERDİR?**

49

Bu düzenlemeler kısaca şunlardır:

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde töre ve namus cinayetleri ile kadınlara yönelik şiddetin sebeplerinin araştırılarak, alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla -11.10.2005 tarihinde- kurulan 853 sayılı Araştırma Komisyonu, çalışmalarını 11 Şubat 2006'da tamamlamıştır.

Raporda ilgili yasalar ve uluslararası sözleşmeler taranmış, çocuk ve kadına yönelik şiddet ayrı ayrı ele alınarak, ülkede bu konudaki genel durum irdelenmiş, kadına ve çocuğa yönelik şiddetin neden ve sonuçları yanında çözüm önerilerine de yer verilmiştir.

Komisyon raporunun TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmesinden sonra, "Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler" konulu Başbakanlık Genelgesi ile şiddete sıfır tolerans yaklaşımıyla ulusal bir kampanya başlatılmıştır.

Genelgenin amacı şöyle dile getirilmiştir:

“Kadın ve çocuklara yönelik şiddet insanlığın gündemindeki yerini korumaktadır. Bu tür şiddetin en acımasız biçimi kanunoyununda “töre cinayeti” olarak tanımlanan kadına yönelik öldürme olaylarıdır. Kadın ve çocuklara yönelik şiddetin ülkemizde de devam ediyor olması yeni ve acil önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır.”

Bu önerilerle ilgili olarak başlatılacak çalışmalarda koordinasyon görevi, kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri konusunda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne verilmiştir.

Başbakanlık Genelgesi doğrultusunda, 4320 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin olarak çıkarılan Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 1.1.2006 tarihli ve 35 numaralı genelgesinde, *“Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında, Cumhuriyet savcılar tarafından aile içi şiddete maruz kaldığının öğrenilmesi halinde, bu konuda herhangi bir şikâyet de gerekmediğinden derhal soruşturmaya geçilmesi, ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesine bildirimde bulunulması, mahkeme tarafından tedbirleri içeren koruma kararının verilmesi durumunda, kararın kanunun amacına uygun olarak infazının sağlanabilmesi için kolluk birimleriyle sıkı işbirliği kurulması”* gerektiği belirtilmiş ve soruşturma için şikâyet gerekmediği ve derhal işlem yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

İçişleri Bakanlığı'nın, 2005/123 (EGM 2005/94) sayılı ve 2.12.2005 tarihinde yayınlanan genelgesi ise, aile içi uyuşmazlıklara karışmamayı ilke edinen, barıştıran, baba polis yaklaşımına bir tepki niteliğindedir. Geleneksel bakış açısının değiştirilmesi ve mağdur odaklı bir yaklaşım sergilenmesi gerektiği belirtilmektedir.

Yine İçişleri Bakanlığı'nın, 2007/8 (EGM 2007/6) sayılı, 04.07.2006 tarih ve 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi'ne işlerlik kazandırmak amacıyla çıkarılan genelgede, kadına

yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin alınacak önlemler yer almıştır. Buna göre, “Özellikle kadınlara yönelik şiddetin sonucu olarak ortaya çıkan töre ve namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik olarak, illerde valilerin veya görevlendireceği vali yardımcısının, ilçelerde kaymakamların başkanlığında kolluk kuvvetleri, mahalli idareler, sosyal hizmet birimleri, meslek kuruluşları, sağlık müdürlükleri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile gerekli görülmesi halinde diğer kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile komiteler oluşturularak, tespit edilen çözümlerin işbirliği içerisinde hayata geçirilmesi sağlanacaktır”.

Bir diğer önemli düzenleme ise, Ailenin Korunması-na Dair Kanunun Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik'tir. (Resmi Gazete, 1.3.2008)

Yönetmelik, yasanın boşlukta bıraktığı birçok alandaki düzenlemeleriyle uygulamacılara ışık tutmuş, yasanın uygulanmasını amaca uygun biçimde kolaylaştırmıştır.

Kadına yönelik şiddet tüm hızıyla sürdüğüne göre, karşı çabaların da devam etmesi kaçınılmazdır. Nitekim CEDAW'ın, 4. maddesindeki düzenlemede, kadın erkek eşitliğini olgusal olarak (*de facto*) sağlamak amacıyla devletlerin geçici ve özel önlemler alması zorunluluğunu dile getirilmişti. Bu gereklilik doğrultusunda, kadın hareketinin 1990'lı yıllardan beri üzerinde çalıştığı, “Eşitlik Çerçeve Kanunu” çabalarının ve AİHM'nin Nahide Opuz/ Türkiye Davası kararının da etkisiyle TBMM tarafından, 5840 sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu 23. 3. 2009 tarihinde kabul edilmiş⁷⁸ ve komisyon kurulmuştur.

⁷⁸ RG, 24 Mart 2009 Salı, Sayı: 27179.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (BM) BELGELERİNDE AİLE İÇİNDE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİ KONUSU NASIL YER ALMIŞTIR?

BM tarafından, İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Üçüncü Dünya Kadın Konferansı Nairobi İleriyeye Yönelik Temel Stratejileri, Dördüncü Dünya kadın Konferansı Belgeleri (Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve sonuç belgesi) gibi uluslararası belgelerde kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik politikalar üretilmesi, uygulama ve izleme mekanizmaları kurulması hedeflenmiştir.

Birleşmiş Milletlerin kuruluş felsefesine uygun olarak, kadına karşı binlerce yıldır süregelen haksızlık, başlangıçta ayrımcılık ve eşitlik temelinde görülürken, süreç içinde bunun en önemli ayağının kadına yönelik şiddet olduğu fark edilmiş ve *Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı (1975-1985)* boyunca, kadın hareketinin çabaları sonucu konu gündeme taşınmıştır. İlk kez 1980 yılında Kopenhag'da yapılan *İkinci Dünya Kadın Konferansı*'nda aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin bir ilke kararı kabul edilmiştir. Ancak aile içinde çoklukla kadına, çocuklara ve diğer güçsüz bireylere yönelik olan şiddetin, nihayet kadın ile erkek arasındaki adil olmayan güç ilişkisinin sonucu olduğu 1993'te *Viyana İnsan Hakları Bildirgesi*'nde yer almıştır. Konferansın en önemli so-

nucu 1994 yılında, İnsan Hakları Komisyonu'nca kadına yönelik şiddetin sebep ve sonuçlarını araştırmak üzere özel raporatör atanmasıdır.

1995 yılında Pekin'de 189 ülkenin katılımıyla düzenlenen *Dördüncü Kadın Konferansı*'nda kabul edilen *Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu*'nda kadına yönelik şiddetin, hem kadınların insan hakları ihlali olduğu hem de kadınların insan haklarından yararlanmalarının önünde çok büyük bir engel oluşturduğu benimsenmiştir. Bu konferansın önemi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için devletlerin sorumluluk alması gerektiğinin vurgulanmasıdır.⁷⁹ Çünkü "*Geleneksel medeni ve siyasi haklar yaklaşımının, kadınları en çok tehdit eden hak ihlallerine uzun süre duyarız kaldığı, kadınların bütün dünyada en fazla ezildikleri alan olan ev ve aile ortamlarında vuku bulan ihlalleri 'mahremiyet hakkı' adına çok defa kapsam dışında tuttuğu bir gerçektir.*"⁸⁰ Öyleyse kadına yönelik şiddetin, ayrımcılığın önünde en büyük engel ve bir insan hakkı ihlali olduğunun kabulü önemli bir kazanım olduğu gibi, devletlerin bu alanda sorumlu tutulması, hatta uluslararası denetim mekanizmalarının oluşturulması, tarihin derinliklerinden beri süre gelen bu haksızlığın giderilmesi yolunda son yıllarda gerçekleşen önemli adımlardır. Bu adımlar Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği belgeleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁷⁹ Bakırcı, Kadriye / Yalçın, Türkan / Uygur, Gülriz yönetiminde gerçekleştirilen ve "*Kadına Yönelik Aile İçinde Şiddetle Mücadele Projesi, Uluslararası Belgeler*", adıyla Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü yararına eğitim çalışmaları için rapor haline getirilmiş, yayınlanmamış çalışma, Ankara 2007, s. 2.

⁸⁰ Acar, Feride, "*Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Yükümlülükler*", *20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek*, Editör: Oya Çitçi, Türkiye Ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 285 Birinci Baskı, Ankara Kasım 1998, s. 25.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADININ STATÜSÜ KOMİSYONU'NUN ETKİNLİKLERİ NELERDİR?

Birleşmiş Milletler'in kuruluşunun ardından, ana organlarından olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'e bağlı olarak cinsiyete dayalı eşitsizliği önlemek amacıyla Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur. Komisyon, İnsan Hakları Bildirisi'nde, cinsiyete ayrımı yapmaksızın kadınlarla erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ilkesinin yer almasında etkili olmuştur. İnsanların eşitliği ve insan hakları düşüncesinin temel belgesi olan 1789 Fransız İhtilali'nde böyle bir ifadenin yer almadığı düşünüldüğünde bunun önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Komisyonun, kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda gerçekleştirdiği diğer önemli çalışmalarından bazıları şunlardır: *Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi 1952'de, Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi 1957'de, Evlilikte Rıza ve Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kayıt Altına Alınması Konusundaki Sözleşme* ise 1962'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. BM Kadına Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Tasfiyesi Sözleşmesi CEDAW'ın, 1979'daki kabulü ise, Komisyon'un çalışmalarının en önemli sonucunu

oluşturmuştur. Ancak CEDAW, 3 Eylül 1981 tarihinde "şiddet" konusuna açıkça yer vermeden yürürlüğe girmiştir. Bu nedenle CEDAW Komitesi, 19 maddelik Genel Tavsiye Kararı ile kadına karşı şiddeti ayrımcılıkla ilişkilendirip devletleri şiddeti önlemekle sorumlu tutmuştur. Hükümetler CEDAW Resmi Raporları'nda şiddet konusuna yer vermekle yükümlü kılınmıştır.

**BM KADINA YÖNELİK HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN
TASFİYESİ SÖZLEŞMESİ (CEDAW)'NİN AYIRICI
ÖZELLİĞİ ÇERÇEVESİNDE KOMİTEYE HANGİ
OLANAKLAR TANINMIŞTIR?**

Dünya ölçeğinde kadına karşı ayrımcılığın önlenmesinde yol gösterici olan bu sözleşme, Türkiye tarafından usulüne uygun şekilde onaylanmış ve 19 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe konmuş olup 1986 yılından beri iç hukukun parçasıdır. 2009 yılı itibariyle Birleşmiş Milletler'in 192 üyesinden 186 devletin onayladığı Sözleşme'yi, Amerika Birleşik Devletleri'nin 17 Temmuz 1980'de imzalamış, ancak henüz onaylamamış olması dikkate değerdir.⁸¹

Sözleşme, taraf devletlere kadınlara karşı ayırımın tüm uygun yollardan yararlanarak gecikmeksizin ortadan kaldırılması görevini verir. Sözleşme'nin uygulanmasını güçlendirmek için Sözleşme Komitesi'ne şikayet hakkını sağlayan ve ilgili ülkenin rızasıyla inceleme yetkisini veren ihtiyari protokol 1999 yılında kabul edilmiştir.

Sözleşme'nin amacı, kadına yönelik ayrımcılığın hukuk sistemi yanında toplumsal yaşamdan da kaldırılmasıdır. "Çıkış noktası, eşitlik değil, ayrımcılığın yok edilmesidir ki bu son dere-

⁸¹ Moroğlu, Nazan, *a. g. e.*, s. 9.

ce önemli bir farktır.”⁸² Kadınların yaşamın her alanında erkeklerle eşit haklara sahip olması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaşama geçirilmesi hedeflenmiştir. Diğer insan hakları belgelerinde de bu hususlara değinilmekle birlikte, “CEDAW’ın ayırıcı özelliği başka metinlerde genel olarak insana garanti edilen hakların burada özellikle kadın için altının çiziliyor olmasıdır. Sözleşme kapsamında kadınların haklarının en çok tartışma konusu edildiği ve en fazla ihlalinin söz konusu olduğu alanlar net şekilde belirlenmekte (siyaset, evlilik, aile, eğitim, sağlık, medya, kırsal, alan vb.), buradaki hakların ne olduğu konusuna açıklık getirilmektedir. Bu niteliği ile metne kadınlar için bir haklar bildirgesi, devletler için de bir yükümlülükler manzumesi olarak bakılmaktadır.”⁸³

Sözleşme’nin 1. maddesinde kadınlara yönelik ayrımcılık; “Kadınların medeni durumuna bakılmaksızın, kadın erkek eşitliğine dayalı olarak yaşamın her alanında insan haklarının tanınmasını, kullanılmasını, yararlanılmasını, engelleyen veya ortadan kaldıran, cinsiyete dayalı olarak yapılan herhangi bir ayırım, dışlama ve veya sınırlama” olarak tanımlanmıştır. Ülkemiz yargı organlarınca sözleşmenin bu maddesi, özellikle boşanmış ya da yakın yaşam arkadaşlığı –nikahsız birliktelik– yaşayan kadınların eş şiddetinden korunmasına ilişkin olarak gerekçelerde yer almıştır.⁸⁴

⁸² Acar, Feride, a. g. m., s. 27.

⁸³ Acar, Feride, a. g. m., s. 27.

⁸⁴ Bkz. Ankara 8. Aile 2008/108 D. İş Esas 2008/107 D. İş ve 18.12.2008 günlü kararı; ayrıca 47. soruda tartışılan Yargıtay 7. Ceza Dairesi’nin kararında da konuya ilişkin bölüm şu şekilde idi: “Ayrıca ülkemiz Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme’yi imzalayıp onaylamıştır. Anılan sözleşmenin 1. maddesine göre “kadınlara karşı ayırım deyimi, kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel öz-

Devletlerin, sözleşmeyi yaşama geçirmesini sağlamak ve bunun denetimi için Sözleşme'nin 17. maddesi ve devamında, Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi'nin kurulması, görevleri ve çalışma yöntemleri yer almaktadır. Komite kadın hakları konusunda uzman 23 üyeden oluşur.⁸⁵ Komite tarafından oluşturulan bir çalışma grubunun hazırladığı Ek Protokol, Komisyon tarafından kabul edildikten sonra BM tarafından imzaya açılmış ve 22.12. 2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.⁸⁶ Protokol, sözleşmenin güzel duygu ve niyetleri ifade eden özlü bir metin olmasından öte yaşama geçirilmesi için devrim sayılabilecek olanaklar içermektedir. Komite, CEDAW İhtiyari Protokolü çerçevesinde yapılan kişisel başvurular ile bu alanda yargı içtihatları geliştirmiştir.

CEDAW Komitesi inceleme sonucunda ihlal ile suçlanan ülkeyi, gerekli önlemleri almaya ve şikayette bulunan birey veya grupların haklarına zarar vermekten kaçınmaya çağırabilmektedir.⁸⁷ Bireysel başvurunun ülkelerin uluslararası prestijinin sarsılmaması açısından caydırıcı olacağı kuş-

gürlüklerin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet ya da kısıtlama anlamına gelecektir." 16. maddede ise "Tarafların Devletlerin kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayırımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacakları" düzenlenmiştir. (...) Bu durum karşısında, 4320 sayılı Kanun'un yalnızca nikah bağına dayalı aileleri koruduğunun kabulü, anılan sözleşmeye de aykırılık oluşturacaktır."

⁸⁵ Profesör Feride Acar, 1991 ve 1997 yıllarında komitede üye olarak çalışmış, 2003 yılında da oy birliğiyle başkan seçilmiştir." Moroğlu a. g. m., s. 20, dn. 28.

⁸⁶ Türkiye tarafından, 8 Eylül 2002'de imzalanan ek ihtiyari protokol, 30 Temmuz 2002'de onaylanmış, 29 Ocak 2003'de yürürlüğe girmiştir. Bkz. 18 Eylül 2002 tarih ve 24880 sayılı *Resmî Gazete*.

⁸⁷ Işık, a.g.e., s. 75.

kusuzdur. İhtiyari protokol bu haliyle dahi Sözleşme'nin etkinliğini sağlayacak ve Sözleşme'nin güvenceye aldığı hak ve özgürlüklerin uluslararası denetimi açısından çok önemli bir adım olacaktır.

CEDAW Komitesi 1989 yılındaki 8. Oturum, 12 numaralı Genel Tavsiye Kararı'nda, üye devletlerin kadınların şiddetten korunması için yükümlülüğü olduğunu ve ülke raporlarında bu yönde geliştirdikleri tedbirleri rapor etmelerini istemiştir. Komitenin 19 no.lu tavsiye kararında ise şiddetin en önemli sebeplerinden birinin kadına yönelik ayrımcılık olduğunu ilk kez vurgulamış, böylece sözleşmenin içeriğini yeniden tanımlamıştır.

BM Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi Ocak 2006 oturumunda Türkiye'den Ek İhtiyari Protokol çerçevesinde yapılmış olan ilk kişisel başvuruyu karar bağlamıştır. Mesleğini türbanıyla sürdürmek isteyen ve bu nedenle işinden atılan öğretmen (R. K.) kadınlara karşı ayrımcılık mağduru olduğu iddiası ile Türkiye'yi CEDAW Komitesine şikayet etmiştir.⁸⁸

Türkiye, Türk Medeni Kanunu'nun evlilik ve aile ilişkilerini düzenleyen hükümleri ile çeliştiği gerekçesiyle Sözleşme'nin 15/2-4, 16/1-c, d, f, g maddelerine ve uluslararası tahkim konusunda 29/1. maddesine çekince koymuş; 9/1 maddesine de Türk Vatandaşlık Kanunu'yla bağdaşma-

⁸⁸ Moroğlu, *n. g. e.*, s. 58; "Özetle; CEDAW Komitesi, şikayetçi R. K.'nın (İhtiyari Protokol'e göre şikayetçinin tüketmesi gereken) iç hukuk yollarını kullanırken, Türkiye'deki yargı sürecinin hiçbir aşamasında kadınlara karşı ayrımcılık iddiasını öne sürmediğini, bu iddiayı ilk defa CEDAW'a başvururken kullandığını belirterek, iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğu kararına varmıştır."

dığına ilişkin beyanda bulunmuştur. Ancak Dışişleri Bakanlığı Çok Taraflı Siyasi İşler Genel Müdürlüğü'nün 29 Haziran 1999 tarihli yazısı ile Daimi Temsilcimiz aracılığıyla, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bu çekincelerin kaldırıldığı, bildirilmiştir. Aynı yazıda 29. maddenin 1. fıkrasına konulan çekincenin sürdüğü yer almış ise de öğretilerdeki haklı eleştiriler⁸⁹ sonucu kaldırılmıştır. CEDAW için artık çekincesiz olarak Türk hukukunun bir parçasıdır diyebiliriz.

⁸⁹ Moroğlu, *a. g. e.*, s. 33-34. "Ne yazık ki, ekonomik çıkar gruplarının baskısıyla bir gecede Anayasa'yı değiştirterek kamu hizmetlerine ilişkin imtiyaz sözleşmelerinde uluslararası tahkim yoluna cevaz verenler, sosyal konularda, kişisel hak ve özgürlüklerde aynı hassasiyeti ve kararlılığı göstermeyip, özellikle kadın haklarıyla ilgili uluslararası sözleşmelerdeki tahkim konusunda koymuş oldukları çekincenin devamında ısrarlı olabilmektedirler."

20 Aralık 1993 tarihli Kadına Yönelik Şiddetin Tasfiyesi-ne Dair Bildirge, Kadına Karşı Her Türden Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'nde, kadınlara karşı şiddet kullanımına açıkça yer verilmemesine gösterilen tepkiler üzerine kaleme alınmıştır. Bir anlamda ayrımcılığın en önemli aracı olan şiddetin somutlaştırılması, kaynaklarının açıkça sergilenmesi hedeflenmiş, bununla yetinilmemiş, adeta üye devletlere mücadele edecekleri alanlar da gösterilmiştir.

Bildirge'ye göre kadınlara karşı şiddet, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlikçi olmayan güç ilişkilerinin tarihsel bir göstergesidir. Bu güç ilişkisi erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurulmasına ve kadınlara ayrımcılık yapılmasına yol açtığı gibi kadınları zorla bağımlı bir konuma sokmanın önemli toplumsal mekanizmalardan biridir.

PEKİN DEKLERASYONU VE EYLEM PLATFORMLARININ HEDEFLERİ NELERDİR?

4-15 Eylül 1995'te, Pekin'de 189 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilen Dördüncü Kadın Konferansı'nda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu devletler açısından bir taahhütler konferansıdır.

Ülkemiz Pekin Eylem Platformu ilkelerini hiç çekince koymadan kabul ederek taahhütlerde bulunmuştur. Ülkemiz bu taahhütlerden bazılarını yerine getirmek için harekete geçmiştir. Bunların başında 1997 yılından itibaren sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitim gelmektedir. Ayrıca Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda, barolar, üniversiteler, meslek kuruluşları, siyasi partiler, sendikalar ve kadın kuruluşlarının temsilcileriyle birlikte bir eylem planı hazırlanmıştır.

5-9 Haziran 2000 tarihleri arasında BM'de gerçekleştirilen Pekin + 5 özel oturumuna Türkiye'den ilk kez kadın kuruluşları temsilcileri de katılmıştır. Türkiye, sonuç belgesinde yer almasını sağladığı, evlilik içi tecavüzün kadına yönelik şiddet türleri arasında sayılması olgusunu iç hukukunda da gerçekleştirmiştir. Buna karşın erken ve zorla evlendirmeye

nin ve namus cinayetlerinin kadına karşı şiddet kapsamında yer alması sağlanamamıştır.

28 Şubat-11 Mart 2005 tarihleri arasında yine BM’de gerçekleştirilen Pekin + 10 toplantısında, ağırlıklı olarak kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve kadın ticaretinin önlenmesi konuları ele alınmıştır. Pekin +15 toplantısı ise 1 -12 Mart 2010 tarihleri arasında, kadının insan hakları alanında yaşanan gelişmeleri gözden geçirip gerekli kararları almak üzere BM Kadının Statüsü Komisyonu’nda gerçekleşmiştir.

Anayasa'nın 90. maddesi, uyarınca, *"Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır."* Sözleşme'nin onaylanmasının veya katılımın bir kanunla uygun bulunması için, Cumhurbaşkanınca imzalanmasının ardından (Anayasa m. 104/2 a) Sözleşme'nin Türkçe ve hazırlandığı yabancı dildeki tam metni ve konulmuşsa çekincelerle birlikte *Resmî Gazete'*de yayınlanması işleminin tamamlanması gereklidir. (Anayasa m. 90)

2004 yılında 90. maddede yapılan değişiklikle, usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası anlaşmalarla, kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyumsuzluklarda milletlerarası anlaşma hükümlerinin esas alınacağı kabul edilmiştir. Ayrıca, *"2004 yılında yapılan Anayasa değişikliği sonrası, genel yetkili mahkemeler verdikleri kararlarda yalnızca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin hükümlerini değil, aynı zamanda Sözleşme hükümlerinin yorumu niteliğindeki AİHM kararları-*

nı da göz önünde bulundurmak zorundadır. Özellikle, Türkiye'nin 2002 ve 2003 yıllarında CMK ve HMUK'da yaptığı değişikliklerle Strasbourg Mahkemesi'nin belirlediği ihlal kararlarının ceza, hukuk ve idari yargılama usulünde yeniden yargılama sebebi olarak kabul edilmesi, AİHM içtihatlarına iç hukukta normatif bir değer kazandırmıştır.”⁹⁰

90 Başlar, Kemal, *Türk Mahkeme Kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, Şen Matbaa, Ankara, Nisan 2008, s. 6. (HUMK'nın, İadei Muhakeme başlıklı, 445. maddesine 23.1.2003 tarihinde, 4793 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle eklenen 11. fıkraya şöylece: "Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'nin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması."

ULUSAL EYLEM PLANLARINDA KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÖNLENMESİ HEDEFLERİ NELERDİR?

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla, ilk Ulusal Eylem Planı, 1997 yılında o zamanki adıyla Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün önderliğinde sivil toplum ve akademisyenlerin geniş katılımıyla hazırlanmıştır. Aynı biçimde 2007-2010 Eylem Planı da Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün koordinasyonunda, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve kadına yönelik şiddet konusunda mücadele eden sivil toplum kuruluşlarının katkısıyla gerçekleşmiştir. Eylem Planı, kısa (2007-2008), orta (2007-2009) ve uzun vade (2007-2010 ve sonrası) olmak üzere üç uygulama dönemini kapsamaktadır.

1997 tarihli eylem planından bu yana, tüm eylem planlarında istikrarlı biçimde dile getirilen hedefler çerçevesinde, özellikle yasal düzenlemeler konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan en önemlileri, yeni Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun'un yapımı sırasında kadın örgütlerinin yoğun çabalarıyla, kadına yönelik ayrımcılığın kaldırılması ve aile içindeki tecavüz gibi kadına yönelik şiddetin cezalandırılmasına ilişkin olarak önemli değişikliklerin gerçekleştirilmesi-

dir. TMK'da ise kadının erkekle yasa önündeki eşitliği, yeni mal rejiminden faydalanma tarihine ilişkin kısıtlama ve soy ismini kullanma hakkı gibi bir iki husus dışında sağlanmıştır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için çok önemli adımlardan biri de 14 Ocak 1998'de 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun'un çıkarılmış olmasıdır. Öte yandan, çalışma yaşamında gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle, kadına uygulanan ekonomik şiddetin yanında, işyerinde uygulanan cinsel taciz de önlenmek istenmiştir. Örneğin, 20 Mayıs 2003'te kabul edilen İş Kanunu'nun 24. maddesinde "*işyerinde cinsel tacizin*" işçinin iş sözleşmesini derhal feshedebilmesi için haklı neden oluşturduğu kabul edilmiştir.

Yukarıda örnek olarak sunduğumuz yasal düzenlemeler yanında, devletin kadına yönelik aile içindeki şiddetin önlenmesine ilişkin olarak ilgisinin kararlılıkla sürdürdüğü Avrupa Konseyi Türkiye İçin İlerleme raporlarında da görülmektedir.

Ekonomik ve sosyal gelişmişlik farkı, yoksulluk, eğitimsizlik, kadına yönelik geleneksel olumsuz bakış, olumsuz dini referanslar gibi etkenler, toplumlar arasındaki sayısal farklılıklarda etkili olmasına karşın, kadına yönelik şiddet evrensel bir sorundur. Bunun bireylere ve toplumlara verdiği zararın algılanması ve çözülmesi için gelişmiş ülkeler ve uluslararası örgütler etkili ve sonuç alıcı çabalara girmişlerdir.

Ülkemiz de uluslararası konjonktüre uygun olarak ve kadın örgütlerinin çabasıyla özellikle hukuk alanında kadına karşı ayrımcılığın ve aile içi şiddetin önlenmesi için önemli adımlar atmıştır. Artık kadına yönelik aile içindeki şiddet mahrem bir alan değildir. Devlet bu konuda şiddet görenden yana taraf olduğunu yaptığı hukuksal düzenlemelerle ilan etmiştir. Yine de aile içinde kadına yönelik şiddet, töre cinayetleri ve namus cinayetlerinde giderek artan bir tırmanış vardır. Türkiye kadını şiddetten etkili koruyamadığı için AİHM tarafından tazminata mahkum edilen tek ülkedir. O zaman gösterilen çabaların sorunu çözmek için yetmediği anlaşılmaktadır ve daha kapsamlı bir bakışa gereksinim vardır.

Örneğin kadına yönelik aile içi şiddetin artışında Türkiye'nin tarım toplumu olmaktan çıkışı, köyden kente göç olgusu önemli bir etkidir. Çünkü geleneksel ilişki, yardım ve dayanışma mekanizmaları ile varlığını sürdürmüş aileler, günümüzün değişen toplum yapısı içinde, artık yalnız ve olumsuzluklar içindedirler. Anayasa'nın 2. maddesindeki sosyal devlet niteliği doğrultusunda, topluma ve aileye koruyucu ve geliştirici hizmetleri etkili ve verimli olarak sunan kurumlar geliştirilememiştir. Geçiş toplumu dinamiklerinden kaynaklanan göç olgusu ve ekonomik, sosyal krizler sürecinde aileler yalnızlaşmış desteksiz kaldığı gibi varlıklarını sürdürmede, ekonomik ve sosyal sorunlarını çözmek için gerekli bilgi, bilinç ve güçten yoksundur.⁹¹

Buna karşın Türkiye'de aile içinde kadına yönelik şiddet, başlı başına suç merkezli, yani asayiş sorunu olarak görülmemekte, bataklığın kurutulması yerine sivrisineklerin peşinde koşulmakta ve her gün artan sayıdaki suçla baş edebilmek için daha fazla polise, ceza mahkemesine ve ceza evlerine gereksinim duyulmaktadır. Ağaçlara odaklanılıp orman görülemediği için de bu kısır döngüden çıkılamamaktadır.

Oysa aile içinde kadına ve çocuğa yönelik şiddetin temelinde, kadını erkeğin malı gibi gören, "karımı döverim de severim de" de somutlaşan erkek egemen anlayış vardır. Sorunun çözümü için aile içindeki ve toplumsal yaşamdaki kadınla erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkisinin dengelenmesi gereklidir. Bu da yasaların önündeki eşitliğin yanı sıra, ayrıca toplumsal, ekonomik yapıda, istihdamda ve özellikle karar mekanizmalarında kadının güçlendirilmesiyle, yani pozitif ayrımcılığın yaşama geçirilmesiyle olanaklıdır.

⁹¹ Karınca, Eray, "Sorun Çözmek Yerine Dosyayı Karar Bağlama", *Radikal*, 25 Nisan 2010, s. 2.

AİLENİN KORUMASINA DAİR 4320 SAYILI KANUN'DA UYGULAMADAN KAYNAKLANAN SORUNLAR NELERDİR?

Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Dair 4320 sayılı Kanun, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için atılmış güçlü bir adımdır. Bu yasa ile eldeki mevcut diğer düzenlemeler birlikte kullanılarak kadına karşı şiddetle mücadele olanaklıdır.

Yasa, bazı mahkemelerce boşanmış ve yakın yaşam arkadaşlığı konumundaki kadınların eş şiddetinden korunmasına ilişkin kararlarında yaptıkları üzere kapsam olarak genişletilmeye elverişlidir. Ancak, uygulama birliği sağlanması için bu konumdaki kadınların da korumadan yararlanacağı hususu yasada açıkça yer almalıdır. Aynı şekilde yasadaki eksikliklerin giderilmesi önemli olmakla birlikte, asıl sorun uygulamadadır. Örneğin, aile içi şiddet olaylarında, Cumhuriyet Başsavcılığı'nda şüphelinin ifadesinin alınmaması gibi çeşitli nedenlerle evrak bekletilmemeli, aile içi şiddetin acele niteliği gereği dosya hemen aynı gün aile mahkemesine ulaştırılmalıdır. AİHM'nin, Nahide Opuz Davası'nda Türkiye'yi, mağdurları etkili biçimde korumadığı için tazminata mahkûm ettiği anımsanırsa, etkili korumanın, ancak za-

manında koruma olacağı gözetilmeli ve kolluk ile savcılarının bu konudaki duyarlılıkları mutlaka sağlanmalıdır.

Aile mahkemelerince verilen koruma kararının ve tedbirin içeriğinin, infazda sıkıntı yaşatmayacak şekilde, mağdurun yeniden şiddete uğramasını engelleyecek nitelik ve açıklıkta yazılması da çok önemlidir. Mahkemece verilen tedbir, ailenin durumuna, somut olayın özelliğine uygun ve herkesçe kabul edilebilir olmalıdır.

Açılmış bir boşanma davasında koruma tedbiri istemek olanaklıdır. Ancak herhangi bir nedenle başka bir mahkemeden korunma istenmişse, koruma tedbirinin acele işlerden oluşu, şiddetin o an için, hemen bıçakla kesilir gibi önlenmesi gerekliliği nedeniyle kesinlikle birleştirme kararı verilmelidir. Aksi tutum başvuruyu yapan kadının, dosya boşanma davasına bakan hâkim önüne gidinceye değin şiddet görme tehlikesinin devamına göz yummak olur ki yasanın korumak istediği değerle bağdaşmaz. Ancak, tedbire ilişkin verilen kararın yeniden incelenmesi isteniyorsa, şiddet tehlikesinin o an için önlenmesi söz konusu olmayacağı için, konunun boşanma davasında daha derinlemesine inceleneceği de göz önünde tutularak somut olayın özelliğine göre birleştirme kararı verilebilir.

Geliri olmayan kadınları yasadan yararlanmak için başvurmaktan alıkoyan en önemli neden, kusurlu kişinin evden uzaklaştırılması halinde evin giderlerini karşılayamayacağı endişesidir. Yönetmelik, *"Bu tedbirin uygulanması, kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyinin, uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel değildir. Hâkim uzaklaştırılan kişinin bu tür yükümlülüklerinin devamına karar verebilir"* (m. 8/2). şeklindeki hükmüyle bu, çok önemli boşluğu doldurma-

58

ya adaydır. Böylece ekonomik yönden kusurlu eşe bağımlı olan diğer eş, (çoğunlukla kadın) evden uzaklaştırma kararıyla elektriksiz, susuz ve açıkta kalma tehlikesinden korunmuş olmaktadır. Mahkeme kararlarında bu hükmün işletilmesi sağlanmalıdır.

Öte yandan şiddet mağduru kadınlar yasa kapsamında kendilerine tanınan koruma mekanizmalarını ve haklarını bilmemektedir. Sistemin iyi işlemesi için şiddet mağduru kadının, daha başvuru aşamasında bir sosyal çalışmacıyla görüştürülmesi ve bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

ANAYASA VE DİĞER YASALARDA KADINA
YÖNELİK AYRIMCILIK VE ŞİDDETE GÖZ YUMAN
DÜZENLEMELER HANGİLERİDİR?

59

4320 sayılı Kanun'un uygulanmasında sorunlar olduğu gibi Anayasa ve diğer yasalarda da hâlâ ayrımcılık ve şiddete göz yuman düzenlemeler vardır. Örneğin, Anayasa'da kanun önünde eşitlik başlıklı 10. maddede, 7.5.2004 tarihinde eklenen: "*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.*" şeklindeki ikinci fıkra, pozitif ayrımcılığa doğru atılan önemli bir adım olmakla birlikte eşit konumda ve güçte olmayanların, yasa önünde eşit olmalarının rekabet ortamında bir yararı olmayacağı açıktır. Öyleyse kadınların istihdam, siyaset, eğitim gibi çeşitli alanlarda karşılaştığı engellerin aşılması ve toplumsal gelişme için pozitif ayrımcılık benimsenmelidir. Bunun için Anayasa'ya olumlu ayrımcılık uygulanmasının imtiyaz sayılmayacağına ilişkin bir tümce konmalıdır. Yine olumlu ayrımcılığın yaşama geçirilmesi, gerçek eşitliğin sağlanması amacıyla "*Seçme ve Seçilme ve Siyasi Faaliyette Bulunma*" başlıklı 67. maddenin 2. fıkrasına, "*Her bir cinsin eşit oranda temsil ve katılımını sağlayacak şekilde özel önlemler alınarak*" ifadesi eklenmeli; aynı doğrultuda seçim ve siyasal partiler yasalarında, kadın-

ların erkeklerle eşit oranda temsilinin sağlanması için gerekli düzenlemeler ivedi olarak yapılmalıdır.

Anayasa'nın 41. maddesine 3.10.2001 tarihinde, 4709 sayılı Kanun'la eşler arası eşitlik fıkrası eklenmiştir: "*Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.*" Buradaki eşitliğin, yasalar önündeki eşitlik olarak algılanması doğrudur. Nitekim bu düzenlemeden sonra çıkarılan Medeni Kanun'da, önceki yasada var olan, "*Erkek evin reisidir.*" biçimindeki düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak, 41. maddedeki bu düzenleme sadece ailede eşitlikle sınırlı olup yaşamın her alanında eşitliğin sağlanmasına dayanak oluşturmaz. Aile dışında da yaşamın tüm alanlarında kadın ile erkek eşitliğini gerçekleştirilecek düzenlemeler yapılmalıdır.

Ceza Kanunu'nda ise feodal yapıdaki aşiret sisteminin sürdürülmesi için işlenen öldürmeler nitelikli olarak kabul edilip cezanın artırılmasına karşın, erkeğin kadın üzerindeki iktidarını sürdürmeyi amaçlayan namus cinayetleri bu kapsama alınmamıştır. Oysa her ikisinde de kadının, erkek egemen sistem tarafından denetlenmesi söz konusudur ve namus cinayetleri halen Türkiye'de en önemli, en sık rastlanan kadının, insan hakkı ihlalidir. Öyleyse namus cinayetleri, TCK m. 82'deki diğer nitelikli adam öldürmelerle birlikte yer almalı ve haksız tahrik indirimine neden olabilecek ifadeler ayıklanmalıdır.

Ceza yasasında kadının, insan hakları açısından bir diğer olumsuz düzenleme de gençlerin cinsel ilişkilerini şikayete dayalı olarak cezalandıran, yeni TCK'nın 104. maddesidir. Bu maddeye dayanarak, ebeveynler ile okul yöneticileri ve öğretmenler gibi üçüncü kişiler de genç insanların kendi istekleriyle yaşadıkları cinsel ilişkilerinin cezalandırılmasını, dolayısıyla bekaret kontrolünü isteyebilmektedir. TCK'da,

bekâret kontrolü amaçlı genital muayenenin yapılması için kadının rızasının aranması koşulu yer almalıdır.

Medeni Kanun çıkarılırken, kadın örgütlerinin tüm çabalarına karşın, kadının soyadını kullanmasına ve mal paylaşımına ilişkin konularda ayrımcılık güden maddelerin yer alması önlenememiştir.

TMK'nın 187. maddesi değiştirilerek, kadının evlense bile yalnızca kızlık soyadını kullanmaya devam etmesine olanak tanınmalıdır. Bu konunun eşlerin insiyatifine bırakılması yerinde olur.

Yeni Medeni Kanun ile edinilmiş mallara katılma rejimine geçilmiştir (m. 202). Bu rejim, evlilik süresince edinilmiş tüm malların değerinin boşanma durumunda eşit paylaşılması esasına dayanır. Ne var ki Yürürlük Kanunu'nun 10 maddesine, yasanın TBMM'deki görüşmeleri sırasında yapılan bir eklemeye, mevcut evlilikler için düzenlemenin yasanın yürürlüğe girmesinden sonraki mal edinimlerini kapsaması sağlanmıştır. Böylece yasanın yürürlüğe girmesinden önceki haksız konumların devamına olanak tanınmıştır. Bunun hukuk güvenliğine, adalet ve hakkaniyete aykırı olduğu kuşkusuzdur. Ayrıca ülkemizin imzaladığı Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'ın 2. ve 16. maddelerinin karşılanması için de edinilmiş mallara katılma rejimi yönünden Türk Medeni Kanunu'nun 10. maddesi, yasanın yürürlük tarihi olan Ocak 2002'den önceki dönemi de kapsayacak biçimde değiştirilmelidir.

Yine, Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin (a) bendi uyarınca Belediyelere getirilen sığınma evi kurma yükümlülüğünün uygulanması izlenmeli ve parasal kaynağını sağlayacak araçlar oluşturulmalıdır.

Türkiye’de kadını aile içi şiddetten koruma konusunda gazetelere yansıyan haberler iç açıcı değildir. Örneğin, kocası tarafından kulağı kesilen kadın, kırk gün sonra ayrı kocaya verilmekte⁹² ya da küçük çocuklarına porno film seyrettirip bu filmlerde oynatmak isteyen babanın yaşadığı eve, çocuklar ve kadın, boşanma kararının ardından dönmek zorunda bırakılmaktadır.⁹³ Buna, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)’nin kadının etkili korunmadığı için verdiği mahkûmiyet kararını da eklediğimizde, ülkemizin kadını aile içi şiddetten korumak yerine, koruyor “muş” gibi yaptığı bile söylenebilir.⁹⁴

Yasal düzenlemelerdeki tüm iyileştirmelere karşın, son on yılı aşkın deneyim, ülkemizde sorunun uygulamada yoğunlaştığını, var olan yasaların, kadını aile içi şiddetten korumada etkin uygulanamadığını göstermektedir. Oysa yasa-

⁹² *Sabah Gazetesi*, 2 Aralık 2009, s.1 ve 14.

⁹³ *Habertürk Gazetesi*, “Diziyi Bırak Bu Babaya Bak” (manşet haber), 9 Ekim 2009, s. 1.

⁹⁴ AİHM’nin, 9 Haziran 2009 tarihli, Nahide Opuz/Türkiye Davası, (Başvuru no: 33401/02).

lar ödün verilmeden kararlılıkla ve ciddi biçimde uygulanırsa mağdurları korumada etkili olur. Aksi halde güzel ama içi boş ve değersiz sözler olarak kalacaklardır.

Şiddetten zarar gören kadınların yasaların etkin korumasından yararlanmak için gösterecekleri çabalar ise, onların yetersiz kaynak ve güçleri nedeniyle başarısız kalmaya mahkûmdur. Öyleyse, geleneksel toplumsal yapı tüm kaynakları ve gücü, ayrımcılığı sürdürenlerin, yani şiddeti uygulayanların denetimine bıraktığı için, sorumluluk güç sahibi olanlarda yani erkeklerde dir. Ancak insanlar doğaları gereği bir şey tarafından zorlanmadıkça değer yargılarını değiştirmek istemezler. Çünkü bu, rahatsızlık vericidir. Bu durumda, hiç kimse üstünlüklerinden bir zorlama olmadan, kendiliğinden vazgeçmeyeceğine göre erkekler, kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesini niçin istesinler, sorusu akla gelmektedir. Olumsuzdan başlayalım, diyelim ki bu sorunun doyurucu bir yanıtı yok. Böyle diye kadına yönelik ayrımcılığın ve şiddetin sürüp gitmesine seyirci mi kalınacaktır? Kuşkusuz değil, nasıl ki kanatlarından biri kırık bir kuş uçamazsa, nüfusunun yarısını oluşturan kadınlarını ezen, onları toplumsal yaşamdan soyutlayan toplumlar kalkınamaz, erkekler de tam ve gerçek mutluluğu yaşayamaz.

Günümüzde tarihin kırılma noktalarından biri yaşanmaktadır. Çağlar boyunca görülmeyen, fark edilmeyen kadına yönelik ayrımcılık ve ayrımcılığın gerçekleştirilme aracı olan şiddetin kadına yaptığı haksızlık yanında, erkeği ve kadını nasıl mutsuz ettiğinin algılanma aşamasına ulaşılmıştır artık.

Bu nasıl gerçekleştirilecektir? Yani erkeklerde bu dönüşüm nasıl sağlanacaktır? İnsanların duygu ve düşüncelerini yasalarla değiştirmek zor olmakla birlikte olanaksız değildir.

Nitekim dünyadaki son yirmi yıllık gelişim kadına yönelik aile içi şiddetin, otomobilin dikiz aynasının kör noktasından çıktığını ve güç sahiplerinin (erkeklerin) de bu alanda çeşitli saiklerle olumlu yönde etkili olmaya çalıştığını göstermektedir. Ancak gerçekliğin doğru algılanması açısından erkeklerdeki bu dönüşümü tetikleyen etkenlerin bilinmesi yararlı olacaktır.

Bu durumda sorumuza dönersek erkekler, kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesini niçin istesinler sorusunun akla gelen ilk yanıtı, Cumhuriyet'in kuruluşunun hedefi olan çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak için olabilir. 1926 tarihli Medeni Kanun'un kadınlara, erkeklerle birçok alanda eşit haklar tanıyan, dini nikâhı, birden çok eşliliği yasaklayan, kadınlara erkeklerle eşit miras hakkı tanıyan, çağdaşlarına göre oldukça ileri niteliği, böyle bir yanıtı küçümsememize engeldir.

İkincisi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kişisel acıma duygusunu tatmin için isteniyordur. Daha bireyci diyebileceğimiz bu yaklaşımın kadını, engellilerle ve çocuklarla eş tutan bir yola çıkması olasılığı vardır, ancak önemsenmelidir yine de.

Üçüncüsü, komşulardan duyulan şiddet seslerine kulaklar tıkanamadığı, medyada her gün görüp okunulan vahşet haberleri kanıksanamadığı için kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi isteniyor olabilir. İnsanlar salt kendilerinden değil, yaşadıkları çevreden ve toplumdan da sorumludurlar kuşkusuz.

Kadını eş şiddetinden koruyan yasaların sorunsuz uygulanması, erkeklerin bu alanda sorumluluk almasının sağlanması için bu yanıtlar çoğaltılabilir. Ancak erkekler, geleneksel "geçimi sağlayan aile reisi" rolünden, birey yetiştirme sorumlu-

luğunu üstlenme yetkinliğine erişmiş "baba" rolüne geçmeye hazır olmayı içselleştirdikleri an, kadınların, kulağını kesen, onlara defalarca eziyet edip yaralayan kocalarına teslim edilmeme koşulları içtenlikle oluşturulacaktır aslında.

60

ÖRNEK KARARLAR

KARAR 1

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Tedbir İstemine İlişkin, 4320 Sayılı Kanundaki Tedbirlerden Farklı Olarak Verilen Tedbirlere İlişkin Karar Örneği¹

Tedbir isteyen kadın özetle, eşinin kendisine sözlü ve fiili olarak şiddet uyguladığını ve hakaret ettiğini, çocuklarının yanında dahi dövmekten çekinmediğini, maaşına ve otomobile el koyduğunu, eşinin çocukluğunda anne ve babasından dayak yediği için psikolojik sorunları olduğunu düşündüğünü, ortak konutun Ankara'da olmasına karşın eşinin N. ilinde çalıştığını, bu nedenlerle yalnızca hafta sonları evine gelebildiği halde, bu durumda dahi para kazanma arzusuyla G. ilçesinde babasının dükkanına çalışmaya gittiğini, kendisinin de çocuklarıyla beraber 3 ay G.'de kayınvalidesinde kalmasını istediğini ileri sürerek, eşinin evden uzaklaştırılmasına, psikolojik tedavi görmesine, kirayı karşılamasına, çocuklara nafaka vermesine, tatilde G.'de üç ay süreyle kalması için zorlamamasına, hafta sonunu çocuklarıyla geçirmesini, babasının dükkanında çalışmamasına ve evde bulunduğu sürece

¹ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin: Esas, 2009/68 D. İş ve Karar: 2009/61sayılı ve 2.6.2009 günlü kararı. (Mahkeme karar kartonundan alınmıştır.)

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

kişisel temizliğine dikkat etmesine, dişlerini fırçalamasına karar verilmesini istemiştir.

İstek 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa uyarınca korunma istemine ilişkin olup yasa uyarınca koruma kararı verilmesi için istekte bulunmak yeterli olduğundan, B. Y. in, eşine şiddet uygulamaması için aşağıdaki tedbirler uygulanarak uyarılmasına karar verilmiştir.

HÜKÜM:

A) Kusurlu eş B. Y.in takdiren 6 ay süreyle olmak üzere:

1- Eşi ve aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin oturmakta oldukları eve ve çalışıyorsa istekte bulunanın işyerine, çalıştığı okula yaklaşmamasına,

2- Eşi ile aynı çatı altında yaşadığı diğer aile bireylerine, çocuklarına karşı şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,

3- Eşi ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini, çocuklarını iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesine,

4- Aleyhine karar verilen B. Y. in evin ve ailenin giderlerini ve ortak konutun kira, su, aydınlatma, doğal gaz yada ısınmaya ilişkin faturaları karşılıyor ise bu yükümlülüğünün devam etmesine, çocuklar için ayrı ayrı aylık 150'şer TL nafaka takdiri ile eşi N. Y'a ödemesine,

5- B. Y.in psikolojik sorunları olduğu ileri sürüldüğünden, Ailenin Korunmasına Dair Kanununun uygulanması hakkındaki Yönetmeliğin 13. md. uyarınca N. İl Sağlık Müdürlüğü'ne başvurarak, Ruh Sağlığı Şubesinde resmi veya özel sağlık kurumuna sevk edilip, muayene ve tedavisinin sağlanmasına,

6- Yaz tatilinde ailenin G.'de babaanne ve büyük babayla kalma süresinin 15 günü aşmamasına,

7- Kusurlu eş B. Y.'ın ev içerisinde sigara içmemesine, diş, beden temizlik ve sağlığına özen göstermesine,

8- Kusurlu eş B. Y.'ın, çocuklarına ve eşine karşı ilgili ve sevecen davranmasına, onlara yeterli zaman ayırmasına,

9- Kararın ilgili kolluk gücü (mahalli karakol) aracılığıyla infazına,

C) Kusurlu eş B. Y.'a hükmolunan tedbirlere aykırı davranmaması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun ilgili kolluk birimi (mahalli karakol) aracılığıyla tebliğine,

D) Kararın infazının izlenmesi için 2 adet karar örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına,

Yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından Anayasa'nın 40.maddesindeki zorunluluk nedeniyle HUMK m. 108/2 kıyasen uygulanarak, kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleriyle kararın yeniden incelenmesini isteyebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda karar verildi. 02/06/2009

KARAR 2

4320 Sayılı Kanun Uyarınca, Resmi Evlilik Dışı

Birlikteliklerde Korunma İstemine İlişkin Karar Örneği²

Korunma isteyen F. K. dilekçesinde, resmi nikahlı olmadan birlikte yaşadığı, O. G.'nin uzun süredir kendisine şiddet eylemlerinde bulunduğunu, bu nedenle hayati yönden derin endişe duyduğunu ileri sürerek, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına dair Yasanın 1. maddesinde yazılı tedbirlerin uygulanmasını istemekle, dosya incelendi.

Dilekçe içeriğinden tarafların resmi nikah olmaksızın birlikte yaşadığı görülmekle öncelikle, 4320 sayılı Yasa'nın uygulanması olanağı tartışılmalıdır. Yasada koruma kapsamının resmi evlilikle sınırlandırıldığına ilişkin bir anlatım bulunmamaktadır. Buna karşın tarafların yakın yaşam arkadaşları olarak uzun süredir bir arada yaşadığı, sosyolojik anlamda bir aile kurulduğu ve kadının bu nedenle şiddete uğradığı anlaşılmaktadır.

4320 sayılı Yasa, nihai amaç olarak kadın ve erkek arasında eşit olmayan güç ilişkisinden kaynaklanan kadına yö-

² Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin: Esas, 2008/108 D.İş ve Karar: 2008/107 sayılı ve 17.12.2008 günlü kararı. Mahkeme karar kartonundan alınmıştır.

nelik şiddeti önlemek için çıkarılmıştır. Öyleyse davacı kadının 4320 sayılı Yasa'nın korumasından yararlandırılması, yasanın amacına uygun düşecektir. Esasen çağdaş gelişmeler de bu yöndedir. Başta Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesine İlişkin Sözleşme (CEDAW) olmak üzere, ülkemizin imzaladığı kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin tüm sözleşmeler yanında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yakın yaşam arkadaşlığını aile sayan kararlarının ulusal hukukumuz açısından da bağlayıcılığı gözetilerek, -Mahkemeye göre evliliğin biçimsel koşulları değil, eylemsel olarak aile olup olmamak önemlidir. (Bkz. Dinç. G., (2006), Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması, İnsan Hakları Konferansları (14 Nisan 2006-26 Mayıs 2006), Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi Yayınları s. 22)- Öyleyse 4320 sayılı Kanun'un uygulanması, resmi evlilikle sınırlandırılmamalıdır.

Bu kapsamda, evrak içeriğine göre istek mahkememizce yerinde görüldüğünden, 5636 sayılı Yasa ile değişik 4320 sayılı Yasa uyarınca aleyhine tedbir istenen davalı O. G.'nin istekte bulunan F. K'ya şiddet uygulamamasına ilişkin uyarılması için aşağıdaki önlemlerin uygulanmasına karar verilmiştir.

HÜKÜM:

A) Kusurlu O. G'nin, takdiren 4 ay süreyle olmak üzere:

1- Birlikte yaşadığı F. K ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin oturmakta oldukları eve ve çalışıyorsa istekte bulunan Filiz Kılıç'ın işyerine yaklaşmamasına,

2- Birlikte yaşadığı F. K ve aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

3- Birlikte yaşadığı F. K ve ortak kullanımındaki eşyalarına zarar vermemesine,

4- Birlikte yaşadığı F. K ile varsa aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerine iletişim vasıtasıyla rahatsız etmemesine,

5- Aleyhine karar verilen O. G'nin evin ve ailenin giderlerini ve ortak konutun kira, su, aydınlatma, doğalgaz yada ısınmaya ilişkin faturalarını karşılıyor ise bu yükümlülüğünün devam etmesine,

B) Kararın bir örneğinin karşı taraf O. G.'ye tebliği için ilgili kolluk birimine gönderilmesine,

C) Kusurlu aleyhine tedbir istenen O. G'nin hükmolunan tedbirlere aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun ilgili kolluk birimi (Jandarma ya da Polis Merkezi) aracılığıyla kendisine yapılacak bir tebligatla ihtarına,

D) Kararın ilgili kolluk gücü (mahalli karakol) aracılığıyla infazına,

E) Kararının infazının izlenmesi için 2 adet karar örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına,

Yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından Anayasa'nın 40. maddesindeki zorunluluk gözetilerek HUMK'nın 108/2 maddesi kıyasen uygulanmak suretiyle ve kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleriyle kararın yeniden incelenmesini isteyebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonunda karar verildi. 18.12.2008

KARAR 3

**4320 Sayılı Kanun Uyarınca Verilen Koruma
Kararlarının Temyiz Edilemeyeceğine İlişkin Yargıtay
Hukuk Dairesi'nin Karar Örneği³**

Mahkemelerden verilen nihai kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir (HUMK m. 427) şu halde incelenen kararın niteliği ortaya konularak öncelikle kararın temyizinin kabil olup olmadığına çözümlenmesi gerekmektedir. 4320 sayılı kanun ile aileyi koruyucu tedbirlerin Aile Mahkemesi Hakimi tarafından (47875 sayılı Kanun m. 9/1) resen alınması hükme bağlanmıştır. Bu kanunun amacı aile içi şiddeti durdurma, özellikle kadını ve çocukları koruma olduğu sevk gerekçesinde açıklanmıştır. Hatta "*Aile Mahkemesi mağdurların tekrar şiddete uğrama ihtimalini göz önüne alarak başvurusunun hemen ardından tanık ya da karşı tarafın dinlenmesine gerek olmadan bu kararı verebilecektir. Şiddete uğrayanların mahkemede şiddete uğrama ihtimallerini kanıtlama yükümlülüğü de bulunmaktadır. Mahkeme kararında 6 ayı geçmemek üzere tedbirin uygulama süresi belirtilecek ve tedbire aykırı davranışta bulunulması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edileceği kusurlu eşe ihtar olacaktır.*" açıklamaları yapılmıştır. Görüldü-

³ Yargıtay 2. HD, 12.7.2004, 8367-9372 sayılı kararı; Gençcan, Ömer Uğur, a. g. e., s. 786-787.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

ğü üzere bu karar kusurlu eşin saldırılarına son verilmesinin kendisine ihtarından ibaret kısa süreli bir tedbir niteliğindedir. Bu açıklamalar kararın nihai nitelikte olmadığını sürekli sonuç doğurmayacağını göstermektedir. Geçici tedbir niteliğinde olan bu kararın itiraza tabi olmadığı da Kanun'un Adalet Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında kabul edilmiş, kanun bu hali ile kesinleşmiştir. Şu halde 4320 sayılı Kanun uyarınca oluşturulan kararları, Hukuk Usulü Muhakemeleleri Kanunu'nun 105, 106, 107, ve 108. maddelerinde belirlenen prosedür uyarınca ittihaz olunan ve bu kanununun 109. maddesi uyarınca 10 gün içinde dava açılması şartıyla değil hakim tayin ettiği süre ile geçerli ve temyiz incelenmesine tabi bulunmayan geçici tedbir niteliğinde kabul etmek, kanunun tedvin amacına uygun düşecektir. Temyiz isteğinin bu sebeplerle reddi gerekmiştir.

KARAR 4

Boşanmış Ya Da Resmi Nikah Olmaksızın Birlikte Yaşayan Kadının 4320 Sayılı Kanundaki Tedbirlerden Yararlanamayacağına İlişkin Olarak Verilen Yargıtay Hukuk Dairesi'nin Karar Örneği⁴

N.B.'nin telefonla hakaret edildiğine dair şikayeti üzerine Ödemiş Cumhuriyet Başsavcılığı, 8.4.2008 tarihinde şüpheli E.B. hakkında 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa'nın 1. maddesinde yazılı tedbirlere hükmedilmesini talep etmiştir. Ödemiş 2. Asliye Hukuk Mahkemesi, aile mahkemesi sıfatıyla 14.4.2008 tarihinde; E.B.'nin eşi N.B.'e karşı 1 ay süreyle şiddete yönelik davranışlarda bulunmamasına, evden uzaklaştırılmasına, eşine aylık 125 TL tedbir nafakası ödemesine karar vermiş, bu karar davalı Enes tarafında temyiz edilmiştir.

4320 sayılı Kanun aile içi şiddeti durdurma, özellikle kadını ve çocuğu koruma amacıyla çıkarılmıştır. Aile mahkemesi tarafından, bu kanun uyarınca verilen kararların kısa süreli, geçici tedbir niteliği de göz önünde bulundurularak temyiz ve itiraz yolunun kapalı olduğu yerleşmiş Yargıtay uygulamasıyla sabittir. Ancak temyiz yolu kapalı olan karar-

⁴ Yargıtay 2. HD, 12.5.2009 günlü ve Esas No: 2009/170, Karar No: 2009/9471 sayılı kararı.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

lar; bu yasanın uygulanabileceği kişiler, resmi olarak evlilik birliği devam edenler hakkındaki kararlardır. Somut olayda; tarafların 14.11.2007 tarihinde boşandıkları dosyadaki nüfus kaydından anlaşılmaktadır. Boşanan kişiler hakkında 4320 sayılı Kanun'a göre tedbirlere hükmedilemez. Bu nedenle karar Yasanın açık olarak ihlali niteliğinde bulunduğundan, bozulması gerekmiştir.

KARAR 5

Boşanmış Ya Da Resmi Nikah Olmaksızın Birlikte Yaşayan Kadının, 4320 Sayılı Kanun'daki Tedbirlerden Yararlanacağına İlişkin Olarak Verilen, Yargıtay Ceza Dairesi'nin Kararı⁵

Sankı M. D, hakkında 4320 sayılı Ailenin Korunması-na Dair Kanun'un 2/son maddesi uyarınca açılmış bulunan kamu davasından beraatına ilişkin, Tufanbeyli Sulh Ceza Mahkemesi'nce verilen 06.04.2005 gün ve 2-18 sayılı hüküm yerel Cumhuriyet savcısı tarafından temyiz edilmekle, dosyayı inceleyen Yargıtay 7. Ceza Dairesince 07.04.2009 gün ve 3351-4849 sayı ile;

"4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 2. maddesinde, anılan Kanun'un 1. maddesinde belirtilen şekilde eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kalması üzerine Aile Mahkemesi Hakimi'nin belli süreyle maddede sayılan tedbirlere hükmetmesinden sonra belirlenen sürede koruma kararına aykırı davranılması suç olarak düzenlenmiştir. Fiilin başka bir suç oluşturması koruma kararına aykırı davranma suçuna engel değildir.

⁵ Yargıtay 7. CD, 07.04.2009 gün ve 3351-4849 sayılı kararı. (Yargıtay 7. CD karar kartonundan alınmıştır.)

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Koruma kararının tarafları veya kararın niteliği 4320 sayılı Kanunun 1. maddesi kapsamında değilse 2. maddedeki suç oluşmayacaktır. Konumuz açısından öncelikle tartışılması gereken husus; aynı çatı altında müşterek çocuk ve mağdurun babası ile sürekli birlikte yaşayan nikahsız eş hakkında da bu kanun kapsamında koruma kararı verilir verilemeyeceğidir.

4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda 'aile' tanımlanmamış ve aile fertlerinin kimlerden oluştuğuna dair bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Aynı şekilde 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da da açıklayıcı bir tanım bulunmamaktadır. 4320 sayılı Kanun ve gerekçesinde ise kanunun nikahsız beraberlikleri de kapsadığına dair bir açıklamaya rastlanmamaktadır. Bu durumda Anayasa kurallarına ve milletlerarası andlaşma hükümlerine bakılmasında zorunluluk bulunmaktadır.

Anayasamızın 20. maddesine göre 'herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz' 'Ailenin Korunması' başlıklı 41. maddesine göre de 'Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar'

Bilindiği gibi 'İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi' (İHAS), 19.03.1954 günlü Resmi Gazete'de yayınlanan 10.03.1954 tarih ve 6366 sayılı Kanun'la onaylanmış olup, 1982 Anayasası'nın 90/5. maddesinde yazılı 'Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (ek cümle: 7.5.2004-5170/7 m.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel

hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır' biçimindeki kural gereği, iç hukukumuzun uyulması zorunlu bir parçası haline gelmiştir.

Sözleşmenin 'Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması' başlıklı 8. maddesinin 1. fıkrasına göre 'Herkes özel hayatına, aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir'.

AİHM kararlarına göre bu hak, devletleri, 'negatif' yükümlülüğün yanında 'pozitif' yükümlülüklerle de zorlamaktadır. İşte 4320 sayılı Kanun, bu işlevi yerine getirme amacıyla yönelik olarak aile içi şiddeti de aile hayatına saldırı kabul edip yaptırıma bağlayarak koruma altına almaktadır. Kanunun TBMM Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında Anayasanın 41. maddesi ve imza attığımız uluslararası sözleşmeler açısından da bu kanun tasarısının kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

'Aile hayatı' kavramı AİHM'nin bir çok kararında ele alınarak tanımlanmış ve unsurları gösterilmiştir. Buna göre Marckx / Belçika davası kararında (13 Haziran 1979) 8. maddenin uygulanması açısından ailenin 'meşru' veya 'tabii' olmasına bakılarak ayırım yapılmaması gerektiğine dikkat çekilerek 8. maddenin 'meşru' ve 'tabii' aile arasında bir ayırım yapmadığını, böyle bir ayırımın, İHAS'deki hak ve özgürlüklerin kullanılmasında 'doğum' bakımından ayrımcılık yapılmasını yasaklayan 14. maddenin de desteklediği gibi 'herkes' kelimesine uygun olmadığını, Elsholz-Almanya davası kararında (13 Temmuz 2000) ise, aile kavramının, evliliğe dayalı ilişkilerle sınırlı olmadığı ve tarafların evlilik olmadan bir arada oturduğu fiili 'aile' bağlarını da kapsayabildiğini (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarından Örnekler, Gilles

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Dutertre, Avrupa Konseyi Yayınları, Eylül 2007, s. 314-315), Johnston / İrlanda davası kararında (18 Aralık 1986), çocuklarıyla beraber yaşayan evli olmayan çiftlerin normalde aile hayatı yaşadığını, söz konusu ilişkinin istikrarlı olma özelliğinden ve diğer yönleriyle evliliğe dayalı bir aileden ayırt edilememesinden dolayı kabul etmiştir. (Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkı, AIHS'nin 8. maddesinin Uygulanmasına İlişkin Klavuz, İnsan Hakları El Kitapları No: 1, Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Eylül 2007, s. 15)

Ayrıca ülkemiz 'Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme'yi de imzalayıp onaylamıştır. Anılan sözleşmenin 1. maddesine göre 'Kadınlara karşı ayırım deyimi kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir' 16. maddede ise 'Taraf Devletlerin kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayırımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacakları' düzenlenmiştir. Ünal Tekeli / Türkiye Davası kararında (16 Kasım 2004) belirtildiği gibi 'Türkiye, 19 Ocak 1996'da sözleşmeyi onaylarken Medeni Kanun'un aile ilişkilerini düzenleyen bazı hükümlerinin, Sözleşme'nin 15. ve 16. maddeleriyle uyumlu olmayabileceğine yönelik bir çekince koymuştur. 20 Eylül 1999 tarihli bir açıklama ile Türk Hükümeti bu çekincesini kaldırmıştır'.

Bu durum karşısında, 4320 sayılı Kanun'un yalnızca nikah bağına dayalı aileleri koruduğunun kabulü, anılan sözleşmeye de aykırılık oluşturacaktır.

Bu açıklamalar ve iç hukukumuzun bir parçası olan İHAS'nin 8. maddesi ile AİHM'nin bu maddeye getirdiği yorumlar ve 'Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme' karşısında somut olaya gelindiğinde;

Dosya kapsamına göre sanık M. D'nin nikahsız olarak mağdure ile evlenip aynı çatı altında birlikte yaşadıkları ve bir çocuklarının da olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka ifadeyle hukuken evli görünmeseler de fiilen normal bir evliliğe dayalı ve bütün yönleriyle aileden ayırt edilemez şekilde, istikrarlı bir aile hayatı yaşadıkları görülmektedir. Bu durumda İHAS'nin 8. maddesi ve AİHM'nin yerleşmiş kararlarına göre taraflar arasında korunmaya değer bir aile hayatı olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

Sanık M. D'nin aynı çatı altında nikahsız olarak birlikte yaşadığı eşine karşı tehdit ve şiddet içeren eylemleri nedeniyle mahkemece 02.09.2004 tarih ve 2004/8 D. İş sayılı Kararla 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1/a maddesi gereği 4 ay süreyle şiddet ve korkuya dayalı davranışlarda bulunmaması yönünde yüzüne karşı tedbir kararı verilmiş, 22.12.2004 tarihinde tekrar eşine etkili eylemde bulunması sonucu koruma kararına aykırı davranmaktan hakkında 4320 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca kamu davası açılmıştır" gerekçeleri ile "hukuka ve yasaya uygun olduğu görülen tedbir kararına karşın, S. Ç'yi darp etmek şeklinde ortaya çıkan eylemin, mağdur ve tanık beyanına, doktor raporuna, sanığın tevilli savunmasına göre atılı suç oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde beraat kararı verilmesi..." isabetsizliğinden, gerekçede oyçokluğuyla, sonuçta oybirliğiyle bozulmuştur.

Daire Üyesi Orhan Koçak karşı oyunda:

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

“Sayın çoğunluğun gerekçesine katılmıyorum. Zira bu gerekçenin kabulü halinde metres hayatı yaşayan bir kadın, birlikte yaşadığı eve erkeğin gelmemesi için 4320 sayılı Yasa’ya göre tedbir isteyebilecek veya tersi bir durum olabilecektir. Yine miras hukukumuz gayri meşru eşe bir hak tanımadığı halde insan hakları sözleşmesini daha geniş yorumlayarak miras hukukunun dışında bir uygulamaya sebebiyet verebiliriz.

Anayasa’nın 90. maddesi milletlerarası sözleşmelere bir üstünlük tanımaktadır, insan hakları mahkemesi kararlarına değil aksi halde insan hakları mahkemesinin Türkiye’yi tazminata mahkum ettiği tüm davalar yeniden görüşülüp o yönde bir karar vermek zorunluluğu olurdu.

Yine bu görüşün kabulü halinde devrim kanunlarının tasvip etmediği resmi nikahsız evliliklere prim vermiş oluruz. Nitekim Anayasa’nın 174/1. fıkrasına göre Anayasa’nın hiçbir hükmü inkılap kanunlarının, Anayasanın halkoyu ile kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan hükümleri Anayasa’ya aykırı olduğu şeklinde anlaşılabilir ve yorumlanamaz. 4. fıkrafta da resmi nikah inkılap kanunları içinde sayılmış ve bu madde diğer Anayasa hükümlerinin üstünde bir düzenleme olarak yer almıştır.

Yukarıda izah edilen nedenlerle sanık hakkında 4320 sayılı Yasa’ya göre mahkemece verilen karara muhalefet nedeniyle dava açılmış olup mahkeme kararı yanlış da olsa verilen tedbir kararına uyma zorunluluğu nedeniyle suçun sübutu halinde mahkumiyet kararı verilmesi gerektiğinden hükmün bozulması kararına değişik gerekçe ile katılıyorum” şeklindeki değişik gerekçe ile hükmün bozulması yönünde karşı oy kullanmıştır.

KARAR 6

**4320 Sayılı Kanun Uyarınca, Aile Mahkemeleri
Tarafından Verilen Koruma Kararlarına İlişkin
Olarak Sulh Ceza Mahkemelerinin İçerik Denetim
Yapamayacağına İlişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun
Kararı⁶**

Sanık M. D, hakkında 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 2/son maddesi uyarınca açılmış bulunan kamu davasından beraatına ilişkin, Tufanbeyli Sulh Ceza Mahkemesi'nce verilen 06.04.2005 gün ve 2-18 sayılı hüküm yerel Cumhuriyet savcısı tarafından temyiz edilmekle, dosyayı inceleyen Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nce, karar 5'te yer alan nedenlerle, "*...4320 sayılı Kanun'un yalnızca nikah bağına dayalı aileleri koruduğunun kabulü, anılan sözleşmeye de aykırılık oluşturacaktır.*" gerekçesiyle bozulmuştur.

(...)

Özel Daire çoğunluğu ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arasındaki uyuşmazlık; 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 2. maddesindeki suçun unsurlarının oluşup oluşmadığının belirlenmesine ilişkin ise de; bu hususun değerlendirilebilmesi açısından, "*aynı Yasa'nın 1. maddesi uyarınca verilmiş bulunan tedbir kararı içeriğinin ceza davası sırasın-*

⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2009/7-/131 esas ve 2009/284 sayılı, 08.12.2009 tarihli kararı. (Yargıtay Ceza Genel Kurulu karar kartonundan alınmıştır.)

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

da denetlenip denetlenemeyeceği" konusunun Yargıtay İç Yönetmeliğinin 27. maddesi uyarınca ön sorun olarak görüşülmesi gerekmektedir.

İncelenen dosya içeriğinden;

28 yaşlarındaki S. Ç'nin, 17.08.2004 tarihinde Tufanbeyli Cumhuriyet Başsavcılığına başvurmak suretiyle, "Bozgüney Beldesi'nde babasına ait evde oturduğunu, bu evde resmi nikah yapmaksızın birlikte yaşadığı M. D'nin da kendileriyle birlikte kaldığını, M.'den bir çocuğu olduğunu, bir gün önce öğle saatlerinde bir tartışma sırasında Mehmet'in eline aldığı bıçakla, 'seni keserim, öldürürüm' diye tehditte bulunduğunu, daha sonra da tekme ve tokatla kendisini darp ettiğini, bundan dolayı kulağının şiştiğini, olayın tanığının bulunmadığını, olaydan sonra M'nin çocuğu alarak evden ayrıldığını ve M'nin kendisine bir zarar vermesinden korktuğunu" söyleyerek şikayetçi olduğu,

S.'nin 16.08.2004 tarihinde aldığı raporda, "sağ dirsek eklemesinde 2x1 cm boyunda erozyon, sağ ve sol tibia üzerinde ekimotik alan, üst dudak sağ yanında hemotom ve ödem bulunduğunun, bu nedenle hayati tehlike geçirmeyerek, 1 gün iş ve güçten kaldığının" belirtildiği,

Olay nedeniyle, 20.08.2004 tarihinde Cumhuriyet savcısı tarafından savunması alınan M. D. "S. ile evlilik dışı birlikte yaşadığını, S.'nin babasına ait evde oturduklarını, 16.08.2004 tarihinde ailevi nedenlerden tartışma çıktığını, tartışma sırasında S.'yi tehdit etmediğini, ancak tartışma büyüyünce bir tokat vurduğunu" ifade ettiği,

Buna dayalı olarak, Tufanbeyli Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 23.08.2004 gün ve 178-106 sayı ile sanık M. D. hakkında, mağdure S.'ye yönelik eylemi nedeniyle 765 sayılı TCY'nin 191/2 ve 456/4. maddeleri uyarınca cezalandırılması iste-

miyle kamu davası açıldı; 23.08.2004 gün ve 178 Hz. sayılı yazı ile de, Tufanbeyli Asliye Hukuk Mahkemesi'nden, M D hakkında 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da yazılı tedbirlerden birinin uygulanmasına karar verilmesinin talep edildiği,

Tufanbeyli Asliye Hukuk Mahkemesi'nce 02.09.2004 tarihinde, duruşma açılıp M D'nin beyanı da tespit edildikten sonra, 20-8 D.İş sayı ile, "*Hakkında tedbir istenen M. D.'nin 4320 sayılı Kanun'un 1/a maddesi uyarınca kendisi ile aynı çati altında yaşayan S. Ç.'ye karşı takdiren 4 ay süre ile şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına, hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı ceza-ya hükmolunacağı hususunun ihtarına, kararın bir suretinin gereği için Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine, kanun yolu açık olmak üzere*" karar verildiği ancak bu karara karşı hiçbir yasa yoluna başvurulmadığı,

Tufanbeyli Cumhuriyet Başsavcılığı'nca, Tufanbeyli İlçe Jandarma Komutanlığı'na yazılan 13.09.2004 gün ve 253 sayılı yazı ile, M. D. hakkındaki tedbir kararının 4 ay süreyle infazda tutulmasının ve ihlali halinde soruşturma yapılmak üzere savcılığa iadesinin istenildiği,

Asliye Hukuk Mahkemesi'nce verilen tedbir kararının 11.10.2004 tarihinde jandarma görevlilerince Mehmet Dursun'a tebliğ edildiği,

Yine jandarma görevlileri tarafından 22.12.2004 tarihinde, Mehmet Dursun'un aralarında çıkan tartışma sonunda S. Ç.'yi darp ettiği tespit edilerek, bu hususun tutanağa bağlandığı,

S. Ç.'nin 23.12.2004 tarihli raporunda, "*sol göz altında 3x3 cm şişlik, sol diz kapağında 3x0,5 cm çizik mevcut olduğu, bu ha-*

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

liyle hayatı tehlike geçirmeyeceği, iş ve gücünden de kalmayacağı” tespitlerine yer verildiği,

Bu tutanağın, 03.01.2005 gün ve 3212 sayılı yazı ile Tufanbeyli Cumhuriyet Başsavcılığı’na gönderilmesi üzerine yapılan soruşturma sırasında, S. Ç.’nin babası B. Ç.’nin 22.12.2004 tarihinde Cumhuriyet savcısına verdiği ifadede, *“olay günü M. D. ile aralarında bir para meselesinden tartışma çıktığını, bu tartışmaya kızı S.’ye katıldığını, ancak M.’nin S.’nin boğazından tutup sen karışma diye yere yatırdığını ve tekme tokatla darp ettiğini, olaya D. K. isimli kişinin de tanık olduğunu, kızının sabah şikayete gitmek istediğini, M.’nin ise buna izin vermediğini, bu nedenle jandarmaya kendisinin geldiğini”* beyan ettiği, tanık D. K.’nin, 23.12.2004 tarihinde kolluğa verdiği ifadede, *“evde bir tartışma çıktığına tanık olduğunu, ancak bu tartışma sırasında Mehmet’in Sultan’ı darp etmediğini, S. ve babasının M.’nin ceza alması için bu şekilde davrandıklarını”* ifade ettiği, olayla ilgili olarak 23.12.2004 tarihinde kolluğa ifade veren S. Ç.’nin, *“olay günü çıkan tartışma sırasında Mehmet tarafından yüzüne bir tane yumruk vurulduğunu ve kendisinin tartakladığını”* iddia ettiği, M. D.’nin ise, kollukta yaptığı 23.12.2004 tarihli savunmasında, *“olay günü para meselesi yüzünden B. Ç. ile tartıştıklarını, bu nedenle B. ve S.’nin kendisini tartakladıklarını, kendisinin S.’ye vurmadığını ve olayı D. K.’nin ayırdığını”* söylediği, sanık, müşteki ve tanıkların mahkemedeki savunma ve ifadelerinde de önceki söylediklerine benzer şekilde beyanda buldukları,

Bunun üzerine Tufanbeyli Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 04.01.2005 gün ve 2-3 sayılı iddianamesi ile sanık Mehmet Dursun’un 4320 sayılı Yasa’nın 2/son maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle kamu davası açıldığı,

Yapılan yargılama sonunda, Tufanbeyli Sulh Ceza Mahkemesi'nce 06.04.2005 gün ve 2-18 sayılı ile, sanık M. D. hakkında müşteki S. Ç. yaralamak suretiyle 4320 sayılı Yasa'nın 2. maddesine muhalefet etmek suçundan mahkûmiyetine yeterli delil bulunmadığından beraatına karar verildiği,

Hükmün, yerel Cumhuriyet savcısı tarafından sanık aleyhine temyiz edilmesi üzerine, Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nce, resmi evlilik dışındaki birlikteliklerin de bu yasa kapsamında korunduğundan bahisle, unsurları oluşan suç yönünden mahkûmiyet yerine beraat kararı verilmesi isabetsizliğinden bozma kararı verildiği, Daire Üyesi O. K.'nın ise resmi olmayan birlikteliklerin bu yasadaki korumadan yararlanamayacağı, ancak verilen tedbir kararı yanlış bile olsa, buna uyma zorunluluğunun ihlali nedeniyle 4320 sayılı Yasa'nın 2. maddesindeki suçun oluşacağı yolundaki değişik görüşü ile bozma kararına katıldığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazının ise, resmi olmayan birlikteliklerin bu yasa kapsamında korunamayacağından bahisle, beraata hükmedilmesi gerektiği yönünde olduğu,

Anlaşılmaktadır.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun incelendiğinde, 17.01.1998 gün ve 23233 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe girdikten sonra 26.04.2007 gün ve 5636 sayılı Yasa ile değiştirilmiş olan Yasa'nın, yürürlük maddeleri hariç iki maddeden oluştuğu, 1. maddede aile içi şiddetin önüne geçilebilmesi amacıyla Türk Medeni Kanunu'ndan ayrı olarak 6 aya kadar uygulanabilecek bazı koruma tedbirlerine yer verildiği, 2. maddede ise 1. madde uyarınca verilen tedbire aykırı davranılması halinde ilgililiye 3 aydan 6 aya kadar hapis cezası verilebileceğinin düzenlendiği görülmektedir.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Yasanın ilk halinde Sulh Hukuk Mahkemesi Hakimine verilmiş olan koruma kararı verme yetkisi, 09.01.2003 gün ve 4787 sayılı Yasa'nın 9. maddesiyle yapılan değişiklikle Aile Mahkemesi Hakimine verilmiştir.

Ayrıca, Yasa'nın 2. maddesi uyarınca, Başbakanlık tarafından düzenlenen "Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik" 01.03.2008 gün ve 26803 sayılı *Resmi Gazete*'de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir. Yasanın amacı, aile içi şiddetin önlenmesi olarak belirtilmiştir. Buna karşılık, yasa metni ve gerekçede tanımlanmayan "aile" kavramı, yönetmeliğin 4/a maddesinde; "*Aynı veya ayrı çatı altında yaşayan eş ve çocuk ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri*" şeklinde tanımlanmıştır.

Yasanın amacı doğrultusunda 1. maddede, "*eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını*" kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi üzerine Aile Mahkemesi Hakiminin meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak res'en Türk Medeni Kanunu'nda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak yasada yazılı tedbirlerden birisini 6 ayı geçmemek üzere uygulayabileceği düzenlenmiştir.

Yine aynı maddeye göre, "*kararda aleyhine tedbir uygulanmasına karar verilen kişinin hükmolunan tedbirlere aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği*" hususu şiddet uygulayana ihtar edilmelidir.

2. madde ise, 1. maddeye göre verilmiş bulunan koruma kararının bir örneğinin mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunacağını, Cumhuriyet Başsavcılığının kararın

uygulanmasını genel kolluk marifetiyle izleyeceğini, koruma kararına uyulmaması halinde genel kolluk görevlilerinin, mağdurların şikayet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evraki en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettireceğini, Cumhuriyet Başsavcılığının da koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında Sulh Ceza Mahkemesi'nde kamu davası açacağını, bunun üzerine şiddet uygulayanın fiili başka bir suç oluştursa bile, koruma kararına aykırı davranan eş veya diğer aile bireyleri hakkında ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunacağına amirdir.

4320 sayılı Yasa'nın 1. maddesinden, aile içinde şiddet gören bireyin Aile Mahkemesi Hakimine başvuruda bulunmak suretiyle şiddet gösterene bu maddede yazılı tedbirlerden birinin uygulanmasını isteyebileceği, bu talebin re'sen Cumhuriyet savcısı tarafından da yapılabileceği, bu talep üzerine Aile Mahkemesi Hakiminin maddede yazılı tedbirlerden bir veya birden fazlasının en çok 6 ay süreyle uygulanmasına karar verebileceği ve bu kararın şiddet uygulayana tebliğ edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu tür iş ve davalara bakma görevi Aile Mahkemesi Hakimi'ne ait ise de; 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun'un 2/2. maddesi uyarınca, aile mahkemesi kurulamayan yerlerde, aile mahkemesinin bakması gereken işlere Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesi'nce bakılabileceği de hükme bağlanmıştır.

4320 sayılı Yasa'da, Yasa'nın 1. maddesi uyarınca verilmiş bulunan tedbir kararlarına karşı gidilebilecek herhangi bir yasa yolu öngörülmemiş olup; Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 16.01.2003/14276-344; 09.07.1998/7229-8655;

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

13.06.2002/6474-7945 gün ve sayılı kararlarında, söz konusu tedbir kararlarının kesin nitelikte olduğu ve bu kararlara karşı itiraz veya temyiz yoluna gidilemeyeceği belirtilirken; aynı Dairenin 12.05.2009 gün ve 170-9411 sayılı kararında, "...ancak, temyiz yolu kapalı olan kararlar; bu Yasanın uygulanabileceği kişiler, resmi olarak evlilik birliği devam edenler hakkındaki kararlardır. Somut olayda, tarafların 14.11.2007 tarihinde boşandıkları dosyadaki nüfus kaydından anlaşılmaktadır. Boşanan kişiler hakkında 4320 sayılı Kanun'a göre tedbire hükmedilemez. Bu nedenle karar Yasanın açık ihlali niteliğinde bulunduğundan, bozulması gerekmiştir..." denilmek suretiyle, 4320 sayılı Yasa'nın 1. maddesi uyarınca verilmiş bulunan tedbir kararlarının tabi olacağı yasa yolu konusuna farklı bir yaklaşım getirilmiştir.

Anılan Yasa'nın 2. maddesinde ise; 1. maddeye göre verilmiş bulunan tedbir kararlarının etkin kılınmasına yönelik bir yaptırıma yer verilmiştir.

Bu maddedeki suçun oluşabilmesi için,

Öncelikle, birinci madde uyarınca verilmiş ve kesinleşmiş bir tedbir kararının bulunması,

İkinci olarak, tedbir kararına uyulmaması halinde hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedileceği keyfiyetini de içeren tedbir kararının, aleyhine tedbir kararı verilmiş bulunan kişiye tebliğ edilmiş olması,

Üçüncü olarak ise, tedbir kararının, kararda belirtilmiş olan süre içerisinde ihlal edilmiş olması,

Gerekmektedir.

Belirtilen üç koşulun birlikte gerçekleşmesi halinde, durumu öğrenen Cumhuriyet savcısı 4320 sayılı Yasa'nın 2. maddesi uyarınca tedbire uymayan kişi hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açmak zorundadır.

Görüldüğü üzere, anılan Yasa ile Cumhuriyet savcısına yüklenen ödev; 1. maddeye göre verilmiş olan tedbir kararının içeriğini denetlemek değil, kesinleşmiş olan tedbir kararının uygulanabilirliğini sağlamak, takip etmek ve ihlal edilmesi halinde de kamu davası açmaktır. Zira, Cumhuriyet savcısının 1. madde uyarınca tedbir kararı verilmesini isteme yetkisi bulunmasına rağmen, verilmiş bulunan tedbir kararına karşı yasa yoluna başvurma yetkisi bulunmamaktadır.

Dolayısıyla, gerek Anayasa'ya uygun sosyal devlet olmanın bir gereği olarak, gerekse uluslararası sözleşmelerden etkilenilmek suretiyle, aile içi şiddetin önüne geçmeyi amaçlayan Yasa Koyucu Yasa'nın 1. maddesinde korumanın şeklini, sınırlarını ve korumadan yararlanma usulünü belirlerken, 2. maddesinde "aile içi şiddeti" önleme fonksiyonunu etkin kılmak adına, 1. madde uyarınca verilmiş bulunan tedbir kararlarına uymayanları cezalandırma yoluna gitmiştir.

4320 sayılı Yasa'da ihdas edilmiş olan suçla korunan hukuki yarar, "4320 sayılı Yasa'nın 1. maddesi uyarınca verilmiş bulunan tedbir kararının hukuki otoritesidir". Bu nedenle de, Cumhuriyet savcısını veya Sulh Ceza Hakimini ilgilendiren; 1. madde uyarınca verilmiş ve kesinleşmiş bir tedbir kararının bulunması ve bu kararda hükmedilen tedbirlere uyulmaması olmasındır, yoksa kesinleşmiş olan tedbir kararının içeriğinin doğru olup olmadığı Cumhuriyet savcısı ve ceza hakimi tarafından denetlenemez.

Nitekim Ceza Genel Kurulu'nun, HUMK'nun 113/A maddesi uyarınca verilmiş bulunan tedbir kararlarıyla ilgili yaklaşımı da aynı şekildedir. (CGK 09.03.1992/50-74 ve 17.04.1995/98-124)

Saruk hakkında, birlikte yaşadığı Sultan'ı darp ettiğinden bahisle 4320 sayılı Yasa'nın 1. maddesi gereğinin

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

ce, "Mehmet Dursun'un kendisiyle aynı çatı altında yaşayan S. Ç.'ye karşı takdiren 4 ay süre ile şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına" ilişkin, yetkili mahkemece verilmiş ve yasayolunun açık olduğu şeklindeki yasa yolu bildirimine rağmen, herhangi bir yasayoluna başvurulmamış olması nedeniyle kesinleşmiş olan 02.09.2004 tarihli tedbir kararının, mağdur ve tanık ifadeleriyle, doktor raporlarından açıkça anlaşıldığı üzere 22.12.2004 tarihinde S.'nin yeniden darp edilmesi suretiyle ihlal edildiği somut olayda, ceza mahkemesinin, yapılan yargılama sırasında kesinleşmiş tedbir kararının içeriğini denetleme olanağı bulunmadığından, 4320 sayılı Yasa'nın 2. maddesindeki suçun unsurlarının oluştuğunun kabulü zorunludur.

Açıklanan nedenlerle, 4320 sayılı Yasa'nın "resmi olmayan birliktelikleri de" koruyup korumadığı yönündeki tartışmaya girmeye ise gerek görülmemiştir.

Bu itibarla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının değişik gerekçe ile kabulüne, Özel Daire Kararının kaldırılmasına, Yerel Mahkeme hükmünün bozulmasına ve dosyanın yerel mahkemeye gönderilmesine karar verilmelidir.

SONUÇ:

Açıklanan nedenlerle,

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının değişik gerekçe ile kabulüne,

2- Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 07.04.2009 gün ve 3351-4849 sayılı kararının kaldırılmasına,

3- Tufanbeyli Sulh Ceza Mahkemesinin 06.04.2005 gün ve 2-18 sayılı hükmünün bozulmasına,

4- Dosyanın, Tufanbeyli Sulh Ceza Mahkemesi'ne gönderilmek üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na tevdiine, 24.11.2009 günü yapılan ilk müzakerede yasal çoğunluk sağlanamadığından, 08.12.2009 günü yapılan ikinci müzakerede oyçokluğu ile karar verildi.⁷

7 Kitap hacmini artırmamak düşüncesiyle Yargıtay Cumhuriyet Savcılığı'nın, daire kararına itiraz gerekçesiyle, karşı oy yazıları metinden çıkartılmıştır.

KARAR 7

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Eşlerin Karşılıklı Olarak Birbirlerine Şiddet Uygulamalarına ve Ayrıca Erkeğin Evden Uzaklaştırılmasına İlişkin Karar Örneği⁸

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 20.04.2010 tarih 2010/48125 sayılı yazısı ile mağdur T. E.nin, eşinin şiddet eylemine maruz kaldığı belirtilerek, kusuru eş hakkında 4320 sayılı Kanun gereğince tedbir uygulanması istenmekle, hazırlık evrakı incelenmekle;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ: Kusurlu eş İ. E.'nin, eşi T. E.'ye şiddet uyguladığı, küfrettiği, T. E.'nin ise, eşi İ. E.'ye tabak fırlattığı ileri sürülmekle, bu konuda karar verilmesi için istek yeterli olduğundan, evrak içeriği değerlendirilerek 4320 sayılı Yasa'da öngörülen ve aşağıda yer alan tedbirler uygulanarak, eşlerin her ikisinin de birbirlerine 6 ay süreyle şiddet uygulamalarına, ayrıca ileride giderilmesi olanaksız zararlar yaşanmaması için İ. E.'nin kararın tebliğinden itibaren 2 ay süreyle evden uzaklaştırılmasına, eşlerin tedbirlere aykırı davranması durumunda, tutuklanacaklarına ilişkin olarak uyarılmalarına karar verilmiştir.

⁸ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin: Esas, 2010/50 D.İş ve Karar: 2010/55 sayılı ve 28.04.2010 günlü kararı. (Mahkeme karar kartonundan alınmıştır.)

HÜKÜM:

Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

A) Eşlerin her ikisinin de 6 ay süreyle birbirlerine karşı şiddete ve korkuya yönelik davranışlar yapmamaları için uyarılmalarına,

B) Ayrıca kusurlu eş İ. E.'nin takdiren 2 ay süreyle olmak üzere,

1- Eşi T. E.'nin halen oturduğu eve ve çalışıyorsa eşi T. E.'nin işyerine yaklaşmamasına,

2-Eşi T. E.'nin eşyalarına zarar vermemesine,

3-Eşi T. E. ile varsa aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini iletişim araçları kullanarak da rahatsız etmemesine,

4- Aleyhine karar verilen İ. E.'nin ortak yaşanılan evin giderlerini kira, su, aydınlatma, doğalgaz yada ısınmaya ilişkin faturaları karşılıyor ise bu yükümlülüğünün devam etmesine, mükerrer olmamak kaydıyla aylık 350 TL nafaka takdiri ile, İ. E.'den alınarak T. E.'ye verilmesine, küçük E. E.'nin velayetinin 2 ay süreyle annesi T. E.'ye verilmesine,

C) Kararın bir örneğinin karşı taraf İ. E.'ye tebliği için ilgili kolluk birimine gönderilmesine,

D) Kusurlu eş İ. E.'nin hükmolunan tedbirlere aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun ilgili kolluk birimi (mahalli karakol) aracılığıyla kendisine ihtarına,

E) Kararın infazının izlenmesi için 2 adet karar örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına,

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından Anayasanın 40. maddesindeki zorunluluk nedeniyle HUMK'nın 108/2 m. kıyasen uygulanarak, tebliğden itibaren 10 gün içerisinde, tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleriyle kararın yeniden incelenmesini isteyebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda karar verildi. 28.04.2010

KARAR 8

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Kadın Aleyhine ve Eşlerin Dışında Diğer Aile Bireyleri Hakkında Verilen Koruma Kararına İlişkin Karar Örneği⁹

Ankara C. Başsavcılığı'nun 08.02.2010 tarih 2010/12391 hazırlık sayılı yazısı ile K. K. hakkında 4320 sayılı Kanun gereğince tedbir uygulanması istenmekle, hazırlık evrakı incelendi.

Dosya kapsamından eşlerden K. aleyhine, 3 Aile Mahkemesi'nin, 2009/144 D. İş sayılı 21.10.2009 tarihinde 3 ay süreyle koruma kararı verildiği ve eşler arasında ayrı mahkemenin 2009/1396 esas sayılı bu dosyasında boşanma davasının sürdüğü, delillerin bildirilmesi aşamasında olduğu görüldü. Yine dosya içerisinde mevcut 3. Aile Mahkemesi'nin 2009/157 D. İş sayılı kararıyla K. K.'nın aleyhine 1 ay süreyle evden uzaklaştırma kararının verildiği anlaşıldı.

İncelenen boşanma dosyası ve dosyamıza sunulan Cumhuriyet Başsavcılığı hazırlık evrakında K. K.'nın eşine, eşi M. K. ile annesi L. ve babası T.'nin ise K.'ya şiddet uyguladığı iddia edildiğinden, 4320 sayılı Yasa uyarınca kusurlu eşler M. K.

⁹ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin: Esas, 2010/18 D. İş ve Karar: 2010/22 sayılı ve 17.2.2010 günlü kararı. (Mahkeme karar kartonundan alınmıştır.)

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

ile K. K.'nin birbirlerine, kayınpeder T. ile kayınvalide L.'nin ise gelinleri K.'ya karşılıklı olarak şiddet uygulamaları için uyarılmalarına; T. ve L.'nin dosya kapsamına göre ortak konuttan uzaklaştırılmalarına aksi davranış halinde tutuklanabileceklerinin ihtarına karar vermek gerekmiştir.

HÜKÜM:

Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

A) Takdiren 6 ay süreyle olmak üzere

1- Eşler K. K. ile M. K.'nın birbirlerine ve K. K.'nın, kayınpederi T. ile kayınvalidesi L.'ye, onların da gelinleri K. K.'ya yönelik olarak şiddet uygulamaları, korku ve şiddete yönelik davranışlarda bulunmamaları için uyarılmalarına,

2- Tarafların ortak konutlarından ve gelin K.'nin ayrı bir konutu var ise bu yerden kayınvalide L. ile kayınpeder T.'nin uzaklaştırılmalarına,

3- Eşlerin karşılıklı olarak birbirlerinin eşyalarına zarar vermemesine,

4- K. K. ile eşi M.'nin ve diğer aile bireyleri L. ile T.'nin, karşılıklı olarak birbirlerini iletişim araçlarıyla rahatsız etmelerine,

5- Velayet ve nafaka hususlarının TMK m. 169 uyarınca boşanma davasında karara bağlanmasına,

A) Kararın birer örneğinin tüm taraflara tebliği için ilgili kolluk birimine gönderilmesine,

B) Taraflara hükmolunan tedbirlere aykırı davranışları halinde tutuklanacakları ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptı-

rılacaklarının ilgili kolluk birimi (mahalli karakol) aracılığıyla ihtarına,

C) Kararın infazının izlenmesi için 2 adet karar örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına,

Yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından, Anayasa'nın 40. maddesindeki zorunluluk nedeniyle HUMK m. 108/2 vd. maddeleri kıyasen uygulanarak, kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleriyle kararın yeniden incelenmesini isteyebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda karar verildi 17.02.2010

KARAR 9

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Verilen Bir Karar İle Bu Kararın Yeniden İnceleme İstemi Sırasında, Boşanma Davasıyla Birleştirilme Olanığına İlişkin Karar Örnekleri¹⁰

A- Kusurlu eş T. K.'nın eşi D. K.'ya şiddet uyguladığı ile-ri sürülmekle, bu konuda karar verilmesi için istek yeterli olduğundan, ileride giderilmesi olanaksız zararlar yaşanmaması için, T. K.'nın 4320 sayılı Yasa'da öngörülen ve aşağıda yer alan tedbirler uygulanarak, eş ve çocuklarına şiddet uygulamaması, aksi halde tutuklanacağı konusunda uyarılmasına karar verilmiştir.

HÜKÜM:

Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

A) Kusurlu eş T. K.'nın takdiren 6 ay süreyle olmak üzere,

1- O. Mah. (...) Keçiören/Ankara ile K.Mah. Sivrihisar Eskişehir adresindeki konutlardan uzaklaştırılarak bu konutların talepte bulunan eşe ve müşterek çocuğa tahsisine,

¹⁰ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin: Esas, 2010/22 D.İş ve Karar: 2010/26 sayılı, 24.02.2010 ve 15.03.2010 günlü kararları. (Mahkeme karar kartonundan alınmıştır.)

2- Eşi D. K. ile aynı çatı altında yaşadığı diğer aile bireylerine karşı şiddete ve korkuya yönelik davranışlar yapmamasına,

3- Eşi D. K.'nin eşyalarına zarar vermemesine,

4- Eşi D. K. ile varsa aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini iletişim araçları kullanarak da rahatsız etmemesine,

6- Aleyhine karar verilen T. K.'nin ortak yaşanılan evin giderlerini kira, su, aydınlatma, doğalgaz yada ısınmaya ilişkin faturaları karşılıyor ise bu yükümlülüğünün devam etmesine, ayrıca boşanma davasında nafaka takdir edilmemiş ise, (mükerrer olmamak kaydıyla) koruma kararı süresince geçerli olmak üzere, dosyada ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin hiçbir bilgi ve belge olmadığından, taktiren 400 TL tedbir nafakasının T. K.'dan alınıp D. K.'ya ödenmesine,

B) Kararın bir örneğinin karşı taraf T. K.'ya tebliği için ilgili kolluk birimine gönderilmesine,

C) Kusurlu eş T. K.'nın hükmolunan tedbirlere aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun ilgili kolluk birimi (mahalli karakol) aracılığıyla kendisine ihtarına,

E) Kararın infazının izlenmesi için 2 adet karar örneğinin Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına,

Yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından Anayasa'nın 40. maddesindeki zorunluluk nedeniyle HUMK m. 108/2 vd. maddeler kıyasen uygulanarak kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememize verecekleri dilekçeleriyle kararın yeniden incelenmesini isteyebilecek-

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

lerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda karar verildi. 24.02.2010

B- Aynı davaya ilişkin olarak, Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin: Esas, 2010/22 D.İş ve Karar: 2010/26 sayılı ve 15.3.2010 günlü birleştirmeye ilişkin ek kararı:

İtiraz eden Tahsin vekili 12.03.2010 günlü dilekçesinde, davacının 2009 yılında müşterek haneyi terk ettiğini, tarafların 6 aydır birbirlerini dahi görmediklerini belirterek, mahkememizce verilen 24.02.2010 günlü 2010/22 D.İş 2010/26 karar sayılı koruma kararındaki konuttan uzaklaştırma tedbirinin mahkememizce yeniden incelenerek kaldırılmasını istemiştir.

Evrak içeriğinden Duygu Küçükaskan ile Tahsin Küçükaskan arasında 3. Aile Mahkemesi'nin 2009/1414 esas sayısında boşanma davasının sürdüğü anlaşılmıştır.

Her ne kadar 4320 sayılı Yasa uyarınca verilen koruma kararlarının, işin acele niteliği gözetilerek, başka bir dosyayla birleştirilmesi, yasanın korumak istediği menfaatle bağdaşmaz ise de bu saptama, korunma için ilk başvuruyla sınırlı olmalıdır. Taraflar arasında devam eden boşanma davasında işin esasına girilmiş ve deliller kısmen toplanmıştır. Öyleyse yeniden incelemenin, koruma kararıyla arzulanan amaçta ulaşılması ve haksız sonuçlara yol açılmaması için, artık aceleliği gerektiren bir neden de kalmadığından, konuya ilişkin daha fazla bilgisi olması muhtemel olan boşanma davasına bakan mahkemeye yine çok acele olarak sonuçlandırılması hakça, akla uygun ve yasanın amacına uygun olacağından, dosyamızın 3. Aile Mahkemesi'nde taraflar arasında görülen boşanma davasıyla birleştirilmesine karar verilmiştir.

HÜKÜM

Mahkememizin 2010/22 D. İş sayılı dosyasının, taraflar arasında halen devam eden 3.Aile Mahkemesinin 2009/1414 esas sayılı dosyadaki boşanma dosyasıyla birleştirilmesine.

Yeniden inceleme isteminin bu mahkeme tarafından ivedilikle karara bağlanmasına, evrak üzerinde yapılan inceleme sonunda kesin olarak karar verildi. 15.03.2010

KARAR 10

4320 Sayılı Kanun Uyarınca Kusurlu Eşin Bir Sağlık Kuruluşunda Muayene Ve Tedavisinin Sağlanmasına İlişkin Karar Örneği¹¹

Evrak içeriğinden kusurlu eş Y.'nin, eşi R.'ye şiddet uyguladığı için cezalandırılması istemiyle aleyhine kamu davası açıldığı anlaşılmakla, kusurlu eş hakkında 4320 sayılı Yasa'da ortak konuttan uzaklaştırılma dahil tedbirlerin uygulanması gerekmektedir birlikte, olay tarihinden yaklaşık bir ay kadar süre geçtiğinden, uzaklaştırma tedbirinin amaca uygun olmayacağı düşünülmüştür. Öte yandan evrak içeriğinde kusurlu eş Y. P.'nin psikolojik sorunları olduğuna ilişkin anlamı olduğundan, 4320 sayılı Yasa'nın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'in 13.maddesi uyarınca bir sağlık kuruluşuna muayene ve tedavisinin sağlanmasına ilişkin tedbirin uygulanmasına ve aşağıda yer alan tedbirlere aykırı davranması ve eşi ile aynı çatı altında oturan çocuklar dahil, diğer aile bireylerine şiddet uygulaması durumunda tutuklanıp hapsedilebileceğinin ihtarına karar verilmiştir.

¹¹ Ankara 8. Aile Mahkemesi'nin Esas, 2010/24 D.İş ve Karar: 2010/23 sayılı ve 22.2.2010 günlü kararı.

KARAR:

A) Kusurlu eş Y. P.'nin takdiren 4 ay süreyle olmak üzere

1- Eşi R. P ile aynı çatı altında yaşadığı aile bireyelerine karşı şiddete ve korkuya yönelik davranışlarda bulunmamasına,

2- Yönetmeliğin 13. maddesi uyarınca kusurlu eş Y. P.'nin il sağlık müdürlüğü ruh sağlığı şubesinde, resmi ya da kendi isteğinin olması durumunda özel sağlık kurumuna sevk edilerek, psikolojik sorunlarının çözümü için muayene ve tedavisinin sağlanmasına, yapılan işlemin sonucunun, kararın kuruma tebliğinden itibaren 3 er aylık periyotlarla Sağlık Müdürlüğü tarafından mahkememize bildirilmesine,

3- Eşi R. P. ile aynı çatı altında yaşadığı aile bireyelerini telefon internet v.b. iletişim araçları kullanarak da rahatsız etmemesine,

4- Y. P. adına kayıtlı silahı var ise Cumhuriyet Savcılığı emanetine tesliminin sağlanmasına,

B) Tedbirin uygulanması için kararın bir örneğinin Cumhuriyet savcılığı aracılığıyla il sağlık müdürlüğüne gönderilmesine ve uzmanlarımız tarafından izlenmesine,

C) Kararın bir örneğinin karşı taraf Y. P.'ye tebliği için ilgili kolluk birimine gönderilmesine,

D) Kusurlu eş Y. P.'nin hükmolunan tedbirlere aykırı davranması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağlayıcı cezaya çarptırılacağı hususunun ilgili kolluk birimi (mahalli karar kol) aracılığıyla kendisine ihtarına,

E) Kararın infazının izlenmesi için 2 adet karar örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine,

Yasa gereği harç alınmasına yer olmadığına,

Yasada itiraz için bir düzenleme olmadığından Anayasa'nın 40. maddesindeki zorunluluk nedeniyle HUMK m. 108/2 vd. maddeleri kıyasen uygulanarak kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde tarafların mahkememizce verecekleri dilekçeleriyle kararın yeniden incelenmesini isteyebileceklerine ilişkin olarak dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda karar verildi.22.02.2010

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE
İLİŞKİN OLARAK İÇ HUKUKTAKİ ÖZEL
DÜZENLEMELER**

1. AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN

Kanun Numarası : 4320

Kabul Tarihi : 14.1.1998

Resmi Gazete : 17.1.1998/23233

MADDE 1 - (Değişik: 26/4/2007-5636/1 m.)

Türk Medenî Kanunu'nda öngörülen tedbirlerden ayrı olarak, eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birinin veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet başsavcılığının bildirmesi üzerine Aile Mahkemesi Hâkimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen aşağıda sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebilir:

Kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin;

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

a) Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmaması,

b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmaması,

c) Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,

ç) Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesi,

d) Varsa silah veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesi,

e) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması,

f) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması.

Yukarıdaki hükümlerin uygulanması amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez ve kararda hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği hususu şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyine ihtar olunur.

Eğer şiddeti uygulayan eş veya diğer aile bireyi ayrı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise hâkim bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini göz önünde bulundurarak daha önce Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

Bu Kanun kapsamındaki başvurular ve verilen kararın infazı için yapılan icraî işlemler harca tâbi değildir.

MADDE 2 - (Değişik: 26.4.2007-5636/2 m.)

Koruma kararının bir örneği mahkemece Cumhuriyet Başsavcılığına tevdi olunur. Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını genel kolluk kuvvetleri marifeti ile izler.

Koruma kararına uyulmaması halinde genel kolluk kuvvetleri, mağdurların şikâyet dilekçesi vermesine gerek kalmadan re'sen soruşturma yaparak evrakı en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirir.

Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açar.

Fiili başka bir suç oluştursa bile, koruma kararına aykırı davranan eş veya diğer aile bireyleri hakkında ayrıca üç aydan altı aya kadar hapis cezasına hükmolunur.

Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir.

2. AİLE MAHKEMELERİNİN KURULUŞ, GÖREV VE YARGILAMA USULLERİNE DAİR KANUN

Kanun Numarası : 4787

Kabul Tarihi : 9.1.2003

Resmi Gazete : 18.1.2003/24997

Amaç ve Kapsam

MADDE 1- Bu Kanunun amacı, aile mahkemelerinin kuruluş, görev ve yargılama usullerini düzenlemektir.

Bu Kanun, âile hukukundan doğan dava ve işleri görmek üzere kurulan aile mahkemelerine dair hükümleri kapsar.

Aile Mahkemelerinin Kuruluşu

MADDE 2- Aile mahkemeleri, Adalet Bakanlığınca Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak her ilde ve merkez nüfusu yüzbinin üzerindeki her ilçede, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde olmak üzere kurulur. Aile mahkemelerinin yargı çevresi, kuruldu-

ğu il ve ilçenin mülki sınırlarıyla belirlenir. Ancak yargı çevresi, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca değiştirilebilir.

Gerektiğinde birinci fıkradaki usule göre bir yerdeki aile mahkemesinin birden çok dairesi kurulabilir. Bu durumda daireler numaralandırılır. Aile mahkemesi kurulamayan yerlerde bu Kanun kapsamına giren dava ve işlere, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenen Asliye Hukuk Mahkemesince bakılır.

Aile mahkemelerinde bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar personel bulunur.

Aile Mahkemeleri Hâkimlerinin Nitelikleri ve Atanmaları

MADDE 3- Aile mahkemelerine, atanacakları bölgeye veya bir alt bölgeye hak kazanmış, adli yargıda görevli, tercihan evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile hukuku alanında lisansüstü eğitim yapmış olan hâkimler arasından Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca atama yapılır.

Aile Mahkemelerinin Görevleri

MADDE 4- Aile mahkemeleri, aşağıdaki dava ve işleri görürler:

1. 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun Üçüncü Kısım hariç olmak üzere İkinci Kitabı ile 3.12.2001 tarihli ve 4722 sayılı Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanuna göre aile hukukundan doğan dava ve işler,

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

2. 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının taruma ve tenfizi,

3. Kanunlarla verilen diğer görevler.

Aile Mahkemeleri Bünyesinde Bulunan Uzmanlar

MADDE 5- Her aile mahkemesine,

1. Davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yapmak ve sonucunu bildirmek,

2. Mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek,

3. Mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak,

Üzere Adalet Bakanlığınca, tercihan; evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisanüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagoğ ve sosyal çalışmacı atanır.

Bu görevlilerin bulunmaması, iş durumlarının müsait olmaması veya görevin bunlar tarafından yapılmasında hukukî veya fiilî herhangi bir engel bulunması ya da başka bir uzmanlık dalına ihtiyaç duyulması hallerinde, diğer kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlar veya serbest meslek icra edenlerden yararlanılır.

Bu uzmanlar, 18.6.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda düzenlenen hâkimin reddi sebeplerine göre reddolunabilir.

Koruyucu, Eğitici ve Sosyal Önlemler

MADDE 6- Aile mahkemesi, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere görev alanına giren konularda:

1. Yetişkinler hakkında;

a) Evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri konusunda eşleri uyararak, gerektiğinde uzlaştırmaya,

b) Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan malî yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin gerekli önlemleri almaya,

c) Resmî veya özel sağlık veya sosyal hizmet kurumlarına, huzur evlerine veya benzeri yerlere yerleştirmeye,

d) Bir meslek edinme kursuna veya uygun görülecek bir eğitim kurumuna vermeye,

2. Küçükler hakkında;

a) Bakım ve gözetime yönelik nafaka yükümlülüğü konusunda gerekli önlemleri almaya,

b) Bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunan veya manen terk edilmiş halde kalan küçüğü, ana ve babadan alarak bir aile yanına veya resmî ya da özel sağlık kurumuna veya eğitimi güç çocuklara mahsus kuruma yerleştirmeye,

c) Çocuk mallarının yönetimi ve korunmasına ilişkin önlemleri almaya,

d) Genel ve katma bütçeli daireler, mahallî idareler, kamu iktisadî teşebbüsleri ve bankalar tarafından kurulmuş teşekkül, müessese veya işletmelere veya benzeri işyerlerine yahut meslek sahibi birinin yanına yerleştirmeye,

Karar verebilir.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Aile mahkemesince verilen bu kararların takip ve yerine getirilmesinde 5. maddeye göre atanan uzmanlardan biri veya birkaçı görevlendirilebilir. Bu kararlara uyulmaması halinde Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 113/A maddesi uygulanır.

Usul Hükümleri

MADDE 7- Aile mahkemeleri, önlerine gelen dava ve işlerin özelliklerine göre, esasa girmeden önce, aile içindeki karşılıklı sevgi, saygı ve hoşgörünün korunması bakımından eşlerin ve çocukların karşı karşıya oldukları sorunları tespit ederek bunların sulh yoluyla çözümünü, gerektiğinde uzmanlardan da yararlanarak teşvik eder. Sulh sağlanamadığı takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında karar verilir.

(Mülga ikinci fıkra: 14/4/2004-5133/3 m.)

Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunda hüküm bulunmayan konularda Türk Medenî Kanununun aile hukukuna ilişkin usul hükümleri ile Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.

Kadrolar

Madde 8 - Adalet Bakanlığı taşra teşkilatında kullanılmak üzere ekli (1) ve (2) sayılı listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 13.12.1983 tarihli ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye ekli (I) ve (II) sayılı cetvelin ilgili bölümlerine eklenmiştir.

Değiştirilen ve Yürürlükten Kaldırılan Hükümler

Madde 9 - 1) 14.01.1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasındaki "Sulh Hakimi" ibaresi "Aile Mahkemesi Hakimi" olarak değiştirilmiştir.

2) 18.06.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 8 inci maddesinin (II) numaralı bendinin (4) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, (5) numaralı alt bendi yürürlükten kaldırılmış ve mevcut (6) numaralı alt bendi (5) numaralı alt bent olarak teselsül ettirilmiştir.

3) Borçlar Kanununun 91, 92 nci maddelerinde mahkeme veya hakime verilen işleri,

Geçici Madde

Geçici Madde 1 - Aile mahkemesi kurulan yerlerde bu mahkemeler faaliyete geçtiğinde, yargı çevresi içerisinde ve görev alanına giren sonuçlanmamış dava ve işler, yetkili ve görevli aile mahkemesine devredilir.

Geçici Madde 2 - (Ek madde: 14/04/2004-5133 sayılı K. m. 4) Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte aile mahkemelerinde görülmekte olan ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun İkinci Kitabının Üçüncü Kısımında yer alan konularla ilgili dava ve işler yetkili ve görevli mahkemesine devredilir.

Yürürlük

Madde 10 - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

3. AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN'UN UYGULANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 - (1) Bu Yönetmelik, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla şiddet uygulayan aile bireyleri hakkında alınacak tedbirleri ve bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenler.

Kapsam

MADDE 2 - (1) Bu Yönetmelik, aile içi şiddete maruz kalan eş, çocuk, aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri ve mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan ya da evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireyleri ile şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireylerini, alınacak tedbirleri, bu tedbirleri almak ve uygulamakla görevli ve yetkili makam ve merciler ile usul hükümlerini kapsar.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Dayanak

MADDE 3 - (1) Bu Yönetmelik, 14.1.1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun 2 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 - (1) Bu Yönetmelikte geçen;

a) Aile: Aynı veya ayrı çatı altında yaşayan eş ve çocuk ile aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerini,

b) Genel kolluk kuvvetleri: Polis ve Jandarma birimlerini,

c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,

ç) İzleme: Koruma kararlarının Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından genel kolluk kuvvetlerine ve kolluk aracılığıyla ilgili kişiye ivedilikle bildirilmesini, karara uyulup uyulmadığının kontrolünü ve aykırılık hâlinde re'sen soruşturma yapılmasını,

d) Kanun: 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunu,

e) Şiddet: Aile bireyinin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik her türlü davranışı,

f) Şikâyet ve ihbar: Aile içi şiddete maruz kalmış aile bireyinin genel kolluk kuvvetlerine, Cumhuriyet Başsavcılığına veya aile mahkemesine müracaat etmesini veya başka bir

şahıs tarafından genel kolluk kuvvetlerine veya Cumhuriyet Başsavcılığına olayın yazılı, sözlü veya başka bir suretle bildirilmesini,

g) Şikâyet ve ihbar mercileri: Genel Kolluk kuvvetlerini, Cumhuriyet Başsavcılığını ve aile mahkemesi hâkimliğini,

h) Tedbir: Aile mahkemesi hâkiminin, şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyi hakkında olayın kapsamı dikkate alınarak re'sen hükmedeceği 4320 sayılı Kanunda yer alan tedbirler ile uygun göreceği benzeri başka tedbirleri,

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Aile İçi Şiddet, Şikâyet, İhbar ve Tedbirler

Aile İçi Şiddet, Şikâyet ve İhbar

MADDE 5 - (1) Aile bireylerinden biri fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik nitelikte şiddet içeren davranışa maruz kalmaları hâlinde, şikâyet ve ihbar mercilerine müracaat etmek suretiyle tedbir talebinde bulunabilir.

(2) Şikâyet ve ihbar; eşlerden biri veya çocuklar veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden biri veya mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan veya evli olmalarına rağmen fiilen ayrı yaşayan aile bireylerinden birisi tarafından yapılabilir.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

(3) İhbar; şikâyet ve ihbar mercilerine başka bir şahıs tarafından, olayın yazılı, sözlü veya başka bir şekilde bildirilmesi suretiyle de yapılabilir.

(4) Cumhuriyet başsavcılığı müracaat üzerine evrakın onaylı bir örneği ile aile nüfus kayıt tablosunu ihbar yazısına ekleyerek ivedilikle aile mahkemesine gönderir.

(5) Sözlü ihbarlar tutanağa geçirilir.

(6) Koruma kararı en az masrafla, en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer aile mahkemesinden istenebilir.

Uygulanacak tedbirler

MADDE 6 - (1) Aile bireylerinden birinin aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi üzerine şiddetin belgelenmesi aranmaksızın aile mahkemesi hâkimi meselenin mahiyetini göz önünde bulundurarak re'sen ikinci fıkrada sayılan tedbirlerden bir ya da birkaçına birlikte veya olayın özelliğine göre uygun göreceği benzeri başka tedbirlere de hükmedebilir.

(2) Bu tedbirler kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin;

a) Aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmamasını,

b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve veya işyerlerine yaklaşmamasını,

c) Aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesini,

ç) Aile bireylerini iletişim araçları ile rahatsız etmemesini,

d) Varsa silâh veya benzeri araçlarını genel kolluk kuvvetlerine teslim etmesini,

e) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanılmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmamasını,

f) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurmasını,

içerir.

Şiddete veya Korkuya Yönelik Söz ve Davranışlarda Bulunmama Tedbiri

MADDE 7 - (1) Şiddete veya korkuya yönelik söz ve davranışlarda bulunmama tedbiri; hâ. im tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin şiddete veya korku yaratmaya yönelik söz ve davranışta bulunmaması için uyarılmasıdır.

Müşterek Evin Tahsisi ve Eve veya İşyerlerine Yaklaşmama Tedbiri

MADDE 8 - (1) Müşterek evin tahsisi ve eve veya işyerlerine yaklaşmama tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla, hükmedilen kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyi hakkında, müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer aile bireylerine tahsisi ile bu bireylerin birlikte ya da ayrı oturmakta olduğu eve, işyerlerine, gerektiğinde çocukların okullarına yaklaşmaması amacıyla hükmedilen tedbirdir.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

(2) Bu tedbirin uygulanması, kusurlu eş veya şiddet uygulayan diğer aile bireyinin, uzaklaştırıldığı konutun kira, elektrik, su, telefon, doğalgaz ve benzeri giderlerini karşılamaya devam etmesine engel değildir. Hâkim uzaklaştırılan kişinin bu tür yükümlülüklerinin devamına karar verebilir.

Eşyalara zarar vermeme tedbiri

MADDE 9 - (1) Eşyalara zarar vermeme tedbiri, hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin, hakkında koruma kararı verilen aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi amacıyla uyarılmasıdır.

İletişim Araçları ile Rahatsız Etmeme Tedbiri

MADDE 10 - (1) İletişim araçları ile rahatsız etmeme tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eş veya diğer aile bireylerinin, görsel, işitsel, yazılı, internet ve benzeri iletişim araçları ile hakkında koruma kararı verilen aile bireylerini rahatsız etmemesi için hükmedilen tedbirdir.

Silâh veya Benzeri Araçların Teslimi Tedbiri

MADDE 11 - (1) Silâh veya benzeri araçların teslimi tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması amacıyla kusurlu eşe veya şiddet uygulayan diğer aile bireyine ait olan silâh veya benzeri araçların genel kolluk kuvvetlerine teslimi ve tedbir süresinin sonuna kadar adli emanete alınması amacıyla hükmedilen tedbirdir.

Alkollü veya Uyuşturucu Madde Kullanarak Konuta veya İşyerine Gelmeme veya bu Maddeleri Kullanmama Tedbiri

MADDE 12 - (1) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanarak konuta veya işyerine gelmeme veya bu maddeleri kullanmama tedbiri; hâkim tarafından, aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinin korunması amacıyla, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin, alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanmış olarak şiddet mağdurunun yaşamakta olduğu konuta veya işyerine gelmemesi veya bu yerlerde bu maddeleri kullanmaması amacıyla uyarılmasıdır.

Muayene ve Tedavi Tedbiri

MADDE 13 - (1) Muayene ve tedavi tedbiri, hâkim tarafından aile içi şiddete maruz kalan aile bireylerinden birisinin korunması için, kusurlu eşin veya diğer aile bireyinin bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavisinin sağlanması amacıyla hükmedilen tedbiri ifade eder.

(2) Hâkim, muayene ve tedavinin sağlanması için şiddet uygulayan kişilerin illerde İl Sağlık Müdürlüğüne, ilçelerde Sağlık Grup Başkanlığına başvurmasını kararında belirtir.

(3) Bu kişiler İl Sağlık Müdürlükleri Ruh Sağlığı Şubelerince veya Sağlık Grup Başkanlıklarınca resmî veya kendi istekleri üzerine özel sağlık kurumlarına sevk edilir. İlgilinin tedaviyi sürdürüp sürdürmediği ve yapılan işlemin sonucu İl Sağlık Müdürlüğü veya Sağlık Grup Başkanlığı tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir.

Tedbirlerin Süresi ve Yapılacak İhtarlar

MADDE 14 - (1) Hâkim tarafından hükmedilecek tedbirlerin yerine getirilmesi amacıyla öngörülen süre altı ayı geçemez. Bu süre tedbir kararı verilebilecek yeni bir durumun meydana gelmesi hâlinde hâkim tarafından yeniden tedbir kararı verilmesine engel değildir.

(2) Verilen kararda, hükmolunan tedbirlere aykırı davranılması hâlinde tutuklanacağı ve hakkında hapis cezasına hükmedileceği konusunda şiddet uygulayan eşe veya diğer aile bireyine ihtarlar bulunur.

(3) Koruma kararlarının duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden, işin niteliği gereği en kısa sürede verilmesi esastır. Hâkim tarafından gerekli görülmesi durumunda taraflar dinlenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Nafaka ve Tedbir Kararlarının Yerine Getirilmesi ile Diğer Usul İşlemleri

Tedbir Kararının Cumhuriyet Başsavcılığına İletilmesi ve Yerine Getirilmesi

MADDE 15 - (1) Koruma kararının bir örneği mahkeme Cumhuriyet Başsavcılığına iletilir. Bu karar Cumhuriyet Başsavcılıklarında tutulacak olan Koruma Kararı Defterine kaydedilir.

(2) Cumhuriyet Başsavcılığı kararın uygulanmasını Genel Kolluk Kuvvetleri marifeti ile izler. Tedbir kararı içeriğine göre tarafların bulunduğu yerin bağlı olduğu kolluk kuvve-

tine işlem yapılmak üzere ivedilikle gönderilir. Cumhuriyet Savcılığınca gerektiğinde koruma kararının başvuruda bulunanlar tarafından kolluğa götürülmesine olanak tanınır.

(3) Kolluğun izleme görevi, koruma kararının verildiği tarihte başlar. Kolluk kuvveti, koruma kararının içeriğine göre ilgililere bildirimde bulunur. Bu bildirim tutanak altına alınır ve karar süresince tedbirlerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilir. Bu kontrol lehine koruma kararı verilen kişinin:

- a) Bulunduğu konutun haftada bir kez ziyaret edilmesini,
 - b) Birinci derece yakınları ile iletişim kurulmasını,
 - c) Komşularının bilgisine başvurulmasını,
 - ç) Oturulan yerin muhtarından bilgi alınmasını,
 - d) Bulunduğu konutun çevresinde araştırma yapılmasını,
- içerir.

(4) Yukarıda belirtilen veya başka şekilde gerçekleştirilen kontrol işlemleri sonucunda kişinin, aleyhine verilen koruma kararına uymadığının tespit edilmesi halinde bu husus tutanağa bağlanır. Bu tutanağa istinaden genel kolluk kuvvetleri tarafından resen soruşturma yapılarak evrak en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilir.

(5) Cumhuriyet Başsavcılığı koruma kararına uymayan eş veya diğer aile bireyleri hakkında Sulh Ceza Mahkemesinde kamu davası açar.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Nafaka

MADDE 16 - (1) Şiddet uygulayan eş veya diğer aile bireyinin, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi olması hâlinde, hâkim, bu konuda mağdurların yaşam düzeylerini dikkate alarak, daha önce Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması koşuluyla herhangi bir talep olmasa dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

(2) Tedbir nafakasına ilişkin kararın bir örneği, mahkeme tarafından re'sen ilgili icra müdürlüğüne gönderilir. Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin herhangi bir sosyal güvenlik kurumu ile bağlantısı olması durumunda, nafaka, şiddet mağdurunun başvurusu aranmaksızın ilgilinin maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir.

Harçtan muafiyet

MADDE 17 - (1) Koruma kararı verilmesi için yapılan başvurular ve verilen kararın infazı için yapılan icraî işlemler harca tâbi değildir.

Yürürlük

MADDE 18 - (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 19 - (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün bağlı olduğu Bakan yürütür.

4. ADALET BAKANLIğI
CEZA İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ'NÜN
AİLENİN KORUNMASINA DAİR KANUN'UN
UYGULANMASINA İLİŞKİN
1.1.2006 TARİHLİ GENELGESİ

Sayı : B.03.0.CİG.0.00.00.05/010.06.02/ 34
01/01/2006

Konu : Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanması

GENELGE

No: 35

Toplumun vazgeçilmez temel birimi olarak kabul edilen ailenin; güçlenmesi ve gelişmesini sağlayabilmesi ve toplum içindeki fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için sosyal ve ekonomik yönlerden olduğu kadar, hukukî bakımdan da korunması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde de bu amacı gerçekleştirebilmek üzere çıkarılan kanunlardan biri olan Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanmasında bazı duraksamaların olduğu gözlenmektedir.

Bilindiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın, "Ailenin korunması" kenar başlıklı 41'inci maddesinde;

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Ailen, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile plânlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar.”

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “Kasten yaralama” kenar başlıklı 86'ıncı maddesinin 3'üncü fıkrasının (a) bendinde; “Kasten yaralama suçunun;

a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı,

...işlenmesi hâlinde *şikayet aranmaksızın*, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.”

Hükümleri yer almaktadır.

Öte yandan; 14.01.1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da; aile içi şiddete maruz kalan eşlerden birinin veya çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin kendilerinin veya Cumhuriyet savcılığının bildirmesi üzerine aile mahkemesi hâkimince verilecek tedbirlere ilişkin koruma kararına, kararın infazına, karara uygulamaması hâlinde yapılacak işlemlere ve açılacak davalara ilişkin hükümlere yer verilmiş bulunmaktadır.

Alınan Kanun'un genel gerekçesinde aile içi şiddet; “aile içinde bir bireyin diğer bir bireye yönelik fiziksel, sözel veya duygusal kötü davranışı” olarak kabul edilmekte ve toplumun en küçük birimi olan aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı veya açacağı zararların, toplum bünyesinde daha derin ve kalıcı izler bıraktığı vurgulanmaktadır.

Bu itibarla;

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

1- Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve eşler arasındaki eşitliğe dayandığına ilişkin Anayasa ve Türk Ceza Kanunu'nun ilgili hükümleri de göz önünde bulundurularak, Ailenin Korunmasına Dair Kanun kapsamında, Cumhuriyet savcuları tarafından aile içi şiddete maruz kalındığının öğrenilmesi hâlinde, bu konuda herhangi bir *şikâyet de gerekmediğinden* derhal soruşturmaya geçilmesi, ayrıca koruma kararı alınması için ivedilikle aile mahkemesi hâkimine bildirimde bulunması,

2- Mahkeme tarafından tedbirleri içiren koruma kararının verilmesi durumunda, kararın kanunun amacına uygun olarak infazının sağlanabilmesi için kolluk birimleriyle sıkı işbirliği kurulması,

3- Mahkemece verilen koruma kararına uymayanlar hakkında kanunî işlemlerin yerine getirilmesi,

Konularında gereken dikkat ve özenin gösterilmesi rica ederim.

Cemil ÇİÇEK

Bakan

**5. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN AİLENİN
KORUNMASINA DAİR KANUN'UN UYGULANMASINA
YÖNELİK GENELGESİ**

Bakanlık Genelgesi 2005 / 123 (EGM 2005/94)

Sayı : B.05.1.EGM.0.11.06.01
02 / 12 / 2005

İlgi : a) 25.07.2000 Tarih ve
B.05.1.E.EGM.0.11.01.02/00169 sayılı
genelgemiz.

b) Adalet Bakanlığının 15.11.2002 günü ve
B.03.0.CİG.0.00.00 .04.-3.3 sayılı genelgesi.

Son yıllarda, aile içi şiddet olayları toplumumuzu saran boyutlara ulaşmıştır. Her geçen gün ailede yaşanan dayak, işkence ve cinayet gibi şiddet olayları görsel ve yazılı basında izlenmektedir.

Bu itibarla; Anayasa'mızın 41 inci maddesinde yer alan "Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kuran..." hükmü de göz önüne alınarak, aile içi şiddetin mağdur olan kadını ve çocukları koruyucusu yasal tedbirlerin alınması zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile içi şiddet olaylarının yaygın olduğu, anca Türk aile yapısının bir sonucu olarak ve ayrıca kadınların ekonomik özgürlüklerinin de olmadığı durumlarda, özellikle aile içi şiddete maruz kalan kadınlar ve çocukların çoğunlukla şikayette bulunmadığı ve bulunamadığı bilinmektedir.

Bu doğrultuda hazırlanan; 14.01.1998 tarih ve 4320 sayılı "Ailenin Konmasına Dair Kanun" ile ailenin yüksek yararı sağlanmaya çalışılmıştır.

Aile içi şiddet, istismara ve suça yönelmeye maruz kaldığından dolayı, kolluk kuvvetlerine başvuran ve şikayette bulunanlar, gereği için adli makamlara intikal ettirilmektedir. Ancak mağdurların şikayetlerinin "aileyi korumak" adına dikkate alınmadığı, sığınma evinde kalanların adreslerinin de eşlerine ve yakınlarına verildiği takdirde, iyi niyet uğruna yapılan bu davranışlar sonucu, şiddet uygulayan kişiler cezalandırılmamakta, bu şekilde şiddet mağdurları bir kez daha mağdur edilmekte, ayrıca ilgili kanunlarda öngörülen tedbirler alınmadığı veya alınmadığı için de istismar ya da suça yöneltme devam etmektedir.

Başta Anayasa olmak üzere, Türk Medeni Kanunu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, Ailenin Korunmasına Dair Kanun, Çocuk Koruma Kanunu, Türk Ceza Kanunu ailenin ve çocukların korunması için alınacak tedbirleri düzenlemiştir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'na göre, anası veya babası tarafından ihmal edilip fuhuş, dilencilik, alkollü içki veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakıldığı ve başıboşluğa sürüklendi-

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

ği için beden, ruh ve ahlak gelişmeleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan çocuk, korunmaya muhtaç çocuktur.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a göre; eşlerden birinin veya çocuklarının veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birini aile içi şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılığının bildirmesi halinde, hakim konunun mahiyetini göz önünde bulundurarak kusurlu eşin:

a) Diğer eşe veya aynı çita altında yaşayan diğer aile bireylerine karşı şiddete veya korkuya yönelik davranışlardan bulunmaması,

b) Müşterek evden uzaklaştırılarak bu evin diğer eşe ve varsa çocuklara tahsisi ile diğer eş ve çocukların oturmakta olduğu eve veya iş yerine yaklaşmaması,

c) Diğer eşin, çocukların veya aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinin eşyalarına zarar vermemesi,

d) Diğer eş, çocukları veya aynı çatı altında yaşayan aile bireylerini iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesi,

e) Varsa silah ve benzeri araçları zabıtaya (polis / jandarma) teslim etmesi,

f) Alkollü veya uyuşturucu herhangi bir madde kullanmış olarak ortak konuta gelmemesi veya ortak konutta bu maddeleri kullanmaması, tedbirlerinden bir ya da bir kaçına birlikte veya uygun göreceği benzeri başkaca tedbirlere de hükmedebilir, tedbirlere aykırı davranılması halinde tutuklanacağı ve hürriyeti bağhyıcı cezaya hükmedileceği ihtar edilir.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile ilgili olarak bugüne değin bilgilendirme, aksaklıkları gidermek ve

Kanun'un uygulanmasında yeknesaklığın sağlanması amacıyla çeşitli tarihlerde genelgeler yayınlanmıştır. Ayrıca Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün ilgi (b) Genelgesi ile bahse konu kanunun uygulanmasına yönelik olarak yapılacak işlemlerle ilgili hususlar adliye teşkilatına tahmin edilmiştir.

14.01.1998 tarih ve 23233 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanmasında oluşabilecek tereddütleri gidermek ve ülke genelinde uygulamada birliği sağlamak amacıyla, bahse konu kanunun uygulanmasında önem arz eden usul ve esaslara yönelik bazı hususlar aşağıda belirtilmiştir.

Ailenin ve çocuğun korunması; aile içi şiddet, istismar ve suça yöneltmenin önlenmesi için yasalarla düzenlenen tedbirlerin alınabilmesi için:

1. Bir kişinin bizzat kendisinin veya çocuklarının veya ayın çatı altında yaşayan diğer aile bireylerinden birisinin aile için şiddete maruz kaldığı için kolluk kuvvetlerine başvuruda bulunması durumunda yasalar çerçevesinde gerekli tüm işlemler yapılacak, bu hususta mağdurların mağduriyetlerinin devamına veya artmasına izin verilmeyecektir.

2. Suçtan zarar gören kimsenin şikayetine bağlı olan suçlar çocuklar aleyhine işlendiğinde mağdur olan çocuğun kendisinin veya veli veya vasisinin şikayeti beklenmeksizin soruşturma başlatılması gerektiği için aile için şiddete maruz kalan çocuğun bizzat kendisinin veya veli veya vasisinin şikayeti beklenmeksizin gerekli yasal işlemler başlatılacaktır.

3. Çocuğun mağdur olduğu olayların soruşturulmasında dikkatli davranılacak, suç işleme, şüphesi altında bulunan çocuklar için de ilgili Kanun'da öngörülen tedbirlerin alın-

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

bilmesi için soruşturma evrakının hazırlanmasına özen gösterilecektir.

4. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'a göre verilen koruma kararlarının bir örneğinin Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kolluk kuvvetine gönderilmesi durumunda koruma kararına uygun davranılıp davranılmadığı koruma kararında öngörülen süre içinde mağdur aile ferдинin ikamet yeri karakolu marifetiyle izlenerek tutanağa bağlanacak, tedbir süresinin dolmasını müteakip de Cumhuriyet Başsavcılığına bilgi verilecektir.

5. Alınan koruma kararında belirtilen süre içinde kararda öngörülen tedbirlere veya tedbirlere uygulamadığının tespit edilmesi halinde ihlalin devamı kolluk kuvvetince alınacak tedbirlere engellenerek, mağdurun şikayetine gerek duyulmadan re'sen soruşturma yaparak evrakın en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirecek, koruma kararına uymayan fiil başka bir suç oluşturuyorsa bu durum da soruşturma evrakında ayrıca belirtilecektir.

6. İlgili Kanun'un 1'inci maddesinin (d) fıkrasında belirtilen: "Diğer eşi, çocukları ve aynı çatı altında yaşayan aile bireylerinin iletişim vasıtalarıyla rahatsız etmemesi" tedbirinin ihlali nedeniyle yapılacak başvurular en kısa zamanda Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirecektir.

7. İlgili Kanun'un 1'inci maddesinin (f) fıkrasında belirtilen; "Varsa silah ve benzeri araçları zabıtaya (polis / jandarma) teslim etmesi" tedbirinin uygulanması için; kusurlu eşin üzerine kayıtlı silah ve benzeri araçlar tespit edilerek tutanakla teslim alınacak, daha sonra bu belgelere Cumhuriyet Savcılığının mahkeme kararını içeren yazısı ile ilgi tutularak silah ve benzeri araçları adli emanete teslim edilecektir.

8. Sığınma evlerinin ve orada kalmakta olanların isim ve adresleri kesinlikle gizli tutulacaktır.

9. Kolluk kuvvetleri tarafından yürütülen işlemlerin bir kısım idari, bir kısmı da adli niteliktedir. İdari işlemler doğrudan yerine getirilecek işlemler olduğu gibi, önemli bir kısmı da başka kurumların sorumluluğuna giren hususlardır. Kolluk kuvvetlerinin karşılaştığı durum ve olay şayet bir başka kurumun sorumluluk alanına giriyorsa, konunun bu kurumu yazılı olarak bildirilerek gerekli tedbirlerin alınması sağlanacak, "bu iş bizim işimiz değil" gibi bir düşünceyle hukuk dışı uygulamalar görmezlikten gelinmeyecektir.

10. Gerçekleştirilecek olan hizmet içi eğitim faaliyetlerinde "alile içi şiddet" ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun Hükümleri doğrultusunda bilgilendirme eğitimlerine de yer verilecektir.

İlgi (a) Genelge yürürlükten kaldırılmıştır. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ilkesi göz önünde bulundurularak, toplumun en küçük birimi olan aile içerisinde gerçekleşen şiddetin yol açtığı veya açacağı zararların toplumda daha derin ve kalıcı izler bırakmaması amacıyla, bu Genelge'de düzenlenen hükümlerin uygulanması, hizmet kalitesinin artırılması için ilgili personelin bilgilendirilmesi ve herhangi bir aksaklığa meydan verilmemesi hususunda,

Bilgi ve gereğini arz ve rica ederim.

Abdülkadir AKSU

İçişleri Bakanı

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Dağıtım

Gereği: 81 İl Valiliğine.

Bilgi: Devlet Bakanı Sn. Nimet Çubukçu'ya,
Adalet Bakanlığına,

Jandarma Genel Komutanlığına,

Başbakanlık Kadın Statüsü ve

Sorunları Genel Müdürlüğüne,

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne,

Bakanlık ve EGM Teftiş Kurulları Başkanlıklarına.

6. BAŞBAKANLIK GENELGESİ

(Başbakanlık Genelgesi (2006/17): Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler)

Genelge Numarası : BAŞGEN 2006-17

Yürürlük Tarihi : 04.07.2006

Kadın ve çocuklara yönelik şiddet insanlığın gündemindeki yerini korumaktadır. Bu tür şiddetin en acımasız biçimi kamuoyunda "töre cinayeti" olarak tanımlanan kadına yönelik öldürme olaylarıdır. Kadın ve çocuklara yönelik şiddetin ülkemizde de devam ediyor olması yeni ve acil önlemlerin alınmasını gerekli kılmaktadır. Ekonomik kalkınma ve gelişme ile birlikte eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesiyle giderek ortadan kalkacak olan bu sorunların çözümü için kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte sivil toplum örgütleri ve vatandaşlarımıza büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir.

Nitekim Türkiye Büyük Millet Meclisi de sosyal bir yara olan bu olguyla ilgilenme ihtiyacı hissetmiş, 28/6/2005 tarihli ve 853 sayılı kararıyla bir araştırma komisyonu teşkil etmiştir. Bu komisyon çalışmalarını tamamlayarak kadın ve çocuklara yönelik şiddetin sebepleri ile alınabilecek önlemleri belirleyen kapsamlı bir rapor hazırlamıştır.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Mezkûr komisyon çalışmaları sonucunda hazırlanan ve Hükümetimizce de benimsenen bu konuda alınacak önlemlere ilişkin öneriler ve bundan sorumlu kuruluşlar ekli listelerde belirtilmiştir. Bu önerilerle ilgili olarak başlatılacak çalışmalarda koordinasyon görevi çocuğa yönelik şiddet konusunda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, kadına yönelik şiddet ve töre/namus cinayetleri konusunda ise Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilecektir.

Sorumlu kuruluşların ve bu kuruluşlarla işbirliği içerisinde hareket etmesi gereken kurumların ayrı ayrı belirtildiği önlemlere ilişkin çalışmalar, koordinatör olarak belirlenen Genel Müdürlüklerle işbirliği içerisinde derhal başlatılacaktır. Sorumlu kurumlar tarafından görev alanına giren konularda hazırlanacak ayrıntılı faaliyet raporlar üçer aylık dönemlerle ilgili koordinatör kuruma gönderilecektir.

B. KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNDAKİ ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN YAŞAMA GEÇİRİLMESİNDE KOORDİNELİ ÇALIŞMASI GEREKEN KURUMLAR¹²

ÖNERİLER	SORUMLU KURUM	İŞBİRLİĞİ YAPILACAK KURUM/KURULUŞ
KORUYUCU VE ÖNLEYİCİ TEDBİRLER		
1. Devlet, kadın ve erkek arasındaki ekonomik eşitsizliğin ortadan kaldırılması için gerekli tedbirleri almalıdır.	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Özel Sektör, Üniversiteler

¹² Not: Genelgenin sadece kadına yönelik şiddete ilişkin B bölümü alınmıştır.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>2. İşe alınmada eşitliği sağlayıcı önlemler alınmalı, işyerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığın olmaması için işverenlerin ve yöneticilerin gerekirse pozitif ayrımcılık yapmaları gerekmektedir.</p>	<p>Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı</p>	<p>İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Özel Sektör</p>
<p>3. Kadınların istihdam olanakları ve iş kurmak için gereksinim duydukları kredi almalarını kolaylaştıracak düzenlemeler yapılmalıdır.</p>	<p>Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kamu ve Özel Sektör Bankaları</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>4.4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun tanıtımı yönünde çok yönlü çalışmalar yapılmalıdır.</p>	<p>Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>	<p>İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>5. Evlilik öncesi çiftlerin yardım almaları konusunda "Evlilik ve Evlilik Danışmanlığı" hizmetlerinin kurumsallaşması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.</p>	<p>Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler</p>	<p>İlgili Tüm Kurum ve Kuruluşlar, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>6. Kadın-erkek eşitliğini önemseyen, kadın haklarının gelişmesi konusunda destek veren erkek gruplarının sayısının artırılması konusunda gerekli önlemler alınmalıdır.</p>	<p>Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</p>	<p>Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>7. Eğitimini yanda bırakmış kadınların eğitimlerini tamamlayabilmeleri ve aktif olarak iş yaşamına katılmaları için ihtiyaç duydukları destek hizmetleri (yuva, kreş, gündüz bakımevi gibi) sağlanmalıdır.</p>	<p>Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>	<p>Milli Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>8. Aile Mahkemeleri ve Çocuk Mahkemelerinde görev yapacak yargı mensuplarının, pedagogların, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların toplumsal cinsiyet bakış açısı eğitimi alması ve 4787 s. Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulferine Dair Kanunu uyarınca bu mahkemelerde görev alacak pedagogların, sosyal hizmet uzmanlarının, psikologların kadrolarına atanmaları en kısa sürede yapılmalıdır.</p>	<p>Adalet Bakanlığı</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Üniversiteler</p>
<p>9. Belediyelerin ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın Halk Eğitim Merkezleri ile SHÇEK' in Toplum Merkezleri'nde kadın çalışmalar yapılmalıdır. Sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği sağlanarak söz konusu merkezlerde okuryazarlık, kadının insan hakları, toplumsal cinsiyet rolleri, özgüven gibi kadına yönelik güçlendirici çalışmalar yapılmalıdır.</p>	<p>Milli Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>10. Kadına yönelik şiddetle ilgili spot filmler üretilmeli, ulusal, bölgesel ve yerel medyada ulusal bir kampanya çerçevesinde gösterilmesi sağlanmalıdır.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</p>	<p>Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)</p>
<p>11. Kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin mülki idare amirlikleri ve yerel yönetimlerce broşürler hazırlanmalı, hazırlanacak bu broşürlerin, halka açık alanlarda ve kamu hizmet birimlerinde dağıtımı sağlanmalıdır.</p>	<p>Vaflıklar, Yerel Yönetimler</p>	<p>Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları,</p>
<p>12. Diyanet İşleri Başkanlığı, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda; toplumu bilinçlendirmek üzere hutbe ve vaazlar vermeli, yazılı ve görsel yayınlar yapmalı ve çeşitli etkinlikler düzenlemelidir.</p>	<p>Diyanet İşleri Başkanlığı</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Görsel-İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>13. Bütün kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında kadına yönelik şiddet konusunda duyarlılığı ve sorumluluğu artırıcı bir kampanya düzenlenmeli bu alanda yapılmış olumlu girişimlerin duyurulması sağlanmalıdır.</p>	<p>Özel Sektör Kuruluşları, Sendikalar</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>14. Kent planlamasında, sokak ve parkların iyi aydınlatılması ve kadınların acil telefon hatlarına kolay ulaşabilmesini sağlamak amacıyla telefon kablolarının sayılarının artırılması gibi kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda gerekli hizmetlerin sunulması sağlanmalıdır.</p>	<p>Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Yerel Yönetimler</p>	<p>Ulaştırma Bakanlığı, Özel Sektör</p>
<p>HİZMET KURUMLARI</p>		
<p>1. TBMM bünyesinde "Kadın-Erkek Eşitliği Komisyonu" adı ile daimi bir komisyon oluşturulmalıdır.</p>	<p>TBMM</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>2. Şiddete uğrayan ve özellikle sığınma evlerindeki ihtiyacı olan kadınları danışma merkezleri ile sığınaklara başvuran kadınları ekonomik olarak güçlendirmek, yeniden ev kurmalarını sağlamak amacıyla bir "Kadın Destek Fonu" oluşturulmalı ve kadınların uygun işlere yerleştirilmesi sağlanmalıdır.</p>	<p>Başbakanlık</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Özel Sektör, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>3. Avrupa Birliği bünyesinde yürütülmekte olan çocuklar, gençler ve kadınlara karşı şiddetin önlenmesine yönelik DAPHNEII (2004-2008) programını ülkemiz de imzalamalıdır.</p>	<p>Başbakanlık</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>4. Kadın erkek eşitliğine aykırı politikalar, yasal düzenlemeler ve uygulamalar kaldırılmalı, toplumda kadın ve erkek eşitliği sağlanıncaya kadar, kadınlara pozitif ayrımcılık yapılması bir devlet politikası olarak kabul edilmelidir.</p>	<p>Başbakanlık ve Diğer İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları</p>	<p>Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>5. Yasa koyucuların, kadınları doğrudan ilgilendiren kanunların yapım sürecinde, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yanı sıra, sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin kadın araştırma ve uygulama merkezlerinin de görüş ve önerilerini alınmalıdır.</p>	<p>Başbakanlık ve Diğer İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları</p>	
<p>6. Devlet kadınlara yönelik her türlü şiddet eyleminin önlenmesini bir devlet politikası olarak kabul etmelidir. Bu alana yönelik bir bütçe oluşturularak, toplumsal cinsiyet rolleri açısından bütçelerin etki ve sonuçları görünür kılarak, toplumsal cinsiyete dayalı bütçe analizleri yapılmalıdır.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>7. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde bir "Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesi" kurulmalıdır.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>8. Toplumsal cinsiyete duyarlı politikaların devletin bütün ana plan ve programlarının içine entegre edilmesi, ilgili kurum ve kuruluşlar arasında işbirliğinin sağlanması, programların ve sonuçlarının izlenme ve değerlendirilmesi için gerekli mekanizmaların oluşturulması ve var olan mekanizmaların işler hale getirilmesi sağlanmalıdır.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</p>	<p>Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>9. Kadına yönelik şiddete karşı alınacak önlemler bir ulusal plan çerçevesinde yasal, kurumsal, eğitsel ve kültürel alanlara yönelik, kapsamlı olarak belirlenmelidir. Bu plan hazırlanırken toplumsal cinsiyet bakış açısına sahip bir plan olması sağlanmalıdır.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>10. Ülke genelinde tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör çalışanlarına yönelik "toplumsal cinsiyet eşitliği" eğitimi verilmesinin zorunlu hale getirilmesi sağlanmalıdır.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Özel Sektör</p>
<p>11. Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı koordinasyonunda bütün kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteleri, sivil toplum kuruluşlarını, özel sektör ve yerel yönetimleri de kapsayacak "2006-2010 Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Eylem Planı" hazırlanmalı ve uygulamaları takip edilmelidir.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör</p>
<p>12. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde çalışmalar yapmakta olan tüm kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversitelerin kadın çalışması yapan araştırma merkezleri ve yerel yönetimler arasında koordinasyonun sağlanarak, ortak bir "hizmet ağı modeli" oluşturulmalıdır.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Yerel Yönetimler, Üniversitelerin Kadın Sorunları Araştırma Merkezleri, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>13. SHÇEK bünyesinde hizmet veren "183 Aile, Çocuk, Kadın ve Sosyal Hizmet ve Özürlü Çağrı Merkezi"nin çalışmasındaki sorunların giderilmesi, daha işlevsel kılınması ve bunun için gerekli tedbirlerin alınması sağlanmalıdır.</p>	<p>Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>	<p>İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar</p>
<p>14. Ülke genelinde 24 saat hizmet verecek ücretsiz "ALO ŞİDDET HATTI" oluşturulmalıdır. Bu hat da şiddet konusunda eğitim almış personelin görev yapması sağlanmalıdır.</p>	<p>Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>	<p>İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Üniversite ve Özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları, Barolar</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>15.4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanması aşamasında daha etkili bir sonuca ulaşmak için şiddet uygulayan bireylerin rehabilitasyona tabi tutulmaları konusunda gerekli bütün yasal ve kurumsal alt yapı oluşturulmalıdır.</p>	<p>Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>	<p>Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı</p>
<p>16. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) için bütçeden ayrılan pay artırılmalı, kadın sığınma evleri/kadın konuk evleri nitelik ve nicelik açısından Avrupa Birliği standartlarına uygun hale getirilmeli ve hizmet sunacak personelin kadın bakış açısına sahip olması sağlanmalı, anılan merkezlerin gizlilik ilkesine uygun olarak hizmet vermeleri konusunda gerekli özen gösterilmelidir.</p>	<p>Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Devlet Planlama Teşkilatı, Yerel Yönetimler</p>	<p>Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>17. Kadın sığınma/konuk evlerinin kuruluşu ve işletilmesi ile ilgili mevzuatın gözden geçirilerek Avrupa Birliği standartları doğrultusunda yeniden hazırlanması ve yerel yönetimlere kadın sığınma/konuk evi açma konusunda zorunluluk getirilmesi sağlanmalıdır. Açılan kadın sığınma/konuk evlerinin mevzuatta belirtilen standartlara uygunluğu düzenli olarak denetlenmelidir.</p>	<p>Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>	<p>Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>18. Hak arama sürecindeki yasal prosedür mağdurlar lehine basitleştirilmeli, sağlıksız ilgili kayıtlar başta olmak üzere gerekli belge ve kayıtların ücretsiz hazırlanması sağlanmalıdır. Bu sürecin her aşaması kadının özel hayatına saygılı, kadın koruyucu olmalıdır.</p>	<p>Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı,</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları</p>
<p>19. Şiddet mağduru kadına emniyet birimlerinde uygulanacak prosedür ve atılacak adımlarla ilgili olarak genel broşür hazırlanmalıdır.</p>	<p>İçişleri Bakanlığı</p>	<p>Barolar, İlgili Sivil Toplum Kuruluşları</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>20. Sivil toplum kuruluşları tarafından kurulmuş ve kurulacak olan bağımsız kadın sığınma evi ve kadın danışma merkezlerini açma ve işletme girişimleri yerel yönetimler ve li özel idareleri tarafından mali destek de dahil olmak üzere çok yönlü desteklenmelidir.</p>	<p>Valilikler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler</p>	<p>Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>21. Şiddet gördüğü için kadın sığınma/konuk evine yerleştirilen kadınların buradan çıktıktan sonra kendi ayakları üzerinde durmayı başarmalarını sağlamak ve desteklemek için kadınlara devletin sahip olduğu kaynaklardan geçici konut tahsis yapılmalıdır.</p>	<p>Yerel Yönetimler, Toplu Konut İdaresi</p>	<p>Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>22. Kadına yönelik şiddet konusunda ulusal bir veri tabanı bulunmamaktadır. Mevcut veriler de sağlıklı ve yeterli değildir. Bu nedenle bu konularla ilgili Bakanlıkların sağlıklı veri oluşturmaları için toplanacak verilere yönelik standart soru formları hazırlanmalı ve sonuçları tek elde (Türkiye İstatistik Kurumu) toplanarak ulusal veri tabanı oluşturulmalıdır.</p>	<p>Türkiye İstatistik Kurumu</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları, Üniversiteler, Özel Sektör, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>23. Kadına yönelik şiddetin neden ve sonuçları ile toplumsal maliyetinin araştırılması ve şiddetin önlenmesine ilişkin projelerin üretilmesi ve gerçekleştirilmesi yönünde ilgili kuruluşlara destek verilmelidir.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü</p>	<p>Yerel Yönetimler, Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>24. Ülke içinde politika, program geliştirmeyi teşvik edecek bilgilerin daha hızlı üretebilmesi için üniversitelerin Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezleri teşvik edilerek araştırma yapmaları ve yayınlamaları sağlanmalıdır.</p>	<p>Üniversiteler</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>EĞİTİM</p>		
<p>1. Kadına yönelik şiddet konusunda zararlı gelenek ve göreneklerin tespit edilerek buna yönelik tutum ve davranış biçimlerini değiştirmelerini sağlayan eğitim programları hazırlanmalıdır. Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak başta erkekler olmak üzere ailenin tüm bireylerinin eğitilmesi ve özellikle öfkenin kontrolü ve kişiler arasında sağlıklı iletişim becerileri konusunda yaygın eğitim programlarının hazırlanmasında devletin gerekli çalışmaları yapması gerekmektedir.</p>	<p>Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü</p>	<p>Üniversiteler, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>2. Özellikle ekonomik yönden geri, geleneksel değerlerin hakim olduğu kırsal bölgelerde kız çocuklarının eğitime katılmalarını sağlamaya yönelik olarak kız yatılı ilköğretim ve ortaöğretim bölge okullarının açılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.</p>	<p>Milli Eğitim Bakanlığı</p>	<p>Sivil Toplum Kuruluşları, Özel Sektör</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>3. Askerlik eğitiminde, camilerde, kahvehanelerde, çok sayıda erkek çalışan istihdam eden kuruluşlarda kadına yönelik şiddet konusunda erkeklerle yönelik zihniyet dönüşümünü sağlayacak eğitim programları düzenlenmelidir.</p>	<p>Milli Savunma Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Valilikler.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>4. Şiddete uğrayan kadınların başvurabilecekleri, rehberlik ve danışmanlık hizmeti alabilecekleri merkezlerin tanıtımı ile kadınlara yönelik bilinç yükseltme ve eğitim çalışmalarını konusunda ulusal bir bilgilendirme kampanyası yürütülmelidir.</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Valilikler, Diyanet İşleri Başkanlığı, Yerel Yönetimler</p>	<p>Sivil Toplum Kuruluşları, Görsel İşitsel Medya Kuruluşları (Ulusal, Bölgesel ve Yerel)</p>
<p>6. Sağlık görevlileri, yargı mensupları, kolluk kuvvetleri, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, çocuk gelişimi uzmanları, ve diğer meslek gruplarının lisans ve hizmet içi eğitim programlarında kadına yönelik şiddet konusu yer almalıdır.</p>	<p>Üniversitelerarası Eğitim Komisyonu, Üniversitelerin Eğitim Müfredat Komisyonları</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>
<p>SAĞLIK</p>		
<p>1. Sağlık hizmeti sunan kurumlarda çalışan sağlık personelinin kadına yönelik şiddet tanıması, tespit etmesi, gerekli müdahaleleri yapabilemesi ve şiddete uğrayan kadınları uygun kuruluşlara yönlendirmeleri için gerekli alt yapının oluşturulması ve sağlık çalışanlarının mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim programlarında kadına yönelik şiddet konusuna yer verilmiştir.</p>	<p>Sağlık Bakanlığı, Üniversitelerarası Eğitim Komisyonu, Üniversitelerin Eğitim Müfredat Komisyonları, Üniversite ve Özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>2. Tüm sağlık kuruluşlarında şiddet mağduru kadınlara yönelik özel birimlerin oluşturulması zorunlu hale getirilmelidir. Bu birimlerde hekim ve hemşire gibi sağlık çalışanlarının yanı sıra kadına yönelik şiddet konusuna duyarlı sosyal hizmet uzmanı ve psikologların çalışması sağlanmalıdır. Bu birimde çalışanların kadına yönelik şiddeti tanıma, ve şiddet gören kadına yönelik hizmet veren mekanizmaları harekete geçirebilmek için gerekli bildirim yapmaları sağlanmalıdır.</p>	<p>Sağlık Bakanlığı, Üniversite ve özel Sektöre Ait Sağlık Kuruluşları</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları</p>
<p>3. Aile planlaması hizmetleri başta olmak üzere bütün üreme sağlığı hizmetlerinin özellikle birinci basamak sağlık kuruluşlarında kadınlar için ücretsiz, ulaşılabilir ve kaliteli bir şekilde verilmesi sağlanmalıdır.</p>	<p>Sağlık Bakanlığı</p>	
<p>HUKUK</p>		
<p>1."Çerçeve Eşitlik Yasası"nın ivedilikle çıkarılması gerekmektedir.</p>	<p>Adalet Bakanlığı</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>2. Anayasamızın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10. maddesine göre; "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra:7/5/2004-51701.md; Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür.. hükmünün gereği olarak devlet bu amir hükmü hayata geçirecek başta yasal düzenlemeler olmak üzere gerekli her türlü tedbir almalıdır.</p>	<p>Adalet Bakanlığı</p>	<p>İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>3. Yürürlükteki mevzuatımızdaki kadın-erkek eşitliğini zedeleyen düzenlemelerin ayıklanması yönünde gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.</p>	<p>Adalet Bakanlığı</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>4. 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un 1. maddesinde geçen "kusurlu eş" ibaresinin "şiddet uygulayan birey" şeklinde düzeltilmesi; hakim anılan yasa kapsamında hükmedebileceği tedbirlere ilişkin olarak yasanın 1. maddesinin (f) bendinde geçen "ortak konut" ibaresinin yanına "veya şiddete maruz kalan bireyin işyerine gelmemesi" ibaresinin de eklenmesinin, ayrıca 4320 sayılı Kanunun koruma kapsamına mahkemece ayrılık kararı verilen veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı olan eşlerden birinin veya çocuklarının da dahil edilmesinin ve mahkemenin vermiş olduğu tedbir hükmünün infazına ilişkin icra işlemlerinin de harçtan muaf tutulması yönünde yasal düzenleme yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.</p>	<p>Adalet Bakanlığı</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>5. Mevcut yasalarımızda halen kadın bedenini kontrol altında tutmayı amaçlayan, kadının insan haklarının ihlaline neden olan hukuki düzenlemeler ivedilikle yapılmalıdır.</p>	<p>Adalet Bakanlığı</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları</p>
<p>6. Siyasi Partiler Yasasında kadınların siyasete katılımını destekleyen düzenlemeler yapılmalıdır.</p>	<p>Adalet Bakanlığı</p>	<p>Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Siyasi Partiler, Üniversiteler ve İlgili Tüm Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları</p>

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

<p>7. "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Ayni ve Nakdi Yardım Yönetmeliğinde "sivil toplum kuruluşları tarafından açılmış olan sığınma evlerinde kalan kadınlara katıldıkları süre içinde ayni ve maddi yardım konusunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.</p>	<p>Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü</p>	
---	--	--

**7. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NIN TÖRE VE NAMUS
CİNAYETLERİNİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK
TEDBİRLERİN KOORDİNASYONU GENELGESİ**

Bakanlık Genelgesi: 2007/8 (EGM 2007/6)

Konu : Töre ve Namus Cinayetlerinin
Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin
Koordinasyonu

İlgi : (a) 02.12.2005 tarih ve 123 sayılı
Bakanlık Genelgesi
(b) 04.07.2006 tarih ve 2006/17 sayılı
Başbakanlık Genelgesi

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet, gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde yapılan tüm çalışmalar ve tedbirlere rağmen toplumsal bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Özellikle kadına yönelik olarak gerçekleşen şiddet olaylarının en uç noktası kuşkusuz, töre veya namus adına işlenen cinayetlerdir.

Türkiye de, töre ve namus cinayetlerinin işlendiği ülkeler arasında yer almaktadır. Bu durum, ülkemizin uluslararası platformlarda eleştirilmesine, gelişmişlik düzeyi kendisi-

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

nin çok altındaki ülkelerle aynı düzeyde görülmesine, töre ve namus cinayetlerinin ortadan kaldırılması için zaman zaman önlem almaya davet edilen konuma getirmektedir.

Bu cinayetlerin önlenmesi, temel hak ve özgürlüklerin en üst seviyede güvence altına alınması, toplumsal huzur ve güven duygusunun artırılması ve ülkemizin çağdaş dünyada hak ettiği saygınlığı koruması bakımından gereklidir.

Çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi için alınacak tedbirlerle ilgili olarak Başbakanlık tarafından çıkartılan 2006/17 sayılı Genelge 04.07.2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bahse konu Genelge ile tespit edilen görev ve sorumluluklar kapsamında yerine getirilmesi gereken görev ve tedbirlerin etkin ve süratli bir şekilde kordine edilerek hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Bu amaçla ilgili (b) Genelge doğrultusunda, çocuk ve kadınlara yönelik şiddet hareketleri ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi kapsamında;

1. Kolluk birimlerine müracaat eden veya kolluk tarafından tespit edilen şiddet mağduru kadın ve çocukların, yaşadıkları travmaya bağlı olarak içinde buldukları ruhsal durum göz önünde bulundurularak bu kişilerin ilk müracaatlarında her türlü işlem, imkanlar ölçüsünde bayan personelin de katılımıyla, insani yaklaşım içerisinde ve ivedilikle yerine getirilecektir.

2. Şiddet mağdurları ile ilgili kolluk birimlerine intikal eden ihbar ya da müracaatlara ilişkin yapılması gereken adli işlemler Cumhuriyet Savcıları bilgilendirilmek suretiyle, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve bu kanunun uygulanmasına dair ilgi (a) Genelge ile 5271 sayılı Ceza Mu-

hakemesi Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çerçevesinde yerine getirilecektir.

3. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinin (a) bendine göre belediyelerin kadın ve çocuklar için sığınma evleri açmaları gerekmektedir. Bu bağlamda; öncelikle Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'na (SHÇEK) bağlı kadın sığına evi bulunmayan yerlerde 5393 sayılı Belediye Kanunu gereğince ve 08.05.2001 tarih ve 24396 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Hukuk Tüzel Kişileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarınınca Açılan Kadın Konukevleri Yönetmeliği hükümlerine göre, belediyeler tarafından 24 saat esasına göre görevli bulundurulacak şekilde ve genel kolluk tedbirleri dışında, özel güvenlik hizmetlerinden faydalanılmak suretiyle gerekli güvenlik tedbirlerinin alındığı, kadın ve çocuk sığınma evlerinin açılması ivedilikle sağlanacaktır.

4. Özellikle kadınlara yönelik şiddetin sonucu olarak ortaya çıkan töre ve namus cinayetlerinin önlenmesine yönelik olarak, illerde valilerin veya görevlendireceği vali yardımcısının, ilçelerde kaymakamların başkanlığında kolluk kuvvetleri, mahalli idareler, sosyal hizmet birimleri, meslek kuruluşları, sağlık müdürlükleri ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile gerekli görülmesi halinde diğer kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı ile komiteler oluşturularak, tespit edilen çözümlerin işbirliği içerisinde hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Bu komitelerin sekreteryası hizmetleri İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, ilçelerde ise sosyal hizmet yürüten birim tarafından yerine getirilecektir.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

5. Çeşitli sebeplerle töre veya namus cinayetine maruz kalabileceğini beyan eden/edilen veya aile içi şiddete maruz kalmış kadınlar ve çocuklarla ilgili her türlü koruma tedbirinin, İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri, ilçelerde ise sosyal hizmet yürüten birim ya da varsa Sosyal Hizmetler Şube Müdürlükleri haberdar edilmek suretiyle ivedilikle alınması sağlanacak, SHÇEK'na veya belediyelere bağlı kadın sığınma evlerinde koruma altına alınan bu kişilerin buldukları yerlere ilgili gizlilik esaslarına en üst seviyede riayet edilecektir.

6. Şiddet mağdurlarının ilgili yere sevkine kadar geçen sürede; iâşe, konaklama, tedavi ve ulaşım gibi birtakım ihtiyaçlarının belediyeler, il/ilçe Özel İdareleri ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu kaynaklarından karşılanması komitelerce karara bağlanacaktır.

7. Kadın sığınma evi bulunmayan yerlerde, töre/namus cinayetine maruz kalabileceğini beyan eden veya somut bir olayda töre/namus cinayetine maruz kalabileceği öngörülen kişilerin, rızaları doğrultusunda ivedilikle sosyal hizmet birimleri haberdar edilmek suretiyle teslim alınmaları sağlanacaktır. İl/ilçe sosyal hizmet birimleri 24 saat ulaşılabilir şekilde görevlendirecekleri personelin iletişim bilgilerini genel kolluk kuvvetlerine bildireceklerdir.

8. Kadın sığınma evi bulunmayan yerlerde, mağdurların ilgili yere sevkine kadar geçen sürede geçici olarak korunmalarının ve sığınmalarının sağlanacağı yerler (otel, pansiyon, misafirhane vb.) oluşturulan komiteler tarafından tespit edilerek genel kolluk kuvvetlerine bildirilecektir. Bu yerlerin adres bilgileri konusunda da üst seviyede gizlilik esaslarına riayet edilecektir.

Bu kişilerin korunmalarının sağlanacağı yerlere sevk edilmeleri esnasında, maruz kaldıkları durum veya olayın

özelliğine göre gerekli olması halinde genel kolluk kuvvetleri refakat edecektir.

9. Töre ve namus konusunda toplumda yerleşik ön yargı veya geleneksel anlayışın değiştirilmesi amacıyla halkın konu ile ilgili farkındalığını ve duyarlılığını artıracak etkinlikler düzenlenecektir.

10. Töre ve namus cinayetleri ile çocuk ve kadınlara yönelik şiddet olaylarına ilişkin soruşturma sürecinde görev alan genel kolluk kuvvetleri personeline yönelik, bu konularda çalışma ve araştırmalar yapan bilim adamları ve uzmanların da desteği alınarak hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenecektir. İllerin talebi halinde bu eğitimlerde kullanılacak eğitim materyali, Başbakanlık Kadın Statüsü Müdürlüğü ile koordinasyon kurulmak suretiyle temin edilecektir.

Yukarıda belirtilen konularla ilgili yapılan çalışmalara ilişkin raporlar, oluşturulan komiteler tarafından hazırlanarak, ilgi (b) Başbakanlık Genelgesi'nde koordinatör kurum olarak tespit edilen Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü'ne ve Bakanlığına yılın 3'ncü, 6'ncı, 9'uncu ve 12'nci aylarının ilk haftasında gönderilecektir.

KAYNAKLAR

- Acar, Feride, "Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Yükümlülükler", *20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek*, Editör: Oya Çitçi, Türkiye Ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 285 Birinci Baskı, Ankara, Kasım 1998.
- Akın, Mustafa, "Ailenin Korunmasına Dair Kanunda Belirtilmeyen Tedbirlere Hükmedilmesi ve Danışmanlık Tedbirinin Uygulanması", *Terazi Hukuk Dergisi*, Ekim 2007, Sayı 14.
- Akıncı, Ziya / Demir Gökyayla / Cemile, *Milletlerarası Aile Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Ateş, Mustafa, "4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Bu Kanundaki Değişiklikler Üzerine Düşünceler", *Ankara Barosu Dergisi*, Y: 65, S: 3, Yaz 2007.
- Bakırcı, Kadriye / Yalçın Türkan / Uygur, Gülriz yönetiminde gerçekleştirilen ve "Kadına Yönelik Aile İçinde Şiddetle Mücadele Projesi, Uluslararası Belgeler", adıyla Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü yararına eğitim çalışmaları için rapor haline getirilmiş, yayınlanmamış çalışma, Ankara, 2007.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

- Baktır, Selma, *Aile Mahkemeleri*, Yetkin Yayınları, Ankara 2003.
- Başlar, Kemal, *Türk Mahkeme Kararlarında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*, Şen Matbaa, Ankara Nisan 2008.
- Bıçak, Vahit, "Kadının Cinsel İradesinin Eşine Karşı Korunması: Irza Geçme Suçu", *20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek*, Editör: Oya Çitçi, Türkiye Ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 285 Birinci Baskı, Ankara, Kasım 1998.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'nin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye İlişkin Genel Yorumları*, 2001-2006, ICC Çocuk Hakları Serisi 3, Ankara, Nisan 2006.
- Cılga, İbrahim, *Aile Mahkemelerinde Çalışma Yöntemi*, Ankara, 2008,
- Cumhuriyet Gazetesi*, 13 Ekim 2009
- Diñç, Güney, "Özel Hayatın Ve Aile hayatının korunması", *İnsan Hakları, Konferanslar (14 Nisan 2006-26 Mayıs 2006)*, Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara, 2006.
- Ekşioğlu, Seyhan, *Ailede Yeni Düzen*, Türk Medeni Kanunu, İstanbul, 2002.
- Erdem, Mehmet, "Aile İçi Şiddet Ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Kasım Aralık 2007.
- Gürkan, Ülker; "Türk Devleti ve Kadına Yönelik Hukuk Politikası", *20. Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek*, Editör: Oya Çitçi, Türkiye Ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, No: 285 Birinci Baskı, Ankara, Kasım 1998.
- Habertürk Gazetesi*, 9 Ekim 2009
- Habertürk Gazetesi*, 24 Ocak 2010

Hürriyet Gazetesi, 22 Nisan 2007

Hürriyet Gazetesi, 9 Haziran 2009

Hürriyet Gazetesi, 22 Eylül 2009

Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi-3: Eğitici Eğitimi Kitabı, Işık, Nazik (Editör), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Avrupa Birliği, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ortak çalışması.

İba, Şeref, *Anayasa Hukuku Ve Siyasal Kurumlar*, 2. Bası, Ankara 2008.

Jansen, H. / Üner, S. ve diğerleri, *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Ankara, 2009, s. 89. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün sorumlu ve yararlı kurumu olduğu bu araştırma, Avrupa Birliği'nin mali destekleriyle, ICON Institut Public Sector GmbH, Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, ve BNB Danışmanlık Ltd Şirketi konsorsiyumunca gerçekleştirilmiştir.

Kaçak, Nazif, *Yeni Türk Medeni Kanunu*, Seçkin Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara 2004.

Kahveci, Nalan, "4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler", *İzmir Barosu Dergisi*, Temmuz 2007, Yıl 72, Sayı 3.

Karınca, Eray, "Ailenin Korunmasına Dair Kanunda 5636 Sayılı Kanunla Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi", *Terazi Hukuk Dergisi*, Yıl 2, sayı.11.

Karınca, Eray, "Kadına Yönelik Şiddet", *Radikal Gazetesi*, 16. Ekim 2007.

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

- Karınca, Eray, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Hukuksal Durum Ve Uygulama Örnekleri*, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayını, Aralık 2008.
- Karınca, Eray, "Sorun Çözmek Yerine Dosyayı Karar Bağlama", *Radikal* 2, 25 Nisan 2010.
- Koçhisarlıoğlu, Cengiz, "Aile Ve Aile Yararı", *Türk Medeni Kanunu'nun Yürürlüğe Girişinin 80. Yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum* 4-5 Ekim 2006, Editörler, A.Lâle Sirmen, Çiğdem Kırca, Vedat Buz, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara, 2007.
- Köseoğlu, Bilal / Kocaağa Köksal, *Aile Hukuku ve Uygulaması*, Türkiye Barolar Birliği yayınları:163, Şen Matbaa, Ekim, 2009, Ankara
- Milliyet Gazetesi*, 9 Haziran 2009.
- Milliyet Gazetesi*, 27 Temmuz 2009.
- Moroğlu, Nazan, *Kadınların İnsan hakları Sözleşmesi*, On İki Levha Yayıncılık A.Ş. İstanbul, Aralık, 2009.
- Özdamar, Demet (Hazırlayan), *Türk Kadın Hukuku Mevzuatı*, Seçkin Yayınevi, Ankara, Ekim 2009, s. 981.
- Özdamar, Demet, *CEDAW Sözleşmesi*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009
- Öztan, Bilge, *Medeni Hukukun Temel Kavramları*, Turhan Kitapevi, 9. Bası, Ankara, 2002.
- Püsküllüoğlu, Ali, *Türkçe Sözlük*, Yapı Kredi Yayınları, 1. bası, İstanbul 1995.
- Radikal Gazetesi*, 29 Kasım 2006.
- Radikal Gazetesi*, 3 Nisan 2008.
- Radikal Gazetesi*, 9 Haziran 2009.
- Radikal Gazetesi*, *Radikal İki Eki*, 5 Temmuz 2009

Radikal Gazetesi, Radikal İki Eki, 26 Temmuz 2009

Resmî Gazete, 29.3.2003 günlü ve 25063 sayılı.

Sabah Gazetesi, 2 Aralık 2009, s.1 ve 14.

Sirmen / Koçhisarlıoğlu, Karşılaştırmalı Hukukta Aile Mahkemeleri ve Türkiye Aile Mahkemelerinin Kurulmasında Yararlanılabilecek Bir Model, *Kamu İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C. 5, S. 18, s. 104.

Star Gazetesi, 9 Haziran 2009 günlü

Tezcan D. / Erdem, M. H. / Önok R. M., *Teorik ve Pratik Özel Ceza Hukuku*, Seçkin Kitapevi, 6. Baskı, 2008.

Tekin, Nurullah, "Türk Ceza Kanununa Göre Doktorların Sorumlulukları", *Adalet Dergisi*, 35. Sayı, Eylül 2009, s. 191.

Töre Ve Namus Cinayetleri İle Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan TBMM Araştırma Komisyonu Raporu, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2006.

Uğur, Hüsamettin, Uluslararası Sözleşmeler ve AİHM Kararları Işığında Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Gayriresmî Evlilikler Hakkında Yargıtay Kararı, *Terazi Hukuk Dergisi*, Haziran 2009.

Vatan Gazetesi, 22.1.2010.

Yargıtay Kararlar Dergisi, 1991-1992, s. 290-291.

Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt 30, Sayı: 4, Nisan 2004.

Yargıtay Kararları Dergisi, Cilt 30, Sayı: 10, Ekim 2004.

adalet.gov.tr

anayasa.gov.tr

bianet.org

habertek.net

DİZİN

Sayı

- 853 sayılı Araştırma Komisyonu 127
1789 Fransız İhtilali 132
2330 sayılı Nakdi Tazminat Kanunu 124
3670 sayılı Kanun 17
4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun 1, 8, 19, 65, 66,
67, 69, 70, 73, 74, 77, 78, 81, 86, 90, 91, 92, 98, 101, 103,
104, 107, 109, 110, 110, 111, 114, 116, 117, 118, 119, 120,
122, 123, 125, 128, 136, 145, 148, 151, 168, 169, 170, 171,
172, 173, 174, 175, 177, 179, 181, 184, 188, 191, 222, 226,
227, 228, 238, 243, 246, 251, 252, 253
4709 sayılı Kanun 23, 57, 152
4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluşu Hakkındaki
Kanun 44
4787 sayılı Kanun 92, 124, 125
5236 sayılı Kanun 107
5636 sayılı Kanun 71, 81, 86, 87, 108, 109
5840 sayılı Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Kanunu
129

A

- Adalet Bakanlığı 9, 60, 77, 97, 128, 208, 227, 234, 237, 238,
242, 243
AİHM 58, 77, 113, 114, 115, 119, 120, 121, 125, 129, 142, 143,
146, 148, 154, 173, 175, 255
Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usuller-
ine Dair Kanun 48, 60, 92, 183

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Ailenin Korunmasına Dair Kanun 8, 66, 69, 73, 74, 77, 90, 92,
101, 109, 110, 113, 119, 125, 128, 171, 172, 175, 177, 179,
181, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 229, 238, 243, 246,
251, 252, 253, 255

Almanya 62, 64, 112, 113, 173

altsoy 30

Amerika Birleşik Devletleri 63, 110, 134

Anayasa 22, 23, 25, 35, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 99, 101, 109, 119,
120, 123, 138, 142, 147, 151, 152, 163, 166, 172, 176, 185,
195, 200, 223, 224, 225, 253

Anayasa Mahkemesi 25, 54, 56, 58, 101

Ankara Kadın Dernekleri Federasyonu 20

aşiret 29, 152

Atatürk 59

Avrupa Birliği 56, 76, 131, 235, 238, 253

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 55, 57, 112, 113, 143, 154,
165, 173

Avrupa Konseyi 55, 58, 113, 145, 174

B

BAĞKUR 47

bekaret kontrolü 24, 31, 32, 35, 152

Belediye Kanunu 153, 247

Birleşmiş Milletler 1, 29, 76, 130, 131, 132, 134, 138, 252, 253

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddete Karşı Bildirge 1

Boşlar Kanunu 50, 65

boşanma 9, 12, 39, 41, 42, 51, 53, 64, 67, 78, 92, 105, 106, 108,
113, 125, 149, 153, 154, 191, 192, 194, 195, 196, 197

boşanmış 69, 103, 106, 110, 114, 116, 117, 125, 135, 148

C

CEDAW 47, 57, 58, 68, 70, 119, 129, 132, 133, 134, 135, 136,
137, 153, 165, 254

Ceza Kanunu 24, 25, 26, 28, 33, 35, 38, 144, 152, 222, 223, 225

cinsel 1, 2, 5, 6, 14, 24, 25, 26, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 67,
75, 122, 145, 152, 212, 213

CMK m. 161 76

CMK m. 234 75

Cumhuriyet Kadınları Derneği 20

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 17, 232, 233

çocuk düşürmek 35, 36

Çocuk Hakları Sözleşmesi 42

D

de facto 113, 129

dini nikah 26, 38

Dördüncü Kadın Konferansı 1130, 31, 140

E

ekonomik 1, 2, 8, 9, 13, 15, 18, 20, 21, 44, 45, 47, 48, 49, 50,
52, 61, 64, 67, 82, 83, 84, 88, 122, 124, 135, 138, 145, 147,
150, 174, 195, 207, 212, 213, 221, 225, 232, 235, 240

Ekonomik ve Sosyal Konsey 132

Emniyet Genel Müdürlüğü 75, 76, 253

ensest 5, 6

evlenme yaşı 44

Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi 132

evlilik içi tecavüz 24

Evlilikte Rıza ve Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kayıt
Altına Alınması Konusundaki Sözleşme 132

eziyet 23, 25, 35, 157

F

feodal 29, 152

fiziksel 1, 2, 3, 4, 9, 14, 25, 67, 70, 71, 83, 85, 122, 212, 213, 222

Fransa 64

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

G

gebe 35

geleneksel 12, 15, 29, 63, 115, 146, 147, 155, 156, 240, 249

genital muayene 31

H

Habertürk Gazetesi 91, 154, 252

hakaret 7, 25, 38, 161, 169

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu 60, 92, 183

hamile 27, 36, 39

Hukuk Muhakemeleri Kanunu / HMUK 42, 48, 99, 100,
117, 123, 143,

HMUK 108. 123

HMUK m. 101 48

HMUK m. 108 100

HMUK m. 427 99

I

ırza geçme 3, 33

İçişleri Bakanlığı 76, 128, 237, 238

İHAS 112, 119, 120, 121, 172, 173, 175

İkinci Dünya Kadın Konferansı 130

iletişim 7, 84, 94, 126, 162, 166, 189, 192, 195, 199, 202, 214,
216, 219, 226, 228, 240, 248

İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi
112, 172

İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği 20

İsviçre 104

işkence 23, 35, 224

İzmir Kadın Kuruluşları Birliği 20

K

Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi 153

Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Programı 75

- Kadına Yönelik Şiddetin Tasfiyesine Dair Bildirge 139
Kadın Haklarını Koruma Derneği 20
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü 17, 75, 76, 105, 128, 131,
140, 144, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 240, 241, 242,
243, 251, 253, 254, 255
Kadının Statüsü Komisyonu 132, 141
Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan
Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme 57, 174, 175
Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge 68
Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi 132
kamusal 1, 65, 99
Kopenhag 130
koruma 9, 19, 29, 36, 59, 68, 69, 74, 77, 78, 80, 93, 94, 95, 98,
99, 101, 102, 106, 107, 109, 110, 111, 115, 116, 118, 119,
120, 123, 125, 128, 149, 150, 154, 162, 164, 167, 169, 171,
172, 173, 175, 181, 182, 183, 191, 195, 196, 203, 216, 219,
222, 223, 228, 248

M

- mal rejimi 51
manevi 1, 7, 12, 33, 50, 59, 83
Medeni Kanun 23, 41, 51, 54, 55, 56, 60, 65, 66, 96, 104, 109,
110, 117, 118, 144, 152, 153, 156, 174
medeni nikah 26, 38
Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi 57
Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkındaki
5718 sayılı Kanun 72
Milliyet 9, 91, 254

N

- nafaka 41, 42, 46, 82, 96, 113, 124, 161, 162, 189, 192, 195, 207,
220
Nahide Opuz/Türkiye 125, 129, 154
namus 7, 24, 28, 29, 30, 125, 128, 129, 141, 146, 152, 232, 245,
246, 247, 248, 249

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

namus cinayetleri 24, 128, 152, 232, 249
nikah 26, 38, 69, 107, 110, 114, 121, 125, 136, 164, 174, 176,
177, 178
nikahsız 109, 110, 115, 116, 118, 119, 125, 135, 172, 175, 176
Nüfus Hizmetleri Kanunu 53

P

pedagog 61, 62, 206
Pekin 130, 131, 140, 141
Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu 130, 131, 140
pozitif 22, 23, 112, 114, 117, 151, 173, 233, 236
pozitif ayrımcılık 16, 22, 23, 151, 233, 236
Pozitif ayrımcılık 16
psikolojik 2, 7, 11, 12, 17, 18, 20, 21, 25, 67, 82, 91, 122, 161,
162, 198, 199, 212, 213

R

refah 14, 58
rehberlik 17, 21, 61, 62, 241
Resmi Gazete / RG 25, 57, 112, 129, 136, 142, 172, 181, 182,
201, 204, 227, 246, 247, 255
ruhsal 1, 35, 246

S - Ş

Sabah Gazetesi 90, 154, 255
sığınma 18, 21, 76, 153, 225, 235, 238, 239, 244, 247, 248
Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu / SHÇEK 17,
18, 19, 61, 62, 65, 76, 225, 232, 233, 234, 235, 237, 238,
239, 240, 241, 244, 247, 248
sosyal 1, 2, 11, 12, 17, 18, 44, 45, 54, 61, 62, 63, 76, 90, 96, 117,
122, 126, 129, 135, 138, 146, 147, 150, 174, 185, 195, 206,
207, 220, 221, 225, 231, 234, 241, 242, 247, 248
sosyal devlet 96, 147, 185
şeref 7, 38
şeriat 115, 117

T

- taciz 5, 37, 145
tazminat 12, 42, 50
TBMM 24, 31, 52, 127, 129, 153, 173, 235, 255
TCK 26, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 152
TCK m. 101 36
TCK m. 104 32, 152
TCK m. 105 37
TCK m. 109 37
TCK m. 117 37
TCK m. 125 38
TCK m. 233 39
TCK m. 478 26, 33
tecavüz 5, 24, 144
Tehdit 7, 37
tıbbi yardım 17
TMK 12, 41, 42, 46, 53, 58, 59, 69, 105, 117, 145, 153, 192
TMK m. 169 41
TMK m. 187 53, 58, 59, 153
TMK m. 198 46
töre 28, 29, 127, 231, 245, 249, 255
töre cinayetleri 24, 35, 146
TÜBAKKOM 20
Türk Ceza Kanunu 24, 144, 222, 223, 225
Türk Dil Kurumu 1
Türk Dil Kurumu Terimler Sözlüğü 1
Türk Hukukçu Kadınlar Derneği 20
Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu 20
Türkiye Büyük Millet Meclisi 127, 231
Türk Kadınlar Birliği 20
Türk Medeni Kanunu 4, 53, 55, 64, 69, 91, 99, 104, 153, 181,
182, 220, 225, 252, 253, 254

Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

U - Ü

Ulusal Eylem Planı 144

uzaklaştırma 69, 80, 81, 82, 88, 90, 93, 150, 191, 196, 198

Üçüncü Dünya Kadın Konferansı Nairobi İleriye Yönelik

Temel Stratejileri 130

Ünal Tekeli / Türkiye 56, 174

üstsoy 30, 35, 36

V

Vatan Gazetesi 118, 255

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı 17

Viyana İnsan Hakları Bildirgesi 130

Y

yaralama 3, 25, 38, 222

Yargıtay 10, 33, 46, 55, 99, 103, 107, 113, 116, 117, 118, 119,

121, 135, 167, 169, 171, 177, 178, 181, 183, 186, 187, 255

Yürürlük Yasası 52